JÄMTLANDS LÄNS FORNMINNESFÖRENINGS

TIDSKRIFT

FÖRSTA BANDET

1887—1895

ÖSTERSUND

TRYCKT Å JÄMTLANDSPOSTENS BOKTRYCKERI

1889—1895

Rättelser.

Sid. 83. Hackås s:n. Här utgår 6) Umboda.
» 98 rad 7 läs: sitwgardh.
» 113 N:o 35 läs: 1499 — och Yliansson (i st. f. Ivarsson).
» » Vid iij mark är tillskrifvet i margen: ok $^1/_2$annen aln klæde.
» » Slutorden böra läsas: nonages$\bar{o}$ (= nonagesimo) nono.

Innehåll.

Den 23 Oktober 1886, då staden Östersund firade sin sekularfest, hölls der i högre allmänna läroverkets samlingssal ett möte, till hvilket landshöfdingen friherre John Ericson hade inbjudit dem, som intresserade sig för bildandet af en fornminnesförening för Jämtlands län. En mängd personer ur skilda samhällsklasser hade hörsammat inbjudningen och utsågo medlemmar i en komité, som skulle uppgöra förslag till stadgar för den blifvande föreningen och sedan utlysa ett nytt sammanträde. Detta sammanträde hölls å samma ställe den 12 Januari 1887, vid hvilket tillfälle *Jämtlands läns Fornminnesförening* konstituerade sig, sedan stadgar blifvit diskuterade och antagna. Enligt dessa stadgar, som nu äro tryckta, har föreningen till uppgift att 1:o) uppsöka och vårda inom länet befintliga fasta minnesmärken, såsom grafhögar, runstenar, hällristningar, skansar m. m. dyl.; 2:o) skydda och tillvarataga samt samla och ordna länets fornsaker; 3:o) samla och uppteckna allt, som kan vara upplysande för länets historia, folkspråk och seder; 4:o) hos allmänheten väcka och underhålla deltagande för föreningens syften.

Vid detta sammanträde valdes äfven en interimsstyrelse, som vid derpå följande allmänna mötet i Mars månad blef återvald såsom ordinarie styrelse. Dess medlemmar voro: landshöfdingen m. m. frih. J. Ericson ordförande, öfverstelöjtnanten O. G. Nordenskjöld vice ordförande, lektor P. Olsson intendent, lektor S. J. Kardell sekreterare, häradshöfding S. J. Geete skattmästare. Vid allmänna mötet 1889 invaldes i styrelsen skogsinspektör F. Tigerhjelm efter öfverste Nordenskjöld, som afflyttat från orten, hvarjemte häradshöfding Geete blef vice

ordförande. Suppleanter i styrelsen äro borgmästare I. von Stapelmohr och folkskoleinspektör J. Kjellin.

Föreningen saknar ännu egen lokal; dess samlingar förvaras tills vidare i samma lokaler, som högre allmänna läroverkets historiska samlingar, och vårdas närmast af intendenten.

Ständig medlem af föreningen erlägger på en gång minst 20 kronor, öfriga medlemmar årligen 1 krona. Under år 1887 hade föreningen 215 medlemmar, deraf 7 ständige; år 1888 var antalet 192, hvaraf likaledes 7 ständige medlemmar. Vid sistnämnda års slut utgjorde föreningens sparkassa 140 kronor och årskassan kronor 274: 75.

P. O.

Om Jämtlands och Herjeådalens forntid och forntidsminnen.

Föredrag vid föreningens årsmöte 1888 af *P. Olsson.*

Det är ej länge sedan, man saknade alla bevis för, att Jämtland varit bebodt före den tid, som man kallar jernåldern. Ännu 1872 kände man inga andra fornminnen från Jämtlands hednatid än en stenyxa i en enskild samling, några ej tillvaratagna bitar af ler- och glasurnor, hvilka anses tillhöra den äldre jernåldern, samt tre ovala spännbucklor från vikingatiden i statens historiska museum. Genom en uppsats af mig med titel: "*Några upplysningar om fornsaker i Jemtland*", tryckt i Östersunds läroverksprogram 1874, lemnades underrättelse om flera i Jämtland funna vapen och redskap från stenåldern af såväl skandinaviska som arktiska typer. Sedermera har jag i *Svenska Fornminnesföreningens tidskrift* Bd. III, V, VI (häftena 9, 13 och 18) beskrifvit ytterligare nya fynd från dels stenåldern, dels jernåldern (äldre och yngre perioderna). Från den i tiden mellan dem liggande kulturperioden bronsåldern, då man lika litet som under stenåldern kände till jernet men gjorde sina eggverktyg af brons, i stället för af flinta eller andra stenarter, är intet fynd gjordt inom Jämtlands län, och man synes vara berättigad antaga, att den skandinaviska bronsålderns folk eller kultur icke trängt hit upp, och att stenåldern alltså här omedelbart efterträdts af jernåldern.

I Herjeådalen har man ännu icke funnit något minne från stenåldern, ja icke ens något minne från jernåldern under hednatiden annat än några grafhögar. Nära Herjeådalens gräns i Ytterhogdal och Ängersjö, hvilka nu tillhöra Jämtlands län, har man dock funnit några stenyxor af skandinavisk typ samt ett flintredskap.

Jämtland är, hvilket dess geologi visar, såsom land vida äldre än menniskoslägtet, hvilket senare, såvidt hittills är med

säkra skäl visadt, först under den qvartära tiden funnits till. Det är från denna geologiska period, som de paleolithiska flintredskapen, t. ex. från mellersta och vestra Europa, härstamma, men så vidt man nu kan döma, funnos i Skandinavien inga menniskor under qvartärtiden. Under långa tidsskeden (den s. k. istiden) af denna tid, var Jämtland i likhet med Sverige i allmänhet obeboeligt, såsom betäckt af väldiga ismassor, så väldiga, att de nått vida öfver Åreskutans topp och haft sitt aflopp öfver fjällryggen till Atlanten. Det var först sedan klimatet blifvit blidare och ismassorna smält undan, som växter och djur kunde hit invandra och i deras spår menniskan. De som först besökte detta land voro säkerligen fiskare och jägare, hvilka mera tillfälligt här uppehöllo sig. Vid hvilken tid detta inträffat, är omöjligt att angifva, endast att det skett långt före Kristi födelse.

Det är sannolikt, att stenåldersfolken, både det, som begagnat stenredskap af sydskandinaviska typer, och det folk, troligen lapparne, som begagnat skifferredskap af arktiska typer, längre fram i tiden här vistades icke tillfälligt utan mera beständigt, ehuru man här icke funnit lemningar hvarken efter deras bostäder eller efter deras grafvar (möjligen finnas dock några lappgrafvar, jfr nedan). Icke heller för Norge kan man ännu med säkerhet angifva någon enda stenåldersgraf af skandinavisk typ, ehuru redskap från stenåldern der äro funna till betydligt antal och flerestädes till och med spår efter verkstäder för tillverkning af flintredskap; men detta kan bero derpå, att deras grafskick varit olika med invånarnes i södra Sverige: de kunna ha begraft sina döda på ett sätt, som efter en längre tids förlopp icke lemnat qvar några spår. Hvad särskildt lapparne angår, har vår förenings ombud i Föllinge, kronojägaren J. Danielsson, berättat för mig, att på Långnäset i Laxsjön hittades omkring år 1780 i en ihålig stubbe med hål från sidan skelettet af en lapp jämte en bössa, en kittel af koppar eller messing och ett elddon. Det berättas i dessa bygder vidare, att i äldre tider gamla lappar, som voro orkeslösa, plägade antingen lefvande instoppas i ihåliga träd, eller störtas utför ett fjäll, eller nedsänkas under isen genom ett hål. Ett sådant förfarande, brukligt ännu i dag hos åtskilliga vilda folkstammar, lemnar föga varaktiga spår efter den aflidne och kan ju äfven i forntiden hafva varit plägsed i våra bygder. I södra Sverige upp till sydligaste Wermland, Nerike och Södermanland förekomma deremot grafvar från stenåldern, dels dösar och ganggrifter, dels hällkistor.

De stenredskap, som äro utmärkande för den skandinaviska eller rättare nordiska stenåldern — ty den omfattade icke

blott den skandinaviska halfön och Danmark, utan äfven en del af norra Tyskland — äro gjorda dels af flinta, dels af andra hårda stenarter. Då flinta i fast klyft icke finnes närmare än i Skåne och Blekinge, har man ej att i Jämtland påräkna många fynd af detta material, som vid den tiden här måste hafva varit dyrbart. För närvarande känner jag dock åtta spjutspetsar och dolkar af flinta, som blifvit funna i Jämtland. Alla äro de oslipade, men några särdeles väl bearbetade, och de tillhöra naturligtvis allesammans den yngre (neolithiska) stenålderns senare del. Från dess äldre del (tiden för Kjökkenmöddingerne i Danmark) har man, som bekant, endast vid kusterna af det sydliga Sverige funnit jämförelsevis obetydliga spår. Ett af de jämtländska flintredskapen är funnet ända uppe vid Jormsjön (64° 40' n. br.) i landskapets nordligaste socken Frostviken, ett annat i Föllinge, de öfriga inom Mörsil, Matmar, Oviken, Ås, Brunflo och Lith, ett i hvardera socknen nära sjöar och elfvar. Det från Ope i Brunflo uppgifves dock vara funnet i ett röse.

De öfriga stenredskapen af sydskandinavisk typ äro tillverkade af diorit, porfyrit, granit eller liknande stenarter, som finnas inom provinsen. Mest förekomma yxor med skafthål, af hvilka några särdeles fint arbetade säkerligen tillhöra stenålderns sista del, mera sällan yxor utan skafthål och mejslar. Talrikast synas stenredskapen förekomma vid Indalselfven, som naturligtvis varit en hufvudväg i dessa aflägsna tider, då väglösa skogar fylde landet; några äro funna äfven vid Storsjön, och rätt många i Gimåns floddal. En stenyxa är funnen vid Ljungan nederst i Rätan, men ingen högre upp i samma floddal. Enstaka äro äfven fynden af en stenyxa vid Görviksjön i Hammerdal, en vid Lockringån i Hotagen och den ofvan nämnda flintdolken i Frostviken, hvilka fynd visa, att äfven de aflägsnare obygderna inom Jämtland vid denna tiden då och då varit besökta af menniskor. I landskapets vestligaste del äro inga fynd gjorda. Befolkningen synes hafva kommit från öster utefter Indalselfven och Gimån.

Blott ett enda fynd af benredskap, en metkrok, är hittills kändt för Jämtland. Den är funnen i sundet vid Refsunds kyrka och har sannolikt begagnats af den skandinaviska stenålderns folk. De redskap af trä, som begagnats, hafva naturligtvis icke lemnat spår efter sig.

Sammanräknas de nu* kända redskapen af flinta, annan sten och ben, hvilka bevisa den skandinaviska stenålderns forna tillvaro

---

* Uppgifterna om fynden äro sedermera tillökade, så att de gälla året 1889.

i Jämtland, så befinnas de uppgå till 37, på följande sätt fördelade: a) vid Ångermanelfven: Frostviken 1; b) vid Indalselfven med bifloder: Fors socken 5, Ragunda 2, Stugun 1, Lith 5, Hammerdal 1, Laxsjö 1, Hotagen 1, Föllinge 1, Aspås 1, Mörsil 1; c) vid Storsjön: Brunflo 2, Östersund 1, Ås 2, Matmar 1, Ovikken 1; d) vid Gimådalen: Hällesjö 5, Håsjö 1, Refsund 2; e) vid Ljungan: Rätan 1, samt i östra Jämtland utan närmare uppgift 1. Härtill komma 3 för Ytterhogdal och 1 för Ängersjö, socknar hvilka tillhöra Jämtlands län, men landskapet Helsingland.

Af fynden framgår, att man här under stenåldern idkat jagt och fiske, huruvida här äfven idkats boskapsskötsel vid denna tid såsom i södra Sverige, kan ej afgöras. Endast graffynd från stenåldern skulle kunna lemna upplysning härom.

I fråga om den arktiska stenålderns vapen och redskap, hvilka hufvudsakligen äro tillverkade af skiffer, är man nu allmänt ense, att de hafva begagnats af lapparne. Dessa redskap förekomma aldrig tillsammans med skandinaviska typer, och de intaga derjemte ett mera nordligt område. I Norge har man vid Trondhjemsfjorden funnit “Kjökkenmöddinger“ (afskrädeshögar) med talrika föremål från denna tid, deribland äfven hvarjehanda verktyg af elghorn. Måhända kunna sådana anträffas äfven inom Jämtland. Mellan Lillviken och Lidsjöberg i Alanäset skola lappgrafvar finnas enligt meddelande af pastor J. Bergstrandh derstädes, likaså vid Jufvelbottnen i Kall, men de äro ej undersökta. I Norge hafva många föremål från arktiska stenåldern träffats i lappgrafvar, som i Finnmarken äro allmänna, men i Sverige äro dylika grafvar hittills okända.

Skifferredskapen äro funna i många socknar merendels enstaka, men stundom flera tillsammans. Sålunda skola, enligt uppgift af kronojägaren J. Danielsson 20 stycken spjutspetsar vara funna i en grusbacke vid Kälen söder om Löfberga i Ströms socken (de äro dock ännu ej tillvaratagna), och vid Skärvången i Föllinge äro en hålmejsel, yxor och flera spjutspetsar funna tillsamman.

Af skifferredskap äro spjut- och lansspetsar talrikast, äfven förekomma några mindre pilspetsar och kilformiga yxor, men endast en hålmejsel och två eller tre knifvar äro hittills funna.

På några ställen äro funna ett slags stenhammare med en rännformig fördjupning rundt omkring. Det är ännu osäkert, hvarthän de skola föras, men de torde tillvidare kunna räknas till den arktiska stenåldern, som till tiden ej behöfver sammanfalla med den skandinaviska stenåldern. Af Taciti berättelse vill det nemligen synas, som om lapparne (Fenni) på hans tid

ännu ej kände bruket af metaller, hvilka dock då voro kända af invånarne i södra Skandinavien. Andra intyg visa, att lapparne ännu senare begagnat stenredskap.

För närvarande äro sålunda omkring 62 föremål från arktiska stenåldern funna i Jämtland, nemligen i Frostviken 1, Ström 22, Hammerdal 1, Laxsjö 3, Föllinge mer än 10, Offerdal 2, Mörsil 2, Alsen 1, Näskott 1, Rödön 1, Brunflo 1, Sunne 1, Borgvattnet 1, Stugun 2, Ragunda 1, Fors 3, Håsjö 1, Hällesjö mer än 4, Rätan 2, okänd socken 2.

Från den lapska eller tschudiska bronsåldern, från hvilken man funnit ett enda minne (en hålcelt) i Lappland, känner man intet fynd inom detta län.

Att Jämtland varit bygd under århundradena närmast efter Kristi födelse visas genom några få fynd från den tidigare jernåldern. I Stamnäs af Sundsjö socken har man till och med funnit en grafhög, som synes tillhöra denna tid; deri lågo nemligen bitar af ler- och glasurnor, de senare säkerligen romerskt arbete. Några flera grafhögar från denna tid äro ej kända härifrån, men ovala brynen hafva funnits vid Vestanede i Håsjö, vid Förbergsbyn i Refsund samt vid Undrom i Rödön, hvilka fynd utvisa, att Jämtland vid denna tid haft en bofast om ock gles befolkning. Märkligt är ock, att tre af dessa fyra fynd äro gjorda vid den stora stråkvägen till Norge, som längre fram omtalas i sagorna, och måhända kan man häri spåra dess tillvaro under ett ännu äldre tidsskede. Jernålderns folk bodde redan då, såsom fynden utvisa, både i Medelpad ända till Torp och i trakten af Trondhjem.

Under den yngre jernålderns senare del eller vikingatiden, som började omkring år 700 och i Jämtland varade till midten eller närmare slutet af 1000-talet, fingo Jämtland och Herjeådalen kolonister från Norge och förmodligen äfven från Helsingland. I Håkan den godes saga omtalas, att flera höfdingar öfvergåfvo sina hem i Trondhjemsbygden och, anförda af Kettil Jamte, drogo öfver Kölen och röjde mark i ett land, som fick namnet Jämtland. Detta skall hafva skett i början af 700-talet, då en konung Eystein lefde. Längre fram, efter slaget vid Hafursfjord 872, utvandrade åter en skara norrmän och slog sig ned i Jämtland öster om de förut inflyttade. Jämtlands befolkning var hednisk, när Olof den helige 1030 drog genom landet, men kristnad, när Sverre 1177 tågade derigenom. Att kristendomen blifvit införd före 1111 är uppenbart deraf, att landet kom att höra under Upsala stift, ehuru det sistnämnda år i verldsligt afseende blef lagdt under Norge. Äfven runstenen på Frösön, som omtalar Jämtlands kristnande, anses af H. Hildebrand (*Sveriges Medeltid* del. 1 sid. 45) vara rest vid

midten af ellofte århundradet. Det kan alltså på grund af flera skäl antagas, att Jämtlands hednatid upphörde under åren 1050—1100. Sedan denna tid hafva alltså icke heller, om ej undantagsvis i aflägsna bygder, uppkastats grafhögar i byarnes närhet, ty liken efter de kristna begrofvos i vigd jord vid kyrkan.

Sagan berättar, att en viking från Norge vid namn Herjulf först bosatt sig i Herjeådalen i 9:de århundradet. Det skall hafva varit vid Herjeån i Lillherrdal, som efter honom fått namn. Vid Snösvallen 4 mil vester om Lillherrdals kyrka finnes en med träd beväxt grafhög från hednatiden, hvilken ännu kallas Herjeulfs hög. Sagan har ej någon bevislig historisk grund, men en kolonisering fråe Norge är dock sannolik, och kristendomen infördes från Norge, hvarigenom Herjeådalen kom att lyda under norsk biskop. Äldsta socknarne äro Sveg, Lillherrdal och Hede, hvilka nämnas som socknar första gången 1403—1442, men måste hafva funnits tidigare; Lillherrdal omtalas redan 1177, då Sverre tågade genom landet, och i Sveg hölls allting för Herjeådalen åtminstone redan på 1270-talet. Deu första kyrkan i Herjeådalen berättas vara byggd af en Ljot Dagson vid midten af 1000-talet. Från Herjeådalens hednatid känner jag, utom den anförda grafhögen vid Snösvallen och några vid Lillherrdals kyrkby, inga andra minnen än ett större antal ättehögar i öfre Ljusnedalen i och ofvan byn Bruksvallarne, några få dylika i Mittådalen samt slutligen gamla tomtplatser och ättehögar vid Ljungdalens by i Storsjö församling. En s. k. hedningsbrunn finnes i Hede socken vid ett ödesböle Husberget, hvilket namn synes häntyda derpå, att orten redan i hednatiden varit bygd. Ingen enda lös fornsak från hednatiden är känd från Herjeådalen, från alla andra svenska provinser känner man sådana.

Inom Jämtland finnas grafhögar och grafrösen, så vidt mig är bekant, inom aderton socknar. De flesta af dem, måhända alla, utom den redan nämnda i Sundsjö socken, tillhöra den yngre jernåldern och utvisa således, hvar bygden låg under denna tid. Så vidt man nu kan döma derom, synes den hafva varit mest concentrerad omkring Storsjön, men dessutom sträckt sig till några aflägsnare floddalar, i norr till Hammerdal och Offerdal (Offlodal), i öster till Ragunda och Håsjö. Ett par kretsformiga stensättningar, s. k. domsäten, omtalas äfven. De äro närmast jemförliga med grafhögarne, ty åtminstone i södra provinserna har man stundom inom dem funnit en graf.

Grafvar från heduatiden finnas vid Norrgården, Tossbacken och Mellbyn i *Matmar*, vid Hof (och Wången?) i *Alsen*, vid Säter nära Åflo i *Offerdal*, vid Faxelfven i *Näskott*, vid Öfvergärde, Sota, Trusta, Sundslägden, Wike (domsäte), Un-

drom och Krokom i *Rödön*, vid Rösta i *Ås*, vid Ope och Änge nära stationen i *Brunflo*, vid Stensjö, Höggärde och Nordanberg i *Lockne*, vid Öhne och Mellby å *Frösön*, vid Ivarsgården och Håst å *Norderön*, vid Bjerme, Wij (äfven stensättningar), Kungsnäs och Sinnberg i *Näs*, vid Sanne och Östnår i *Hackås*, vid *Hammerdals* prestgård, vid Gremmelgård och vid vägen mellan Häggesta och Norderåsen i *Häggenås* (lemn. af en stenkista), vid Mjärten och Midskogsforsen (domsäte och rösen) i *Lith*, i skogen vester om *Håsjö* gamla kyrka, vid Öfverammer och Döviken i *Ragunda* samt, såsom redan är nämdt, vid Stamnäs i *Sundsjö*. Af grafhögarne eller rösena äro blott få undersökta, nemligen några i Hammerdal, Ås, Trusta och Sota, i hvilka man funnit ovala spännbucklor m. fl. föremål af brons, flera föremål af koppar, jern och ben, samt kol, aska och brända ben. Vid grafhögars raserande har man vidare på andra ställen funnit ovala spännbucklor, bitar af lerkärl, spjutspetsar, ett jernsvärd och en glasperla, de båda sistnämnda på Norderön. Inalles äro mer än 60 föremål från denna tid tagna till vara i Jämtland.

Man kan vänta att ytterligare finna grafhögar från hednatiden i några af nedan uppräknade 16 socknar, hvilka jemte de ofvan anförda 16 (utom Norderön och Häggenås) omnämnas såsom egna socknar i ett dokument af år 1314 och derföre kunna antagas vara bebyggda redan under hednatiden: Ström, Kall, Åre, Undersåker, Mörsil, Aspås, Marieby, Sunne, Hallen, Marby, Oviken, Myssjö, Berg, Fors, Hällesjö och Refsund. De äldsta kyrkorna i de uppräknade socknarne synas vara uppbyggda i slutet af 1100-talet och i början af 1200-talet, då sockenindelningen allmänt blef genomförd. Öfriga socknar äro af nyare datum. Redan 1282 omnämnes en prost för Jämtland i Hammerdal, men att i de aflägsnare bygderna folkets kunskap i kristendomen länge var ringa, visar Lodins vittnesbörd vid althinget i Sveg omkring 1270, att några år förut ingen i Ström kunde fader vår.

Äfven byars namn kunna visa, att en ort varit bebyggd sedan hedenhös, så t. ex. namnen Frösön, Odensala, Thorvalla o. dyl., som egnats hedniska gudomligheter, namnen Hof och Wi, som utvisa gamla hedniska offerställen.

Öfversigt af Jämtlands läns fornminnen från hednatiden, kända 1889.

Af *P. Olsson.*

Då Jämtlands län ännu icke varit föremål för särskildt företagna resor i arkeologiskt ändamål, kan man hoppas, att inom detta vidsträckta område ytterligare flera fornminnen skola uppletas. Dock torde det ej vara ur vägen, att jag nu lemnar en öfversigt af länets fornminnen från hednatiden, så vidt de kommit till min kännedom.

I. Norra domsagan.

1. Hammerdals härad. **Frostviken.** En *flintdolk* med tvåsidigt skaft, funnen i Bränna vid **Jormsjön** 1881. Är vackert huggen af ljus flinta, bredast nedom midten och lik Montelii *Sv. forns.* fig. 56. L. omkr. 165, B. 30 mm. *Sv. Fornm. Tidskr.* bandet V, sid 66. (Förvaras hos enskild person).

En liten *spjutspets* af brun och grön skiffer utan mothakar eller tånge men med två skåror nedtill, funnen i **Gäddede** 1880. L. 130, B. 22. Ibid. 67. (Ö. L. M.).

Alanäset. Lappgrafvar skola finnas mellan Lillviken och Lidsjöberg. *

Ström. En *spjutspets* af brun skiffer med stora mothakar och kort tånge, urgröpt nedtill, funnen vid **Alavattnet** 1873. L. 156, B. 35. *Månadsbladet* 1874 sid. 155 (Ö. L. M.)

---

* I den angränsande **Tåsjö** socken, som under medeltiden hörde till Jämtland, har man på Tåsjöberget funnit en *stenyxa*, som blifvit lemnad till nordiska museet i Stockholm. På en holme i Tåsjön finnas fyra *grafhögar*, de nordligaste i det inre af Sverige.

Tjugo *spjutspetsar* af rödbrun skiffer äro enligt uppgift af föreningens ombud kronojägaren J. Danielsson, som sett dem, funna tillsammans i en grusbacke på gården **Kälen** (mellan Löfberga och Ström) omkr. 1885. De förmodas ännu ligga qvar i en kolkoja.

En *spjutspets* af ljus skiffer utan mothakar eller skåror, funnen på **Svartön** nära kyrkan 1876. Liknar fig. 73 i *Månadsbl.* 1874. Sv. F. T. V, 64.

Hammerdal. En *stenyxa med skafthål,* funnen på en holme i **Görviksjön** (Storsjön) nära Ångermanlandsgränsen. Yxan, som är af mörk sten, är qvarterslång med skafthålet ofvan midten och insvängningar på sidorna ofvan detta; jfr stenyxorna från Ansjöån i Hällesjö här nedan och Rygh, *Norske Oldsager* fig. 38. (Hos enskild person).

En *spjutspets* af ljusbrun skiffer utan mothakar men med lång, sexsidig tånge, funnen i **Viken** omkr. 1880. L. (urspr.) c. 220, B. 29. Sv. F. T. V, 68. (Ö. L. M.)

Tre *grafrösen* från yngre jernåldern å Kallsnäs på **prestgårdens egor** vid Hammerdalssjön. På andra sidan sjön vid prestgårdens fäbodar flera rösen. I förstnämnda rösen äro år 1876 funna en *jernyxa* Sv. forns. fig. 484, ett *rundt bronsspänne*, ben, aska och kol. Sv. F. T. III, 295. (Ö. L. M.)

En *jernyxa* från samma tid, funnen i **Gisselås** 1880. Sv. F. T. V, 68. (Ö. L. M.)

2. Liths härad. Hotagen. En *stenyxa med skafthål* fint arbetad, funnen vid grundgräfning för bron öfver **Lockringsån** 1886. (Hos enskild person).

Laxsjö. En *stenyxa med skafthål*, funnen i **Laxviken** vid stranden af sjön Hotagen under grushemtning 1887. Säges vara af sandsten. (Hos enskild person).

Tre *stenhammare* med rännformig fördjupning rundtom, funna 1880 jemte "andra stenredskap" under roten af en gran i **Laxsjö** by men på S. sidan om Laxsjön. En af stenhamrarne skänktes 1882 till Östersunds läroverks museum af handlanden E. W. Westerlund i Hammerdal. Den synes vara af ljus qvartsit, är stor och tung, aflång med konvexa ändar, öfverallt väl slipad utom i den 3 cm. breda inknackade rännformiga fördjupningen, hvilken ligger något närmare den ena ändan. Till formen som Ryghs *Norske Olds.* fig. 45, men mycket större; L. 185, B. 95 mm. (Ö. L. M.)

Några hammare af denna form, men mindre, äro funna i Norge. Sålunda har jag sett i Trondhjems museum en dylik (N:o 1216) från Flatanger, en (2407) från Opdal och en (2765) från Holum i Stjördal. Äfven Christiania museum har sådana, och den största af dem har en längd af 145 mm. enligt benäget meddelande af professor Rygh. I Sverige synas de förekomma mycket sparsamt, nästan blott i Jämtland och Ångermanland. De kunna hafva varit använda som stridsklubbor; smärre stenar af denna form hafva säkerligen begagnats som sänken vid fiske. Dessa har man någon gång funnit tillsammans med spjutspetsar af skiffer (*Trondhj. Vid. Selsk. Skr.* 1883 s. 50). Då vidare en dylik hammare i skaft är funnen i norra Asien (*Sv. F. T.* V, 65), har jag trott mig kunna hänföra dessa redskap eller vapen till den arktiska stenåldern.

Föllinge. En *knif af flinta*, funnen vid ödesbölet **Glasätt**, V. om Föllingesjön, förvarades för några år sedan i skolhuset i Föllinge. Den var qvarterslång och oslipad.

Nära östra stranden af sjön **Skärvången** funnos under nyodling på samma ställe 1886:

a) en större *yxa* utan skafthål eller, om man så vill, en *rätmejsel med egg i båda ändar* af ljusgrön, talkhaltig, sten ofullständigt slipad, i tvärsnitt rektangulär med afrundade hörn, åt ena ändan afsmalnande och långspetsad, åt andra ändan kortspetsad och icke afsmalnande. Är i följd af vittring eller olikheter i stenen icke på hela ytan slätslipad, men eggarne äro väl slipade. Ingen dylik är mig veterligen afbildad. L. 235, B. 78, T. 40. (J. L. F., 9 a);

b) en *spjutspets* af hvit, starkt talkhaltig skiffer med mothakar på något olika höjd och 25 mm. tånge. Största bredden år nedtill, sjelfva spetsen är afbruten. L. (urspr.) 170, B. 32. (J. L. F., 9 b);

c) en *spjutspets* af brun lerskiffer utan mothakar, starkt ryggad, lik fig. 75 i *Månadsbl.* 1874 men utan skåror. L. 218, B. 42. (J. L. F., 9 c);

d) en *spjutspets* af dylik skiffer utan mothakar eller tånge och nedtill betydligt sned. En del af spetsen, som varit grön, saknas. Lik Rygh, *Norske Olds.* fig. 87, men sned och bredast nedom midten. L. (urspr.) 220, B. 38. (J. L. F., 9 d).

Nära vestra stranden af sjön **Skärvången**, omkring 100 alnar från stranden, hittades under plöjning 1886:

a) en kilformig *yxa* af grönaktig sten, större än den nyss omtalade men i öfrigt lik denna. Efter upptagandet föll den

sönder i följd af vittring och blef en oformlig massa enligt meddelande af kronojägaren J. Danielsson.

b) en *hålmejsel* af hård, grå sten, sannolikt hälleflinta, med rät egg men närmast de upphöjda sidokanterna urholkad genom långsgående refflor. Är i genomskärning rektangulär, slipad och liknar mest fig. 66 i *Månadsbl.* 1874. L. 160, B. 45, T. 22. (J. L. F., 21);

c) flera sönderslagna *spjutspetsar* af brun skiffer, hvilka icke blifvit tillvaratagna.

Två *stenhammare*, hvardera med en inknackad ränna rundtom äro enligt uppgift af handlanden E. W. Westerlund 1883 funna på ett ställe i **Föllinge** socken.

Häggenås har en *grafhög* vid ödesbölet Gremmelgård (nära Österåsen) och lemningar af en *graf med "stenkista"* i vägen mellan Häggesta och Norderåsen. Sistnämnda graf är skadad vid väganläggningen; men två parallela rader sidohällar skola ännu finnas qvar, enligt meddelande af direktör J. F. Broman på Ope.

Lith. En *spjutspets af flinta* särdeles väl slagen, funnen vid **Sennsjön** nära domsätet 1876 under dikesgräfning. Alldeles lik Ryghs *Norske Olds.* fig. 69. L. 90, B. 26. Sv. F. T. V, 66. (Ö. L. M.)

En *stenyxa med skafthål*, funnen i **Sennsjölandet** före 1882. Sv. F. T. V, 67. (Hos enskild person).

En *stenyxa med skafthål*, funnen under en byggnad i **Åsen** och till formen lik följande men mindre. L. omkr. 100, B 45. Ibid. (Hos enskild person).

En *stenyxa med skafthål* af trapp, funnen under plöjning i **Handog** på 1870-talet. Har eggen hoptryckt men banen nedtryckt och liknar mest fig. 59 i *Sveriges forntid*, texten, af Montelius, eller Rygh *Norske Olds.* fig. 29. L. 140, B. 70. Sv. F. T. V, 66. (Hos enskild person).

En *stenyxa med skafthål* af fint polerad granit (?), som på några ställen börjat vittra, för många år sedan funnen i **Liths** socken. Yxan har en mycket ovanlig form och torde icke hafva kunnat begagnas som redskap. Jag kan ej hänvisa till någon liknande figur, men fig. å s. 18 i A. Lorange, *Norske Oldsager i Bergens museum*, Bergen 1876 påminner något derom. Skafthålet är på midten, fram- och baksidorna äro kölade; den ena ändan, som väl skall föreställa eggen, är afsigtligt afslipad, så

att eggen är 14 mm. tjock och 55 mm. bred; andra ändan har starkt kullriga sidor och är mindre tillspetsad än på figuren hos Lorange. L. 153, B. 70. Sv. F. T. III, 298. (Ö. L. M.)

Två fornsaker, om hvilka dock närmare uppgifter ännu saknas, äro funna i **Landvågen**.

En *grafhög*, kallad Mjärthögen, ligger på norra stranden af Indalselfven vid Midskogsforsen ej långt från gränsen till Stugun, och på södra sidan gent emot på ett berg i skogen finnes en flock af *fem grafrösen*, i hvilka ben och kol uppgifvas vara funna, en *rest sten*, ett s. k. *domsäte*, bestående af ett stenblock, som hvilar på två andra, samt en kretsrund *stensättning*.

I Kyrkås äro inga fornminnen kända.

3. Rödöns härad. Aspås. En half *yxa af diorit*, som gått sönder i skafthålet och *fått ett nytt* sådant, funnen i Aspås på 1700-talet. Liknar alldeles fig. 60 i *Sveriges forntid*, texten, af Montelius. L. 115, B. 65. (J. L. F., 18).

Näskott. En *skifferknif*, som af upphittaren sönderslogs, funnen i en åker i **Tullus** 1873 en aln under jordytan. I närheten fans ett ergigt, oarbetadt kopparstycke, som varit smält. Knifven har sannolikt liknat fig. 48 eller fig. 79 i *Månadsbl.* 1874. Jfr min uppsats i *Östersunds progr.* 1874 s. 15. (Ö. L. M.)

På en äng vid Faxelfven finnas *tre grafhögar*. Enligt Hülphers *Samlingar* etc. II, Westerås 1775 s. 59 skola i socknen finnas två s. k. Lindsgrafvar af 10 alnars längd.

Rödön. En *stenhammare med inknackad ränna rundtom*, funnen vid rödjning nära Indalselfven i **Dvärsätt** före 1881 och någon tid förvarad i Hägra, synes nu vara förkommen. Den var mera tvärt rundad i ena ändan. L. omkr. 130, B. 55.

En *bältesten*, använd vid eldslagning (ett s. k. *ovalt bryne*), af qvarts från den tidigare jernåldern, funnen på en åker i **Undrom** före 1874, men före 1883 åter borttappad i Häste. Den liknar mest *Sv. forns.* fig. 269. Sv. F. T. VI, 235.

Vid Storsjöns strand på Öfvergärdes egor finnes en *grafhög* med fotkedja. Vid Undrom ligga tre *grafhögar*, af hvilka en ännu orörd; i en af dem har man hittat två *ovala spännbucklor*. (St. M.)

Vid **Sota** äro tre med träd bevuxna *grafrösen*, och mellan dem har legat ett litet, 2 fot högt, kalt *röse* utan fotkedja, i

hvars botten fans en stor "sandsten", omgifven af kol och brända benbitar. Något högre upp än kolen och NO om sandstenen lågo på ett och samma ställe enligt uppgift af Zacharias Aronsson i Sota följande saker: två *vågskålar* af brons, två *söljor* af brons, ett *genombrutet fragment* af brons, en *jernyxa*, två eneggade nötta *jernknifvar*, två längre och två kortare *spjutspetsar* af jern, en *grepe* vid ändarne spiralvriden, en *dylik* liknande en märla och ett *rännformigt fragment* af jern till obekant bruk. (Alla nu i J. L. F., 26).

Vid **Trusta** finnas två *grafrösen*, och i ett tredje, som raserades 1886, funnos jemte aska och kol fyra *ovala spännbucklor*, två olika *runda bronsspännen*, en *bronsbrakteat*, två flätade *armringar* af koppar, en liten *kopparring*, tre *jernnycklar*, en bit af en *benkam* samt obrända *djurben*, beskrifna i Sv. F. T. VI, 233. (St. M.)

Vid Sundslägden på Wike egor finnes en *grafflock*, och norr om Wike skall finnas ett s. k. *domaresäte*. Slutligen finnes åtminstone en *forngraf* på en holme vid Krokom.

Ås. En *spjutspets af flinta*, funnen i **Ås kyrkby** på en åker före 1873, men nu förkommen. Liknade *Sv. forns.* fig. 49. Jfr *Österс. progr.* 1874 s. 6.

En *stenyxa med skafthål*, funnen i **Sörbyn** under jernvägsarbete 1879, men afyttrad till en jude.

En *spjutspets af jern* med holk, funnen i en grustägt vid **Sem** 1881, jemte hufvudskål m. m. af en menniska, på fem fots djup i lera. L. 220. (Ö. L. M.)

I en raserad *graf* vid **Rösta** å Storsjöns strand fann man 1876 en *jernyxa*, tre *tvåsidiga pilspetsar*, en *treeggad d:o*, ett *vigtlod*, ett *betsel* och delar af tre *benkammar* samt 5 à 6 hufvudskålar af menniskor, ben af en hund och kol. I närheten finnas flera *grafkullar*. Sv. F. T. III, 292. (Ö. L. M.)

II. Östersund.

En *stenyxa med skafthål*, funnen vid **Östersund**, förvarades 1872 i grefve G. M. Hamiltons samling på Hedensberg i Westmanland. *Antiqv. Tidskr. för Sverige* III, 183.

III. Östra domsagan.

1. Ragunda härad. **Borgvattnet.** En *pilspets eller liten spjutspets af svart skiffer*, funnen vid **Skyttmon** nära Am-

merån 1879. Den är jemnbred, starkt ryggad, har hvassa hullingar och en kort tånge med skåra nedtill. Formen som fig. 51 i *Månadsbl.* 1874, men hullingarne anbragta som på fig. 52. L. 110, B. 18. (Ö. L. M.)

Stugun. En *stenyxa med skafthål*, funnen i **Höglunda** på Skiftesnäset vid Gesundens södra strand före 1886. (Hos enskild person).

En *stenyxa* utan hål af någon tung, på ytan starkt vittrad sten, funnen under odling på upplandningen vid Gesundens vestra ända å **Nybodarne** under Stugubyn 1886. Yxan liknar mest fig. 22 i *Congrès international etc. de Stockholm* 1874, sid. 291, men har rakare och bredare egg; den torde liksom det afbildade redskapet från Österbotten hafva användts, då man högg hål i isen, och tillhöra den arktiska stenålderns redskap. Eggen är skarp och väl slipad, den ena nästan plana ytan är äfven något slipad, men den andra, konvexa, är alldeles oslipad. Redskapet afsmalnar uppåt. Det torde tillhöra en i Sverige hittills okänd typ. L. 175, B. 76 (nedtill), största tjockleken 30. (J. L. F., 5).

En *spjutspets* af brun skiffer, funnen vid Gesundens norra sida vid **Strånäset**, förstördes af hittaren och ligger qvar.

Ragunda. En *stenyxa med skafthål*, funnen i **Döviken** 200 fot från Indalselfvens fåra. Yxan, som är af porfyr och saknar köl, har skafthål på midten och något sned egg samt är nedplattad mot banen. Jfr Rygh *Norske Olds.* fig. 26. L. 120, B. 55, skafthålets diam. 27—25. Skafthålet går snedt och parallelt med eggen. (Ö. L. M.)

En *stenyxa med skafthål*, funnen i elfven vid **Krokvåg**. (Hos enskild person).

En *spjutspets* af brun skiffer, funnen i **Skogen**. Den har mothakar men särdeles kort tånge och liknar alldeles spjutspetsen från Alavattnet i Ström. L. 175, B. 40. (J. L. F., 17).

Två *ovala spännbucklor* med drakslingor äro funna under gräfning nära elfven vid **Döviken** 1886, förmodligen i någon grafhög. Äfven vid Öfverammer finnas *grafhögar*.

Fors. En *stenyxa med skafthål*, funnen under odling i **Ede** 1820. Yxan, som är af trapp, har skafthålet på midten och är nästan utnött. Hon liknar fig. 58 i *Sveriges forntid*, texten, af Montelius, men är mera trubbig och har kortare bane. L. 88, B. 58. (J. L. F., 14 a).

Ett stycke af en *stenyxa med skafthål*, funnen i en åker i **Ede**. Är af trapp och har mindre skafthål än föregående. B. 60. (J. L. F., 69).

En *rätmejsel* af grönsten, funnen under jernvägsarbete i **Ede** 1885. Den är öfverallt väl slipad, liknar mest *Sv. forns.* fig. 26, men har nästan rät egg och rektangulärt tvärsnitt med två afrundade hörn, emedan ena bredsidan är ett plan, som sänker sig mot de båda smalsidorna, den andra ett plan, som sänker sig mot eggen, men icke mot smalsidorna. L. 80, B. nedtill 38, upptill 25. (J. L. F., 14 c).

Ett sönderslaget och defekt redskap, troligtvis en *yxa utan skafthål* af en mörk sten, lik en randig hälleflinta, funnen under odling i **Ede** för flera år sedan. Den är till det mesta slipad, i tvärsnitt elliptisk och kan hafva varit som Rygh *Norske Olds.* fig. 8, ehuru längre. Fragmentets L. 160, B. 45. (J. L. F., 14 b).

En slipad *hålmejsel* af svart, något grönflammig hälleflinta, funnen under jordkörning 1881 på **prestbordet.** Den är i tvärsnitt ovalt-triangulär och liknar alldeles Rygh, *Norske Olds.* fig. 26. L. 145, B. 60. (J. L. F., 45).

En *rätmejsel* af svart skiffer med glimmerfjäll, öfverallt slipad, men misshandlad af upphittarens barn, funnen på en åker i **Ede** jemte det här ofvan nämnda stycket af en stenyxa. Den har eggen nästan i fortsättning af ena bredsidan, såsom på den arktiska stenålderns mejslar, jfr Rygh *Norske Olds.* fig. 15, men har vida mindre tjocklek än det der afbildade redskapet och olika egg. Om den hör till arktiska stenåldern, såsom det synes sannolikast, bör den kanske snarast sammanställas med fig. 67 i *Månadsbl.* 1874. Är jemnbred, i genomskärning rektangulär med runda hörn. L. 182, B. 60, T. 17. (J. L. F. 69).

En *spjutspets* af svart lerskiffer, med mothakar och urnupen tånge, funnen vid **Gedungsen** i Ede på qvarnudden under odling. Har liksom fig. 70 i *Månadsbl.* 1874 en rännformig fördjupning längs ena sidan af tången, men större mothakar och kortare tånge. L. 196, B. 38. (J. L. F., 14 d).

En *spjutspets* af dylik svart skiffer lik föregående dock utan ränna på tången, funnen vid **Gedungsen**, troligtvis med föregående. Spetsen saknas. L. nu 110, B. 30. (J. L. F., 67.)

En *jernyxa*, funnen vid **Gedungsen** i Ede. *Sv. forns.* fig. 483 (J. L. F., 14 e).

Alla dessa fornsaker från Fors äro lemnade fornminnesföreningen af eller genom garfvare P. G. Lundahl i Ede. Myc-

ket gammalt är säkerligen äfven ett af honom lemnadt underligt träredskap, funnet på åtta fots djup vid **Gedungsen** 1885. Ett annat är funnet i Råsjömyren vid Ede.

Håsjö. En fint arbetad *yxhammare* af grå sten med skafthål, funnen vid odling på edet mellan Sicksjön och Hemsjön vid **Svedje** före 1867. Den har en inslipad ränna långs främre och bakre ytorna såsom fig. 6 å Tab. I i *Katalog öfver Malmö museum* af M. C. J. Eurenius, Malmö 1888, men inga sidokölar. *Östersunds läroverksprogr.* 1874 s. 7. (Ö. L. M.)

En *spjutspets* af svart skiffer med mothakar och lång tånge, funnen på nyssnämnda ed vid **Svedje** före 1867. Liknar *Sv. forns.* fig. 52. L. 197, B. 40. Ibid. s. 6. (Ö. L. M.)

Ett s. k. *ovalt bryne* likt *Sv. forns.* 468 från tidigare jernåldern, funnet vid **Vestanede**. *Månadsbl.* 1876 s. 292. (St. M., 5606).

I skogen vester om Håsjö gamla kyrka finnas *grafhögar*.

Hällesjö. En *stenyxa med skafthål*, funnen vid Ansjöåns utlopp ur **Ansjön** före 1884. Yxan, som är af trapp, har en ovanlig form. Den är ett mellanting mellan Ryghs *Norske Olds.* fig. 38 och 37, men har djupare insvängningar mellan banen och skafthålet. På ena bredytan finnes en antydan till köl, banen är rund och kullrig. L. 135, B. 75, skafthålet 20—24. (J. L. F., 82).

En *stenyxa med skafthål*, funnen under odling vid **Ansjöån** men nu förkommen. Den var enligt meddelande af förvaltare L. A. Flygt af samma typ som föregående, men större och ej så väl arbetad.

En *båtformig stenyxa med skafthål* (yxhammare) *Sv. forns.* fig. 96, funnen i Gimån vid **Ljungå**, är lemnad till Nordiska museet i Stockholm.

En *stenyxa med skafthål*, lik *Sv. forns.* fig. 39 och prydligt arbetad,funnen under odling vid torpet **Harbäcksbodarne** under Ljungå, nära gränsen till Medelpad. *Antiqv. Tidskr.* III s. 409. Enligt meddelande af förvaltare L. A. Flygt i Ljungå skall den vara af lika stenart som en der funnen spjutspets (se nedan), alltså af skiffer. (Hos grosshandlaren F. Bünsow i Sundsvall).

En *stenhammare* med skafthål "tvär i båda ändar", funnen vid **Gimån**, egdes redan 1873 af nu aflidne inspektor Pettersson i Östanbäck.

Ett midtstycke af en *spjutspets* af brun skiffer, funnen vid **Harbäcksbodarne** under Ljungå. B. 25. (J. L. F., 79).

En *pilspets* eller *spjutspets* af skiffer, med hullingar och tånge, lik *Sv. forns.* fig. 52, funnen i **Holmsjön** vid Gulliksbodarne under notdragning. L. 73, B. 13. *Månadsbl.* 1874 s. 157. (Tillhör grosshandlare F. Bünsow i Sundsvall.)

Flera andra *pilspetsar* af skiffer, under notdragning funna i **Holmsjön**, men bortkastade af hittarne. Ibid. l. c. *Antiqv. Tidskr.* III, s. 409.

Vid **Ljungå** är funnet ett arabiskt silfvermynt, prägladt i Bagdad 777—78 e. Kr. (St. M., 7500).

2. Refsunds härad. Från Nyhems, Bräcke och Bodsjö socknar äro inga fornminnen kända.

Sundsjö. I en *grafhög* vid **Stamnäs** har man år 1824 funnit bitar af *ler-* och *glasurnor*, den eller de senare antagligen romerskt arbete och alltså från den tidigare jernåldern. *Antiqv. Tidskr.* II, s. 277.

Refsund. En *båtformig yxhammare* af svart sten, funnen 1873 i **Refsundssjön** vid Gimåns utlopp ur sjön på en alns djup. Lik *Sv. forns.* fig. 96. *Östers. progr.* 1874 s. 7. (St. M., 5147)

En *fiskkrok af ben*, funnen i **sundet vid Refsunds** kyrka under notdragning enligt meddelande af förvaltare L. A. Flygt. Den hade en hulling. L. omkr. 130.

Ett s. k. *ovalt bryne* (bältesten) af qvarts, år 1873 funnet i jorden nära Refsundssjön vid **Förbergsbyn**. Liknar Rygh *Norske Olds.* fig. 156. L. 95. *Östers. progr.* 1874 s. 8. (Ö. L. M.)

3. Brunflo härad. Från Marieby inga fornminnen bekanta.

Brunflo. En oslipad *spjutspets af flinta*, funnen i ett röse på en åker i **Ope** och lik spjutspetsen från Sennsjön i Lith. Synes nu vara förkommen.

En liten slipad *stenyxa* utan hål af brunprickig grön sten (dioritporfyr), funnen 1881 under plöjning i **Thorvalla**. Hon är tjockast på midten och jemnt afsmalnande uppåt, i genomskärning fyrsidig med nästan plana smalsidor och konvexa bredsidor. Hon har icke kunnat användas som yxa, endast som kil, emedan den svagt böjda "eggen" är med afsigt tvärt afslipad och 9 mm. tjock. L. 85, B. (nederst) 43. Ingen liknande figur kan citeras. (Ö. L. M.)

Ett ansenligt stycke af en *skifferknif*, enligt meddelad teckning troligtvis lik fig. 76 i *Månadsbl.* 1874, funnet i **Rannåsen**, men förkommet. *Österс. progr.* 1874 s. 8.

En *grafhög*, hvaruti man funnit delar af *lerkärl*, finnes vid Ånge nära Brunflo station. *Grafrösen* finnas vid Ope. I några af dem skola jernredskap vara funna.

Lockne har två *grafhögar* vid Stensjö, en vid Nordanberg, några vid ödesbölet Höggärde samt en vid prestgården. I några äro funna "metallkors", "grytor" och ben. I början af detta sekel hafva fornsaker hittats vid gräfning i ödesbölena Mogärde och Gråflugärde, på det förra stället i träkistor.

4. Hackås härad. Näs har *grafhögar* vid Bjerme (i hvilka man funnit flera smala *jernspadar*), Kungsnäs, Wij, der äfven finnas lemningar af två *stensättningar* (lodakretsar). Vid Sinnberg ett *grafröse*, i hvars botten man funnit en "hällkista" med lock och sidostenar af temligen tunna kalkhällar. I kistan funnos endast åtskilliga ben af menniskor. I ödesbölet Skutsved ö. om Stengärde äro flera *grafkullar* med fotkedjor.

Hackås. Flera *spjutspetsar af jern*, funna i ett röse i **Sanne**. (Två i Ö. L. M.)

En *oval spännbuckla* med qvarsittande nål, funnen 1888 i en *grafhög* vid **Östnår** nära ån. (J. L. F., 78).

Tre stora *ättehögar* och några *rösen* finnas i Sanne.

IV. Vestra domsagan.

1. Offerdals härad. Offerdal. En *spjutspets* af skiffer, nedtill försedd med en skåra och två hål, funnen i **Landösjön** nära stranden, men sedermera sönderslagen. L. omkr. 200, B. omkr. 35. Sv. F. T. V, 67.

En *skifferlans* eller snarare *tveeggad knif*, framtill afbruten och nästan jemnbred, af brun skiffer, funnen i **Berge**. Skaftet har på båda sidor en temligen djup långsgående fåra. Jfr *Sv. forns.* figg. 69 och 74. L. nu 160, B. 45. Sv. F. T. V, 64. (Ö. L. M.)

Undre skalet af en *oval spännbuckla*, funnen 1886 vid **Säter** nära Åflo. (J. L. F., 3 b).

En *jernspade*, funnen på samma ställe, förmodligen i en förstörd *grafhög*. (J. L. F., 3 a).

Alsen. En stor *spjutspets* af brun skiffer med gröna ränder och lång tånge men utan mothakar, funnen omkr. 1860

under odling i **Wiken.** L. 232, B. 41. Sv. F. T. III, 298 och V, 64. (Ö. L. M.)

Två *ovala spännbucklor*, funna under plöjning i **Hof.** *Österss. progr.* 1874 s. 9. (En i Ö. L. M.)

I en bäck vid **Glösa** finnas *hällristningar* med teckningar af hjortar m. m., till en del afbildade i *Antiqvarisk Tidskr.* 1844, Kjöbenh. s. 175, Tab. IV, V och i A. E. Holmbergs *Skandinaviens hällristningar*, Sthlm 1848. Jag besökte dem 1877, men hade ej tillfälle jemföra dem med teckningarne.

Matmar. En *flintdolk* eller *spjutspets*, oslipad, med långt skaft, funnen under plöjning för flera år sedan i Matmars kyrkby och nu förkommen. Lik *Sv. forns.* fig. 56 eller fig. 45. L. omkr. 200, B. 30. *Östers. progr.* l. c. s. 6.

Två *grafhögar* finnas vid Norrgård, två vid Tossbacken mellan Tossberg och Hållbacken.

2. Undersåkers härad. Kall. *Hällristningar* finnas på ett par ställen. Enligt skriftligt meddelande af löjtnant C. A. Sparrman i Undersåker förekomma "hieroglyfiska målningar" vid **Blanktjärn**, och enligt mig meddelade ritningar af B. R. M. Festin 1878 finnas ristningar på en lodrät klippvägg omkr. 500 fot från östra ändan af sjön **Jufveln** 3 à 4 fot ofvan vattenytan. Der förekomma några däggdjur i konturteckningar samt en mängd linier, som svårligen torde kunna tolkas.

Vid inre **Jufveln** finnas äfven enligt uppgift *lappgrafvar.*

Från Åre och Undersåker äro inga fornsaker från heden tid kända, ty "stenen i grönan dal" vid Skurdalsporten är nog från en nyare tid.

Mörsil. En *spjutspets af ljus flinta*, trubbig och temligen jemnbred, funnen i **Semlaån** och meddelad 1873. Den liknar mest Rygh, *Norske Olds.* fig. 82. L. 115, B. 25. *Östers. progr.* 1874 s. 6. (Ö. L. M.)

Mellersta delen af en ovanligt bred *spjutspets* af röd skiffer, funnen i **Sällsjö** före 1874. Har utmed midten å hvardera sidan en inslipad ränna, som framåt afsmalnar och försvinner. B. 50. *Månadsbl.* 1874 s. 156. (Ö. L. M.)

En *spjutspets* af rödbrun skiffer, funnen i **Sällsjö** troligtvis med föregående, egdes af nu aflidne provincialläkaren Strandberg i Pajala.

3. Hallens härad. Hallen och Marby tyckas sakna minnen från hednatiden.

Norderön. *Grafhögar* från vikingatiden finnas vid **Håst** och vid **Ivarsgården.**

Ovala spännbucklor äro funna i en grafhög vid **Håst.**

Ett fullständigt *jernsvärd*, alldeles likt *Sv. forns.* fig. 507, funnet vid **Håst** 1878 under odling omkr. 500 fot från nämnda grafhög. L. 930, B. 57. (Eges nu af jägmästaren E. Gyllenhammar).

En ljusgrön *glasperla*, funnen i sjöstranden vid **Vestanede.** Liknar *Sv. forns.* fig. 559. L. 9, B. 12. (Ö. L. M.)

4. Sunne härad. Frösön. *Grafhögar* finnas vid Öneudden och Mellbyn. Ett *grafröse* med fotkedja af 10 à 11 meters diameter finnes vid en villa norr om Öne. Vid bron till Östersund står Jämtlands enda *runsten.*

Sunne. En *stenhammare* med inknackad ränna rundtom, funnen under plöjning i **Digernäs** 1882. Den var enligt uppgift mindre än hammaren från Laxsjö, men större än den från Rätan. Ovisst är, om den ännu förvaras.

En stor *jernyxa* med ovanligt litet skafthål och eggen som *Sv. forns.* fig. 483, funnen under nyodling omkr. 1879 i **Fanbyn.** L. 285, eggen 255. (J. L. F., 81).

5. Ovikens härad. Oviken. En *spjutspets af flinta*, funnen vid plöjning i **Dillne** för flera år sedan, men förkommen. Liknade *Sv. forns.* fig. 51. *Östers. progr.* 1874 s. 6.

Myssjö har inga kända fornminnen.

V. Södra domsagan.

1. Bergs härad. Berg, Åsarne och Klöfsjö hafva inga kända fornminnen från heden tid.

Rätan. Hälften af en *stenyxa med skafthål*, funnen före 1883 på **Endalsnäset** inom Ytterturinge by vid Ljungan. Denna yxa, som tillhörde inspektor O. G. F. Hammarströms i Rätan samlingar, förstördes vid en eldsvåda.

En *stenhammare* med inknackad ränna rundt omkring, funnen 1883 på **Endalsnäset** inom Ytterturinge by. Den är af qvartsit, i genomskärning elliptisk och tvär i båda ändar med en

25 mm. bred ränna kring midten. L. 85, B. 80, T. 50. (Ö. L. M.)

En *knif med skaft* förmodligen af skiffer, funnen på **Endalsnäset** före 1883, men förstörd af barnen till hittaren. Knifvens öfre del saknades, skaftets nedre ända var enligt en tidnings uppgift "groft skulpterad i form af ett hufvud". Jfr fig. 65 i *Månadsbl.* 1874.

2. Hede härad i **Herjeådalen.** Vemdalen. I sockn
nens norra del på ett berg vid Trumvallen finnes en gammal lapsk *offerplats* med lemningar af offren.

Storsjö kapell skall enligt Hülphers hafva flera lemningar af lapparnes *offerställen* och *begrafningsplatser.*

Vid Ljungdalens by finnas några *ättehögar,* hvilka anses vara efter det slägte, som dött ut under digerdöden.

Ljusnedal har talrika *ättehögar* i byn Bruksvallarne och efter Ljusnedalen ofvan byn. Dessutom finnas några få dylika i Mittådalen. I de förstnämnda, som äfven kallas hedningehögar, skola enligt Hülphers silfverfynd vara gjorda.

Tännäs och Hede utan fornsaker.

3. Svegs härad. Linsell, Sveg, Elfros och Öfverhogdal hafva inga kända minnen från heden tid.

Lillherrdal har en trädbevuxen *grafhög,* kallad Herjeulfs hög, vid Snösvallen samt grafhögar vid kyrkbyn.

Ängersjö i **Helsingland.** En *flintdolk,* som funnits der, förvaras hos nämdemannen Anders Svensson i Ängersjö.

Ytterhogdal. Två *stenyxor med skafthål,* funna i **kyrkbyn** under ett stort träd. Båda liknade fig. 59 i Montelii *Sveriges forntid,* texten. Osäkert är, om de ännu förvaras.

En *stenyxa med skafthål,* funnen under odling i gården **Buan** under Wikens by nära Hoån. Den är af grå sandsten och lik *Sv. forns.* fig. 35, i tvärsnitt rektangulär med något rundade hörn, banen nedplattad med kullrig ända, eggen bågböjd. Yxan är framtill platt, baktill kullrig, men ej kölad. L. 180, B. 60. (Hos enskild person).

I Jämtland äro funna utan att man nu känner fyndorten:

En *stenyxa med skafthål*, funnen i östra Jämtland och möjligen identisk med den ofvan omnämnda från Ansjöån. Enligt mig lemnad uppgift 1873 egdes den då af majoren numera landshöfdingen Wästfelt i Umeå, hvilken dock nu ej kan påminna sig den. Om den funnits i hans ego, har den förstörts vid branden i Umeå.

En *spjutspets* af brun skiffer med ett gröngrått tvärband. Den saknar hullingar och egg på nedre tredjedelen, men har nära nedre ändan två hak. L. 173, B. 29. *Östers. progr.* 1874 s. 7. (Ö. L. M.)

Stycke af en *spjutspets* af gröngrå skiffer, något tunnare än föregående. Ibid. s. 7. (Ö. L. M.)

En *oval spännbuckla*, omtalad i *Månadsbl.* 1872 s. 178.

Tillägg:

Sedan föregående ark var tryckt, erhöll föreningens samling den här ofvan sid. 11 omtalade stenyxan från **Laxviken**. Den är af trapp, har nedtryckt, afrundad bane, skafthålet ofvan midten, främre ytan kullrig och den bakre plan. L. 130, B. 65. (J. L. F., 92).

Likaledes har till föreningens samling sedermera inkommit en af de sid. 11 omtalade stenhamrarne från **Laxsjö**, hvaremot öfriga delar af fyndet nu äro okända. Hammaren är af en grofkornig, mörk stenart, hoptryckt, ena ändan tvär och platt, den andra afrundad och konvex. Båda ändarne visa tydliga spår af att hafva varit brukade såsom en hammare. Den inknackade rännformiga fördjupningen, nära 3 cm. bred, ligger mycket närmare den konvexa ändan. Endast rännan och den platta ändan äro oslipade. L. 150, B. 115, T. 50. (J. L. F., 86).

Uppgiften (sid. 5 och 12) om en flintknif från Föllinge är felaktig. Det föremål, som afses, har sedermera blifvit skänkt till föreningen och är en särdeles skarpspetsad *dolklik spjutspets* af svart skiffer, på ena sidan ryggad, utan mothakar och med en tånge (eller ett handtag), som i genomskärning är elliptisk, men hvars nedre ända saknas. Den är funnen omkr. 1880 på den sandiga stranden vid **Löfsjöns** utlopp, der vattnet skurit ut en del af backen. Uppgiften om Glasätt beror på förvexling med en der funnen jernknif. L. 151, B. 23, T. 9. (J. L. F., 87).

Tablå öfver jordfynd från hednatiden i Jämtlands län:

	Norra	Östra [0]	Vestra	Södra	S:a [1]
	domsagan				
Yta i svenska qvadratmil à 114.5 qvadrat-km	125	65	107	147	444
A. Sydskandinaviska stenåldern.					
Spjutspetsar och dolkar af flinta ...	3	1	3	1 [2]	8
Mejslar och yxor utan skafthål......	—	4 [3]	—	—	4
Yxor och yxhammare med skafthål	9	14	—	4 [4]	27
Metkrok af ben........................	—	1	—	—	1
Summa	12	20	3	5	40
B. Arktiska stenåldern.					
Yxor och rätmejslar..................	2	2	—	—	4
Hålmejslar	1	—	—	—	1
Spjut- och pilspetsar	30	10	5	—	47
Knifvar och dolkar	1	1	—	1	3
Hammare med ränna	6	—	1	1	8
Summa	40	13	6	2	63
Af samtliga stenåldersredskap på hvarje qvadratmil	0,42	0,51	0,08	0,05	0,24
C. Äldre jernålderns föremål	1	3	—	—	4
D. Från yngre jernåldern.					
Ovala spännbucklor	6	3	5	—	15
Andra arbetade föremål	39	c. 7	4	—	c. 50

Förkortningar. L. = längd, B. = bredd, T. = tjocklek, alla måtten i millimeter. Ö. L. M. = Östersunds läroverks museum, J. L. F. = Jämtlands läns fornminnesförenings samling (siffrorna angifva inventarienummer), St. M. = Statens hist. museum, Sv. F. T. = Svenska Fornminnesf. Tidskrift.

---

[0] med Östersund.
[1] deruti ingå fynden från ej närmare angifven lokal.
[2] från Helsingland.
[3] deraf en hålmejsel.
[4] deraf 3 i Helsingland.

Gåfvor till föreningen.

År 1887.

Siffrorna angifva nummer i acquisitionskatalogen.

a) jordfynd från hednatiden:

3. Af *O. Ekman* i Offerdal: en jernspade och undre skalet af en oval spännbuckla, funnen vid Säter i Offerdal.
5. Af häradsdomare *N. O. Sahlin* i Stugubyn: en stenyxa utan skafthål, funnen å Nybodarne vid Gesundsjön.
9. Af hemmansegaren *P. Andersson* i Skärvången, Föllinge: en stenyxa utan skafthål samt tre spjutspetsar af skiffer, alla funna vid sjön Skärvången.
14. Af garfvare *P. G. Lundahl* i Ede, Fors socken: en stenyxa med skafthål, en afslagen stenyxa utan skafthål, en rätmejsel af grönsten, alla funna vid olika tillfällen i Ede; en spjutspets af skiffer och en jernyxa, båda funna vid Gedungsen.
17. Af *N. J. Eriksson* i Skogen, Ragunda: en spjutspets af skiffer, funnen derstädes.
18. Af *C. F. Wadström* i Aspås: en stenyxa af grönsten, som gått sönder och fått nytt skafthål, funnen derstädes.
21. Af kronojägaren *J. Danielsson* i Föllinge: en hålmejsel af hård sten, funnen vid Skärvången.
26. Af *Z. Aronsson* i Sota, Rödön: 2 vågskålar, 2 söljor, 1 bronsfragment, 1 jernyxa, 2 jernknifvar, 4 spjutspetsar af jern, 2 grepar och ett jernredskap till okändt bruk, alla funna i ett grafröse derstädes.

b) föremål från en senare tid:

2. Af handl. *L. A. Kahn* i Östersund: Avesta plåt å 1 daler s. m. 1755.

4. Af rådman *R. Fresk:* en stor knölpåk från Hackås, hvilken säges ha tillhört riddaren Skunke derstädes.
6. Af lektor *S. J. Kardell:* en bokhylla, en fiollåda, en selkrok och ett nystkar, alla från Åre socken.
7. Af kronolänsman *P. Hoflin* i Ragunda: en stånka att brygga och förvara dricka uti af år 1638 från Borgvattnet (ursprungligen Hammerdal).
10. Af *A. Öhrberg* i Gåxsjö: en gammal lie af jern, funnen i en myr vid Boggsjö.
12. Af landstingsman *E. O. Engström* i Fors: en till saltsten begagnad stenkula, funnen i döda fallet 1817.
14. Af garfvare *P. G. Lundahl* i Ede, Fors: en sten från en jättegryta i Gedungsen samt ett egendomligt arbetadt träredskap (nu i två stycken), funnet under jernvägsarbete åtta fot djupt under sten och grus vid norra sidan af den forna Ragundasjöns utlopp i Gedungsen 1885.
15. Af bokhållare *H. A. Carlsson:* en eldskärm af trä från Oviken.
16. Genom förvaltare *L. A. Flygt* i Ljungå: ett träkar af år 1693 från Hällesjö.
17. Af *N. J. Eriksson* i Skogen, Ragunda: en hästsko med ring uti.
19. Af *Anna Helena Henriksson* i Östersund: ett snidadt kryddskrin från Åre socken.
22. Af enkefru *Leijon* i Östersund: en handmangel af år 1712.
23. Af *Maria Bengtsdotter* i Bye, Mörsil: ett Stockholms öre 1596, funnet i Bye skans vid Mörsil.
24. Af stud. *J. Hammarström:* ett saltkar af trä af år 1705 från Hammerdal.
25. Af orgelbyggare *C. Schuster:* en träbetsman af år 1724 från Laxsjö.

c) dokument och skrifter, som röra länet:

1. Af handlanden *P. Borgström:* en bok in qvarto innehållande 330 folier kongl. bref daterade 1560—1746, alla rörande Norrland.
8. Af ingeniör *Fl. Behm,* Norderön: gammal kopia af ett pergamentbref utan årtal.
11. Af lektor *S. J. Kardell:* afskrifter af papper 1601 och 1635.
13. Af garfvare *P. G. Lundahl,* Fors: ett pergamentbref af 1609, Gustaf II Adolfs bref om laxfisket i Ed i Forsse 1612 (original), köpebref 1654, 1686, 1689.
20. Af länsman *V. Behm* i Näs: sju pergamentbref daterade

1445, 1473, 1553, 1555, 1603, 1607, 1682 samt hans "Anteckningar om Näs och Hackås socknar", Östersund 1886.

År 1888.

a) jordfynd från hednatiden:

45. Af skollärare *Sundin* i Fors: en hålmejsel, funnen å prestbordet i Fors.
49. Af förvaltare *L. A. Flygt*, Ljungå: en stenyxa med skafthål samt en flintyxa, båda funna vid Nedansjö i Medelpad.

b) föremål från en senare tid:

28. Af löjtnant *O. E. Jansson:* en handmangel 1748 från Brækkebygden (Norge).
29. Genom P. G. Lundahl i Ede af *P. E. Edfors* i Ede, Fors: en fruntimmerssadel af läder 1784, af *Ante Westin* derstädes en aflång bronsdosa, af *Ingrid Hjelm* i Byn, Fors, en träask 1699.
30. Af *Isak Andersson* i Skärvången, Föllinge: en knif (ursprungligen en dolk) med skulpteradt bronsskaft.
34. Af fanjunkare *Svensson* i Refsund: en rostig värja, funnen i Refsundsjön.

36.} 58.} Af *A. P. Amræus* i Hoo, Ragunda: en mjölkflaska för vallhjon i Ragunda, en jernpipa, funnen i Håsjö socken, en spjutspets af jern, funnen i Hoo, Ragunda, ett kalkstensbryne, en jernnyckel och en svinbete, funna å ett ödesböle vid Hoo.

37.} 42.} Af stud. *J. Hammarström:* en handmangel anno 1696, en träask för messsmör 1699, båda från Sikås i Hammerdal.

40. Af stud. *Thure Nilsson:* en träbetsman 1767 från Ope i Brunflo.
41. Af stud. *A. Hammarberg* i Hackås: ett läderbälte från lappar i Ljusnedalsfjällen.
43. Af *A. Thalin* i Östersund: broderade sidenpermar till en plånbok, från Jämtland.
44. Af skollärare *J. Nordling* i Kramfors: en sele, nemligen

hakar och selkrok af trä, drattor af elghorn 1689, från Oviken.

46. Af *P. G. Lundahl* i Ede, Fors: ett stenklot från jättegryta i Gedungsen.

47. Af *L. M. Björklund* i Bjerme, Näs: ett svart drickeskrus af lera, från Hara i Sunne.

50. Af skollärare *P. E. Lundin*, Norderön: en jernknif med bronsskaft, troligen begagnad vid bröllop, funnen på klockaregården derstädes.

51. Af *G. Walldén* i Rörön, Berg: en jerndolk, funnen vid Bergviksån.

52. Af *Brita Ersdotter* i Hof, Hackås: en karpus af vadmal och skinn från början af 1700-talet, ett par brillor, ett gammalt lås, en träkran, en selkrok, en trätallrik, en smörask 1754, ett eldstål, en slantpung.

53. Af stud. *V. Percival* i Hällesjö: ett jernspjut, funnet å Frösön.

54. Af redaktör *V. H. Wickström:* en lansspets af jern, funnen i Halåsen, Ås socken.

57. Af *Anna Larsson* i Bjerte: Revals öre 1625, funnet vid Tullus i Näskott.

59. Af *O. J. Olsson* i Böle, Ragunda: öfverstycket af en snidad selkrok.

60. Af *Gertrud Kr. Olsson* i Hoo, Ragunda: ett litet gammalt skåp.

c) dokument och skrifter:

27., 55. Af lektor *P. Olsson:* afskrifter af pergamentbref 1448, 1468, 1542, 1543, 1552, af bref 1651, 1652 och originalbref 1666, afskrift af pergamentbref 1600.

31. Af inspektor *E. A. Wallmark* i Berg: en qvittensbok rörande skatten i Storsjö kapell på 1700-talet; sigill, stamtafla och dokument rörande major Rennerfelt.

32. Af garfvare *P. G. Lundahl* i Ede, Fors: bref (defekta) 1603, 1611, arfskifte 1691, gamla kopior 1665, 1682, afskrifter af pergamentbref 146..., 1472, 1478, 1485, 1531, 1556, 1596 samt anteckningar om besvärjelser, vidskepelse, bemärkelsedagar, julsånger och underrättelser om Fors.

33. Af *N. Svelander* i Utanede, Fors: bref 1605, 1697, 1777 (Gustaf III:s).

35. Af *Jämtlands läns hushållningssällskap:* en bok in folio innehållande sockenbeskrifningar till länet, upprättade 1818 och 1819.

38. Af landshöfdingen frih. *J. Ericson:* Ett handskrifvet "Utkast till framställning af Herjeådalens provincialläkaredistrikt", dateradt Wemdal 1861, af I. Ellmin.
39. Af *författaren:* Hvad jorden gömmer, hvad Svea glömmer, Östersund 1888.
48. Af *P. Nilsson* i Österede, Fors genom P. G. Lundahl: ett köpebref 1647.
56. Med post från Borlänge: Jämtländska härens hemmarsch 1719, Hedemora 1888.

År 1889.

a) jordfynd från hednatiden:

67. Af garfvare *P. G. Lundahl* i Ede, Fors: en skifferspjutspets, funnen vid Gedungsen.
69. Genom densamme af hemmansegaren *J. Forsgren* i Böle, Fors: en stenyxa utan skafthål af svart sten och ett stycke af en stenyxa med skafthål, båda funna i Ede.
79. Af förvaltare *L. A. Flygt* i Ljungå: ett fragment af en skifferspjutspets, funnet vid Harbäcksbodarne nära Ljungå.
81. Af skollärare *F. Tunell*, Sunne: en jernyxa, sannolikt från vikingatiden, funnen i Fanbyn.
82. Af stud. *V. Percival* i Hällesjö: en stenyxa med skafthål, funnen vid Ansjöåns utlopp, Hällesjö socken.
86. Af pastor *J. A. Hammargren* i Laxsjö: en stenhammare med inknackad ränna rundtom, funnen vid Laxsjön.
87. Af skollärare *N. Sundberg* i Föllinge genom kronojägaren J. Danielsson: en spjutspets af skiffer, funnen vid Löfsjöns utlopp.
92. Af landstingsmannen *Lars Nilsson* i Laxviken: en stenyxa med skafthål, funnen i Laxviken vid sjön Hotagen.

(Forts.)

Föreningens *ombud* i socknarne äro för

Frostviken: kronolänsman A. Carlsson i Gäddede.
Alanäset: komminister J. Bergstrandh.
Ström: häradsdomare A. Rosenberg i Öhn.
Hammerdal: kontraktsprosten N. T. Feltström.
Gåxsjö: nämdemannen A. Öhrberg.
Hotagen: kapellpredikanten J. U. Bjurberg.
Laxsjö: kommunalordf. L. Nilsson i Laxviken.
Föllinge: kronojägaren J. Danielsson.
Häggenås: kommunalordf. H. Ericsson i Storgård.
Lith: kyrkoherden J. Genberg.
Kyrkås: riksdagsmannen H. Andersson i Bringåsen.
Aspås: hemmansegaren E. M. Albano i Näset.
Näskott: kommunalordf. N. Persson i Faxelfven.
Rödön: landstingskamreraren O. Larsson samt skolläraren E. Backlund.
Ås: nämdemannen J. Johansson i Ösa.
Borgvattnet: fjerdingsmannen M. Eriksson i Borgsjö.
Stugun: häradsdomaren N. O. Sahlin.
Ragunda: fjerdingsmannen J. Amcoff i Öfverammer och kronolänsman P. Hoflin.
Fors: landstingsman E. O. Engström i Bispgården.
Håsjö: landstingsman E. O. Sidén i Håsjö by.
Hällesjö: förvaltaren L. A. Flygt å Ljungå.
Nyhem: hemmansegaren C. Winnberg i Gimdalen.
Bräcke: landstingsman P. Edling.
Sundsjö: f. riksdagsmannen P. O. Eriksson i Fanbyn.
Refsund: trävaruhandlanden E. O. Sundin i Stafre.
Bodsjö: nämdemannen E. Larsson i Wåhle.
Brunflo: direktören J. F. Broman i Ope.
Marieby: kyrkovärden Jöns Olofsson i Fugelsta.
Lockne: urmakaren P. E. Petersson i Stensjö.
Näs: kronolänsman V. Behm.
Hackås: riksdagsmannen J. Bromée i Billsta.
Offerdal: prosten O. A. Staaff.
Alsen: kontraktsprosten P. Åström.
Matmar: landstingsman M. Jonsson i Hållbacken.
Kall: pastor G. Lilliesköld.
Åre: f. riksdagsmannen G. Eriksson i Mörviken.
Undersåker: kyrkoherden G. V. Norrman.

Mörsil: riksdagsmannen G. Eriksson i Myckelgård.
Hallen: nämdemannen A. Andersson i Heljesund.
Marby: häradsdomaren H. Olsson i Gärdsta.
Norderön: jägmästaren E. Gyllenhammar.
Frösön: ingeniören H. J. Norrman.
Sunne: kontraktsprosten E. Arbman.
Oviken: hemmansegaren P. Nilsson i Borgen.
Myssjö: kyrkovärden A. Andersson i Långsved.
Berg: inspektoren E. A. Wallmark.
Rätan: kronolänsmannen L. Larsson.
Klöfsjö: skolläraren O. Blix.
Vemdalen: skolläraren M. Jonsson.
Hede: kapten A. A. Amneus.
Storsjö: handlanden H. Lagercrantz.
Ljusnedal: brukspatron W. Farup.
Tännäs: handlanden F. Sjöstedt i Funäsdalen.
Linsell: faktorn Halvar Persson i Kyrkbyn.
Sveg: inspektoren P. E. Crantz.
Lillherrdal: kronolänsman A. O. Lindh.
Elfros: gästgifvaren J. Eriksson i Kolsätt.
Ytterhogdal: kyrkoherden P. O. Källström.

Östersund, *Jämtlandspostens tryckeri*, 1889.

Herjeådalen på Erik XIV:s tid.

Af *Johan Nordlander.*

Herjeådalen och Jämtland komma under Sverige.

Det är allom bekant, hurusom Erik XIV af allehanda anledningar fick krig med danske konungen Fredrik II. Den 9 Augusti 1563 uppläste det danska sändebudet sin konungs krigsförklaring på Stockholms slott, och kort derefter började fiendtligheterna. I spetsen för en här af 28,000 man stod Fredrik redan den 22 Aug. utanför Elfsborg, och den 4:de i månaden derefter gaf sig fästningen. Väl hade Erik haft någon framgång, i det han i Halland blifvit hyllad som konung; men försöket att intaga Halmstad misslyckades, och han måste draga sig undan.

Samtidigt fördes kriget ock i nordliga Sverige och öfverhufvudtaget med större framgång på vår sida. Fram i September s. å. införo våra trupper under *Knut Haraldsson Soops* befäl i Jämtland samt intogo detta landskap jämte Härjeådalen, och invånarne svuro nu för första gången svenska konungen trohetsed. Eröfringen synes hafva varit lätt gjord. Redan den 19 Oktober (1563) skrifver konungen uti fältlägret Longeröde till prestmän, bönder och menige allmogen, som bygga och bo i Helsingland, Ångermanland och Medelpad, att, "emedan de låtit bruka sig och befunnits välvillige att med Knut Soop göra våra och rikets fiender, de danska, afbräck och skada och det så vidt kommit, att allmogen i Jämtland och på Herdalarne hafver uppsagt konungen i Danmark sin ed och tillsagt oss trohet, huldskap, lydno och hörsamhet med deras årliga utskylder, så vilje vi eder gunsteligen efterlåta (oss till en behagelig tid) att vara förskonade och frie för de tavernespenningar, som der af den landsändan bör göras." Några dagar senare, den

21 Okt., bekräftar han i bref från samma ställe till *Matts Mickelsson,* fogde i Helsingland, denna frihet och lägger en annan dertill. Han säger sig nämligen kunna lida, att "våra undersåter i Helsingland må föra någon *koppar*, dock efter måttelighet, till Jämtland och Herdalarne, efter de sig under oss begifvit hafva, på det att de måtte vara oss dess trognare och vänligare." — "Vidare", säger konungen, "är vår vilje, att du i vinter skall vinnlägga dig om den mesta fetalia till att förskaffa till vårt behof, som möjligt är, så att tionden måtte blifva både malen och sänd till Stockholm. Desslikes alla andra fetalie-persedlar till våre skepps utredningar. Dock äre vi gunsteligen tillfreds, att du måtte taga så mycket af förnämnde tionde, som våra tjenare kunna förhjälpa sig öfver vintren med, som i Jämtland och på Herdalerne blifva skole." *

Trots den aflagda hyllningseden och den tillåtna kopparinförseln blef besittningen af de eröfrade landskapen icke långvarig. Mot slutet af året återtogos de af danske ståthållaren i Trondhjem, *Evert Bilde.* Men konungen vidtog genast sina mått och steg. Han skickade nämligen hit en här af 4,000 man, deribland 300 skidlöpare, och öfverlemnade befälet åt en ung fransman *Claude Collart*, som var en af Eriks gunstlingar. Fogden hade skrifvit till konungen om "the legenheter ter i Jemteland och thet infall, te norske titt in giort haffue", samt begärt några fänikor** knektar och "någre skyth"*** till hjälp. Och i bref, dateradt Stockholm den 5 Jan. 1564, svarade Erik: "Vi hafva redan låtit beställa derom och affärdat vår trotjenare Claudium Colardh samt med några fänike knektar, så ock någor feltskyt; och förse oss, att han snart skall vara der tillstädes".

Så raskt hade dock ej tåget gått i midvinterns snö. Först en månad senare eller den 6:te Febr. inbröt Claudius i Jämtland. Att truppen marscherat uppefter Ljungans floddal i Medelpad och derifrån infallit i landet, framgår af följande upplysning ur en norsk skrift från den tiden. Det heter: "Anno 1564 den 9 Febr. inföllo de svenske igen i Jämtland med 3,500 man, små och stora, och kommo till *Brönnflo* (tydligen = Brunflo) om aftonen. Den 10:de på aftonen brände de kungsgården och rådde strax om allt landet efter Oluf Törrissön. Men på Alsen i länsmannens gård blef han funnen samma dag och

---

* Konungen ber honom ock att låta göra "de mesta rör" [mindre gevär] der i Helsingland, som möjeligit kan vara"; dem ville han sedan köpa och betala.

** En *fänika* var en afdelning fotfolk, omkring 500 man stark.

*** Liktydigt med det i längder från denna tid förekommande *skjut*, häst, eller ock med *feltskyt*, fältartilleri.

ihjälslagen. Item lagmannen blef bunden och fången samt Jörgen skrifvare, Jens stallsven och Nils skrifvare."

Några enskildheter från fälttåget känner man just ej. Den 10:de Febr. stod Claudius på Frösön samt tog ny trohetsed af jämtarne samt gisslan. Att fara fram med mildhet hörde ej till tidens sed och öfverensstämde icke heller med Claudii skaplynne. Den 10:de Febr. skref konung Erik till Collart, att hans vilja vore, att jämtar och herdalsboar måtte med hustrur och barn dädan och hit förskickas, och svenskt folk sättas i stället. "Vilja svenskarne ej blifva der, är bättre, att det är ett öde- än ett fiendeland". En månad senare tillsades Claudius att skona dem, som rätt norske voro, men slå ihjäl alla jutar, ehvar de träffades. Någon allmän ödeläggelse af landet skedde dock icke; och af någon invandring af svenskar ha vi ej sett minsta spår i årens jordeböcker. Att bönder flydde öfver åt Norge, var deremot mycket vanligt både i Jämtland och, såsom vi senare få se, i Herjeådalen. Om krigsföringen säger den norska källa, som vi nyss anförde: "Hur obarmhertigt de handlade med det arma folket, känner Gud". — Den 21 Febr. föllo de svenske öfver Sulefjäll in i Norge och lägrade sig på prestgården i Verdal.

Någon mindre truppstyrka torde från Jämtland hafva ryckt in uti Vemdalens och Hede socknar i Herjeådalen och lagt landet under svenska kronan. Den 14:de April var detta skedt. Uti efteråt intagna register å tionden för samma år (eller 1564) nämnes den förra socknen alls icke, och för den senare angifvas väl böndernas namn, men ej tionden. Deraf kan man väl sluta, att befolkningen för fienden rymt till Norge.*

Herjeådalens folkmängd 1564.

Huru såg det ut vid denna tid i Herjeådalen, hvilka trakter voro odlade, huru mycket folk bodde der? På dessa frågor kan man, tack vare i Kammararkivet förvarade handlingar från denna tid lemna ganska tillfredsställande svar. Sedan landskapet kommit under det svenska väldet, dröjde det ej länge, förrän dess folk fick betala skatt till den nye härskaren, och det är räkenskaperna hårför, som åskådliggöra förhållandena här på 1560-talet. Från de två första åren, som landskapet hörde under Sverige, finnes blott en sådan handling, hvilken vi här ord för ord aftrycka.

---

* I sin beskrifning öfver detta landskap talar Hülphers om ett anfall af helsingar och nämner särskildt, att Svegs kyrka dervid afbrändes den 3 Juli 1563. Osannolikt är ej, att ett sådant skett på den stråkväg, som följer Ljusnan, men något bevis derför ha vi ej sett.

Tiwnde Regijsther aff herdalerne pro anno mundi 1564.

Swijgh Sockn.

Rannesiö

oloff jonssonn 1/2 spann *
jonn jonssonn 1/2 spann
lasse sijmensson 1 fj.
per jonsson 1 fj.

Lijnsijll

morten simensson 1 fj.
per bertilsonn 1 1/2 spann
oloff pålsson 1/2 spann
jonn pålsson 1/2 spann
nils simensson 1 fj.
Erk jonssonn 1 spann

Glijsbergh

Erk persson 1/2 t:na
halual jonsson} 1/2 t:na
oloff jönsson }

Mosetter

oloff larsson 1/2 t:na
Clemett olsson 1 spann
jon olssonn 1 1/2 spann

Arnefloo

Torgal gunnarsson 1 spann

Heröö

Båll gunnarsson 4 spenn
oloff heningsson 4 spenn
siul suenssonn 1/2 spann
jöns Gu[n]munssonn 1/2 t:na
Biörn perssonn 1 1/2 spann
oloff jåpssonn 1/2 spann
arne perssonn 1 spann
Erk Clemetsson 2 spenn
suen Clemetsson 1/2 t:na
Hertfred Matzo[n] 1 t:na
Råggie gu[n]munsson 2 spen
anders gunnarsson 1 spann

Rijsbrwn

sijmann jwtt ** 1/2 t:na
oloff juthe 1/2 t:na
Ingrid widua [enka] 1 fj.

Eggia

jonn halualsson 1 t:na
oloff Suensson 1 t:na
Erk olssonn 1 t:na
oloff perssonn 1/2 t:na
lillejon halual:[ssonn]*** 1 spann
Hustru ingeb:[org] 1/2 t:na

Åkiella

oloff iuthe 1 spann
Hindrik iuthe 1/2 spann
Tol personn 1 spann
hustru anna 1/2 spann

Öffrebergijtt

Per pålsonn 1/2 spann
pål larssonn 1/2 t:na
Biörn jonsson 1/2 t:na
gunnill vidua 1 spann
siul larssonn 1 spann

---

* Svealandens mått och mål var följande:
1 pundeläst = 12 pund.
1 pund = 4 tunnor.
1 tunna = 3 spann.
1 spann = 4 fjärdingar.

I redovisningen för tionden af Herrdalerne för år 1566 står angifvet: "3 spann i tunnan".

** *Simon Juthe* 1566.

*** Kallas 1566 *Lille Jon*, senare *Jonn halwardhsson*. Hvad som i texten står inom klammer, är tillagdt af förf.

jonn simanssonn 1 spann
nils simanssonn 1/2 spann
sijman olssonn 1 t:na
oloff gulbranssonn 1/2 t:na
per siulssonn 1/2 t:na
oloff anundsson 1/2 spann
jon anderssonn 1/2 spann
oloff personn 1/2 spann
jöns smidh 1/2 spann
Ture andersson 1 spann
Per smedh 1 spann
Oloff siulsson 1 spann

Norrebergitt

jonn personn 1/2 t:na
Claues månsson 1/2 t:na
Biörnn sijmesson 1/2 spann
suen månssonn 1/2 t:na
jon torstensonn 1 spann
jöns halualsson 1/2 spann
oloff månsson 1/2 spann
merit uidua 1/2 spann
gudmund perssonn 1/2 spann
Siul biörssonn 1 spann
Rolff olssonn 1 spann
oloff Rolssonn 1/2 t:na
lille oloff Rol:[ssonn] 1/2 t:na
anders olssonn 1 spann
sijman björssonn 1/2 spann
sijgrid uidua 1/2 spann
Halual biörssonn 1 spann
jon suenssonn ½ spann

Bynn

oloff halualsson 1 t:na
Per halualsson 1 t:na
biörn olsson 1 t:na
Clemett olsson ½ spann
oloff Erssonn ½ spann
per biörssonn 2 spann
sijman jonsson 1 spann
Per olssonn ½ spann
Jöns olssonn 1 spann
nils halualsson 1½ spann
Erk clåuesson ½ spann

Wallen

jonn biörsson ½ t:na
anders gunmund:[sson] ½ t:na
Rolff persson 1 spann
Jonn perssonn 1 spann
kariin uidua ½ spann
oloff olsson ½ spann
Tideman 1 spann
oloff skreddare 1 spann

Elffweroos

Ragnil uidua ½ spann
Råggie perssonn ½ spann
Pål Råggiesson 1 spann
oloff Jonsson 1 spann
Jonn buddesonn ½ t:na
per larssonn ½ t:na
oloff clåuessonn 2 spenn
per olssónn 1½ spann
Jöns olssonn 1 spann
Esbiör pålssonn 1 spann
Tryggie hafftorsson 1 t:na
Oloff hafftorsson 1 spann
pål suenssonn 1 t:na
halual siimannsson 1 t:na
Jon suenssonn ½ t:na
Erbőr Jonssonn ½ t:na
Suen olsson 1 spann
Erk ionsson ½ spann
per mortensson 1 spann
oloff mortensson 1 spann
oloff olssonn 1 t:na
suen halualsson ½ spann
per suensson 1 spann
morten clem[en]ssonn 2 spenn
Suen clem[en]ssonn ½ spann
Tol Jampt ½ spann
Erk tronssonn 1 spann

Rijsmyra

Halual Jonsson 1½ spann
Trond Ersson 1½

Kolsetther

oloff biörssonn 1 spann

Siul tidemanssonn 1 spann
oloff tidemanssonn 1 t:na
jon tronssonn 1 spann
oloff tronssonn ½ spann
per siulssonn ½ spann
jonn skugg 1 t:na

Remmett

Påll Engilbrict ½ t:na
Råggie Engilb: 1 spann
Erk olsson ½ spann
oloff jonsson ½ spann
gunbiör Jonsson 1 spann
Summa
kornn 1 S:t 3½ t:na 1 spann 1 fj.
penningar [ej utsatt]

Öffre hodals S.*

Jonn på moo** 2 t:or
Henndrik olssonn 1 t:na
gunnar persson ½ t:na
Rolff tryggiesson ½ t:na
oloff halualsson 1 t:na
Redar olsson 1 t:na
biör Jonssonn 1½ t:na
gunnar olsson ½ t:na

Summa
korn 2 pund pen:r 40 mkr.

Lille herdal. S.

Synnanåånn

jon råggiessonn 1 t:na
måns biörssonn 1 t:na
halual olssonn ½ spann
jöns olssonn 1 spann
oloff gunmunsson 1 spann
Råggie sijmansson ½ spann
oloff skomakare ½ spann
per olsonn 1 t:na
Anders skrub ½ spann
jon på backa ½ spann
oloff Smjdh 1 spann
mattz persson 1 spann
Erland persson 1 spann
jonte persson ½ spann

Biörnhamar

Erk knutzon 1 fj.
Clåues monsson 1 fj.
per pålsonn 1 spann
oloff toresonn ½ spann
oloff olssonn 2 spenn
oloff hafftorssonn 1 spann
oloff ollssonn ½ spann
per perssonn ½ spann
knut Jonssonn 1 spann

Moonn

Gunbiör Suensson 1½ t:na
oloff halualsson ½ spann
Jöns i backa 1 spann
halual Jonssonn 1 spann
per Esbiörssonn ½ spann
per halualssonn ½ spann
per turesson 1 spann
per gunnarssonn 1 spann

Olindaal

jon olsonn ½ spann
oloff sijmessonn 1 spann
Anders jonsson ½ spann

Årmo

Erk olsson 1 spann
nils ibid. ½ spann

---

* [I kanten står:] Ett litet Cappele gield som ligger vnder Sueeg preste gield.

** [1566: i monn].

jon kompann* ½ spann
oloff suenssonn 1 spann
jonn drengh ½ spann
oloff drengh ½ spann.

Östansiö

morten knutzon ½ t:na
oloff persson 1 t:na
oloff gunbiörsson 1 spann
merit på ås 1 fj.

Glöthe

oloff jonssonn 1 spann
oloff bålssonn ½ spann
suen ibid. ½ spann
båle ibid. 1 spann
jon ibid. 1 spann

Swmma
korn 3 p:d 3½ t:na 1 spann 1 fj.

Swmmarum
korn 1 S:t 6 p:d 3 t:or 2½ sp.

Heede Socknn **

Långåå

Greges persson
jon halualssonn
Per halualsson
Jacob jonsson
Jonn suensson
jon olssonn
gussorm jonsson
Ingrid uidua
Ebbe Erssonn
gussorm Erssonn
gulik toreson
kariin uidua

Heedheen

Staffann Jonssonn
jon jonssonn
suenn tolsson
oloff jonssonn
jon gussormsson
jon pålssonn
lasse bagge
jöns jonsson

Wijkenn

Jon bertilssonn
oloff hafftor:[ssonn]
per hafftorssonn
Suen hafftorsson
karin uidua
jon Larsson
Siul olsson

Wijkenn

oloff tolssonn
jon tolsson
håkan tolsson
per olsson
halual olsson
gunnar olssonn
per anunsson
suen tolssonn
matz persson
oloff jonssonn
oloff biörssonn
Erk olssonn
Lasse Jonssonn
Jon Anderssonn
per Sijmanssonn
Ingrid uidua
Per Jonssonn
oloff perssonn
Bredor torssonn
Anders Jonssonn
Jon olssonn

* I gamla svenskan betyder kompan kamrat, stallbroder, kompanjon; här = handelsman. 1568: *Ionn kiopman*

** [För denna socken är ingen tionde angifven]

Med ledning af slutsumman här ofvan kan man ganska säkert beräkna hela skörden för år 1563, då den tionde växte, som redovisades året därpå. Prestens andel af tionden, hvilken med endast högst få undantag utgjorde en tredjedel, afräknades först och ingår derför ej i uppbördssumman. Denna visar sålunda $^2/_{30}$-delar af skörden, d. v. s. att tiondens ofvan anförda belopp bör multipliceras med 15 för att få årsväxten för landskapets socknar med undantag af Hede och Vemdalen. När den för Öfver Hogdal redovisade tionden var 8 t:nor, bör socknens hela skörd hafva varit 120 t:nor.

Skatterna.

För år 1565 finnas ej några räkenskaper kvar, men för året derpå äro fogderäkenskaperna i behåll. Då de äro af särskildt intresse för skatteförhållandena, afskrifva vi dem här.

Mattz Michelsonns räkenskap för årliga räntan och ovisse persedlar („partzeler“) af herrdalarne pro anno 1566.*

Herrdalarne.

Ther vti äre 2 Sochnar och ett Cappellegeldh, Nempligen
Swegh Lille Herr-
dall och öffrehodals} Sochnar.

Undervisningen.

Är vetandes, att hufvudskatten utgöres årligen af Herrdalerne efter mantalet:

Nämligen af bonden sjelf och af hvar 15 åra gammal son heller dreng som uti bondens gård är, — gråverk 8 skinn, heller i thenn Staden — penningar 2 öre 16 örtugar.**

Men the bondans söner*** som äre uti femtonde året och icke ful fempton vtgöra — 4 gråverk heller 1 öre 8 ört.

The som äre uti 14 året och yngre utgöra intet. Item gamla och oföre personer, men heller qvinnor, utgöra ett gråskinn heller 8 ört och kallas fredskinn. †

---

* Denne var först fogde endast i Helsingland, men det nyförvärfvade Herjeådalen lades ock till hans fögderi.

** Penningar räknas i mark, öre och örtug. 1 mark = 8 ören, 1 öre = 24 örtugar.

*** 1569 tillägges: *drenger*.

† *fredeschinn* 1569.

*Manntalet.**

2 öre 16 ört	Skatte bönder. 156		210
	söner och drängar 54		
1 öre 8 ört	Söner och drängar i 15 år	14	
8 ört	oföre personer**	15	
	husmän	19	

löper

Skattepenningar . . . . . . 72 mkr 6 öre

Ovisse persedlar

Sakötes penningar . . . . 170 mkr

Hafva bönderna utgjort af herrdalerne, efter som hvar hafver haft råd till, kallas prostgiffuet

Iern . . . . 19½ ℔

Matts Michelssons uppbörd och utgift för 1566.

Penningar

Efter årliga räntan:

Skattepenningar . . . . 72 mkr 6 öre

t:nan — 5 mkr — för 28 t:nor tiende kornn

„ — 4 mkr — för 3 t:nor ½ spann 2⅜ fatt. tiende korn

℔ — 3 mkr — för 13 ℔ tiende ostar 191 mkr 7 öre

Ovisse persedlar pro anno 66

Sakötes penningar . . . . 170 mkr

Summa upp:ne penningar . . 434 mkr 5 öre

Utgifter

1) Levererat till K. Maj:ts rentekammare den 15 Febr. Anno Mundi 67.

Skattepenningar	72 mkr 6 öre
Sakörespenningar	170 mkr
för 13 ℔ tionde osten .	39 mkr
Summa	281 mkr 6 öre

2) Är levererat för tionde kornet datum 11 Martii 66 penningar . . . . 100 mkr 23 örtug

3) Item är levererat uti K. Maj. rentekammare den 27Sept. 67 för 10 t:nor 1½ spann 2½ fattig tionde kornet penningar 52 mkr 6 öre 2 ört.

Summa på alla levererade penningar 434 mkr 5 öre 1 ört.

* *Mantal* betyder här: antal skattande.

** En annan gång heter det:" *Oföre som hämen* [= hemmen, hemmanen] *haffua*".

Spannmål. Årsens uppbörd 66. Efter tienden:

korn . . . . 28 t:nor

fruset* {korn . . . . 36 t:nor 2 spenn
{rogh . . . . 3 t:nor

Utgifter.

Levererat till Anund Tordssonn, höfvitsman för de knektar, som hålla vakt i herrdalerne, till K. M: krigsfolks förtäring d. 11 Marti anno 66.

korn . . . . 16 t:nor
rogh . . . . 3 t:nor

Är gifvet för 6 skeppund 19½ ℔ jern**:

korn . . . . . 17 t:nor 1 spann 1 fj. 1⅝ fatt.
För ℔ 1½ fj.

Dessa räkenskaper blefvo strängt granskade, såsom ses af följande handling.

Fel i Mats Michelssons räkenskaper för herdalerne pro anno 66.

1) ej presenterat beseglade längder på kyrkotionden pro anno 66, hvilket han hit med det första förskicka skall

2) item vetter han icke heller om kyrkorna eller presterne hafva någon del af tionden anno 66, men anno 65 hade 2 kyrkor tillhopa korn 11 sk:d, item hafver han i utgift till Anund Tordsson knektahöfdingen till krigsfolks förtäring och hafver ther ingen kvittens eller annan längd på, hvilket han skall förskaffa till städes med det första.

Rog . . . . 3 t:nor}
korn. . . . . . . 16 t:nor} 19 t:nor

3) item hafver han icke heller någon längd uppå thet prostgåffne Iern, huru det är utgånget, hvilket han skall hitförskaffa med det första, och är det uppburet anno 66 2 skeppund prostgåffne Iern 19½ ℔.

4) item hafver han icke heller någon längd på sakören af herrdalerna, hvilket han skall förskaffa med det första.

5)*** Item hafver han sålt af kyrkietienden som föll anno 66 28 t:nor för 5 marker och 3 t:nor 2 fjärdingar 2⅜ fatt. fru-

---

* Att frost skadade skörden är ingenting ovanligt. I registret för tionden, som växte a:o 66, säges det om Lillherrdal: *Korn var allt af frost förderfvadt*, och om Öfver Hogdal: *Korn vart förderfvat och finge icke mer än 1 spann af Jon i mo lensman.*

** Järnet sändes till rörsmederna i Helsingland. Der bedrefs nämligen på denna tid en omfattande tillverkning af flere slags rör, hillebarder, stålbågar och andra vapen.

*** Villervalla råder här med punkternas numrering.

sit korn för 4 mkr t:nan, ty thet var intet dogligt till att melta till malt, utan allt förfruset.

7) Item hafver han mindre mantal a:o 66 än som det var 65 näml. skattebönder 67, rentepenningar 20 mkr 2 öre 16 ört.

Och är thet orsaken att hele Hede socken rymde till Norge och theruti var 48 bönder och 14 af Svegs socken rymde ock till Norge och 1 blef rettat i samma socken och 5 bönder uti Lillherrdals socken rymde till Norie så löper — 68 bönder.

8) Item efter det att årliga räntan eller skatterne af herdalerne utgår efter mantalet, skall fördenskull årligen grannneligen uppskrifvas hvart år mantalet och derefter uppskrifva skatten. Ty mantalet stundom förökes och stundom förminskas.

9) Item hafva 2 lendsmän varit fri anno 66 och intet anno 65 och löper thet the fritt haffua — penningar — 1 mkr.

10) Item hafver han satt i afkortningen 4 lester stadga smör och lyder Kungl. Maj:tz bref allenast tillgift på anno 65 hvilket skall förhöras om thet kan blifva i afkortat eller ej anno 66.

Till de byar och ställen, som nämnas 1564, tillkomma under de närmast följande åren några nya. Bland bönderna i Herrö nämnes en *Rågge i giele* 1566, *Rogge i gerde* 1568. I Elfros, då för tiden by, nämnes sist bland bönderna "*fånns gårdh*" (skatten = 0), och 1611 finnes *Fannhus* upptaget såsom by, ehuru med blott en åbo. I Öfver Hogdal nämnes 1564 först *Jonn på moo* (1566 *Jonn på moon*), men 1568 skrifves *Moby* såsom ordentligt bynamn. För Lillherrdals socken tillkomma flera namn. Till byn Östansjö föres 1564 *Merit på ås*, men 1570 upptages *Ås* såsom by. Mellan *Biörnnh:* [ammar] och *Nordanåå* upptages en by *Graffwen*, som sedan försvinner. Byn Lofsdalen förekommer för första gången 1612 och skrifves då *Laffzdalen*.

Året 1566 synes hafva varit synnerligen oroligt. För byarne Linsell och Glisjöberg står antecknadt: äre alle rymde til Norie a:o 66", och efter den senare byns trenne bönder uppbars 16 t:nor korn och 3 t:nor råg. Hertfred i Herrö flydde ock. För Glöte med 5 bönder är antecknadt: äre förbrenthne och somlige rymde till Norie a:o 66. Äfven de följande åren synas fiendtligheterna hafva fortfarit. Ett år pliktade "gerddemänerne för thy the gåffue tuå Speijare mat-vtgåffue penningar 2 mkr 5 öre 8 örtuger". Och i 1569 års räkenskap står antecknadt: "tiende Osterne wetter mann ingenn besked vpå pro 68 för ty fiennderne Toge them bortth vdi sine matth saker. Anno 69 Sammaledes".

En följd af krigstillståndet var, att folkmängden minskades. Till jämförelse meddelas mantalet för några af de följande åren.

	1565	*1566*	*1568*	*1569*	*1570*
Skattebönder	223	156	156	150	137
Söner och drängar........		54	50	59	38
Söner och drängar i 15:de året		14	13	$9^1/_2$	22
Oföre personer..........		15	17	10	21
husmän		19	17	19	14
Summa skattande		258	253	237	232

I skatteböndernas antal äro landskapets tre länsmän ock medräknade, ehuru de ej skattade något. År 1566 voro följande personer länsmän: *Jon i Mon* i Öfver Hogdal, *Olof Halvarsson* i Mon, Lillherrdal och *Nils Halvarsson* i Byn, Sveg. Stundom afkortas ock "husmän, som intet utgöra". Vill man på ett ungefär beräkna folkmängden, erinre man sig, att allt kvinnkön och äfven gossebarn under 14 år icke ingå i ofvanstående summor.

Fanns det vid denna tid lappar i Härjeådalen? — Att lämna ett bestämdt svar på den frågan är vanskligt, men så mycket är säkert, att icke märkas i räkenskaperna några spår af deras tillvaro.

Förut hafva vi upptagit årliga räntan för 1566; rentan för 1569 var följande:

Gråskinn .... 43 timber 19 st:n *
affradz schinn....... 2 st:n
Thett löper vthi
penningar....... 72 mkr 4 öre 8 ört.
prostgåffue Iern ** . . 1 skeppund 9 ℔ 9 mkr
tiende Iern ...... 1 „ 2 „ 12 „
Afkortningenn.
Ithen äre tre länsmän fri
penningar....... 1 mkr
Iern............ 12 mkr **
Behållen summa på årliga räntan
penningar ...... $71^1/_2$ mkr 8 ört.
Iern .... 2 skeppund 11 ℔ 8 ort
Tienden som behållen är
Korn .... 1 lest 5 p:d, 2 ppr $2^1/_4$ fjerd.

* 1566 var gråskinn 43 timber 26 st. och timbret gällde 1 mk 5 öre 8 ört. Till följd af myntets försämring utgick skatten, efter befallning i skinn.

** *Prostgeffue Iern* utgick med 4 marker för hvar bonde. Detta enligt räkenskaper för 1568 och 69.

I räkenskaperna ingå årligen sakörespenningar. Vi ha funnit trenne böteslängder och afskrifva dem här.

Saköres Register af herrdal 1568.

Påll Svensson i elleueross [= Elfros] sacker till 3 mkr
uppburijtt . . . . 2 mkr
Jonn Persson i näs sacker till 40 mkr för valzverke
up[buri]tt . . . . 8 mkr
Summa 10 mkr

Dito för Anno 1569.

Oluff Persson i Rijsbrund sacker till 3 mkr för åkomme
np[buri]tt . . . . 2 mkr
Anders Olsson i byn sacker till 40 mkr för mökrenke
up[buri]tt . . . . 13 mkr otte ortuger
Olof smied, Per smied, Jöns smed och Oloff smedt hvarder sacker till 3 mkr för ogille wågar
up[buri]t . . . . 5 mkr 5 (?) öre 16 (?) ört.
20 mkr 5 öre 8 ört.

Saköreslängd för 1570.

af Sueg.
nils halualssonn i bynn*) Sacker till 40 mkr för forbodh
upburitth . . . . 14 mkr
per Suenssonn wed tiernnen Sak. till 3 mkr tredsko
upburitt . . . . 2 mkr
Oluff i holm sacker till 3 mkr för tredsko
uppburit . . . . 2 mkr
Oluff Iutth i Risbrundh Sacker till 40 mkr för forbodh
upburitth . . . . 30 mkr
Erick Jonnssonn äghia Sacker till 3 mkr för tredsko
upburitth . . . . 2 mkr
Erick Skugh i kolssethra Sacker till 3 mkr för tredsko
upburitth . . . . 2 mkr
Halluall Ericksson i äggia Sacker till 40 mkr for frendsemisspell
up[buri]tth . . . . 24 mkr
Påll i ha. . ö Sacker till 40 mkr tagzmåll
8 mkr
Summa 84 mkr

* D. ä. sjelfva länsmannen.

Några af de omnämda brotten tarfva ingen förklaring, andra åter äro mer eller mindre dunkla. Ordet *forbodh* kan ej vara annat än *förbudh*. Men hvilket förbud har då öfverträdts? I Sakörelängden för Jämtland pro a:o 1566 finnes ordet användt i följande sammanhang: "Berge i Koonäs, Bengt Hemingsssson i rådh och haluard i rådh i kall socken för thz the fördde theres booskap ut emoth fienderne i forbudh peninger 8 mkr". Här kan meningen ej vara någon annan än den, att desse bönder *trots förbud* öfverlemnat sin boskap åt fienden (norrmännen). I medeltidsliteraturen har ordet ofta den särskilda betydelsen af: *förbud mot utförsel.* — *Frendsemisspell* är öfverträdelse af 6:te budet inom närskylda led. *Tagzmål* för tanken på det i landskapslagarne förekommande ordet kvinnotag, d. ä. mans tagande å kvinnans vad, knä eller länd = våldtäkt. *Valzwerke* är tydligen våldsverk.

Böndernas lösegendom.

En lycklig slump har fogat det så, att vi kunna bilda oss en ganska klar föreställning om det husgeråd, som vid denna tid fanns i en herjeådalsk bondgård. Man har nämligen i behåll en förteckning öfver det "gods", som våra krigare togo efter dem, som i Vemdalen och Hede hade flytt för fienden till Norge. Denna handling visar, hvad värdefullt som fanns då för tiden i en bondgård i dessa aflägsna bygder. Och man måste medgifva, att der rådde större välmåga, än man kunde ana. Guld, silfver och reda pänningar omtalas visserligen icke (sådant hade man utan tvifvel tagit med på flykten), men så var rikedomen på dyrbara, utländska tyger så mycket större. I ett arbete om klädedräkten på denna tid heter det, "att allt bättre folk hade gerna åtminstone en hedersklädning af engelskt kläde", och om Gustaf Wasa är antecknadt, att han i sin ungdom under vistelsen i Upsala dagligen gick klädd i rödt engelskt kläde. Lyxen steg, och 1546 klagade öfverheten deröfver, att så stort prål och högfärd uppkommit bland menige man, att bonden snart ej ville slita annat än det, som var engelskt eller "lejskt". — Här finnas visserligen plagg tillhörande den uråldriga klädedräkten såsom skinnkjolar, semskade tröjor, men också nästan lika ofta klädespersedlar af engelskt eller nederländskt tyg. Plagg af det senare slaget benämnas efter tillverkningsorten: *amsterdamsk* från Amsterdam, *bryggesk* från Brügge, *dewentijr* från Deventer i Overyssel, *hagersk* från Hagen i Friesland, *leesk* (= leidisk) från Leyden. *Marböst* är ock ett sådant kläde. — Vi meddela här handlingen i dess helhet.

Register på rappadt godz

[på omslaget].

Register opå the ägodelar som tagne äro i wemdalenn och hede sochnn i herriedal, effther the Bönder som Römdt haffua. Item hvadh som huar och enn aff samma ägodelar tagit haffua m[undi] Anno 1566.

Erich Hansson

Reckie bolster [sämskadt bolster] 1 st.
Ny ryia [groft täcke] 1 st.
Nyt aklädhe [sängtäcke] 1 st.
Svart leesk kiortill 1 st.
Brunn ängelskt quinnokåpa 1 st.
Rödh leesk quinne kiortil 1 st.
Rödh leesk halffslithenn quinne kiortil 1 st.
Ny blå dewentijr kiortill 1 st.
Ny gryta 1 skålp. 4 mkr.
Noch [ännu] enn gryta 1 skålp. 18 mkr.
Messings kanna om eth pund.
Messing kiel [kittel] 1 st.

Thenn faat 1 st.
kieel 1 om 9 mkr.
noch enn keel om 1 skålp.
Thenn stenich [?] 1 st.
Nyt forlåtenn 1 st.

*Joenn profåss**

Reckie bolster 1 st.
Ryior 3 st.
ny fårludenn fell 1 st.
Brwun hagerst manne kiortill 1 st.
Swart leesk manne kiortill 1 st.
Blå bryggesk m. k. [= manne kiortill] 1 st.
kiell enn, om 1 skålp.

Räthans oloff

Reckie bolster 2 st.
Ryior 3 st.
Amsterdamsk kåpa 1 st.
Rödh leesk quinne kiortill halffslithenn 1 st.
Swart leesk manne kiortill halffslitin 1 st.
Thenn kanna om 9 mkr 1 st.

Michill

Reckie bolster 1 st.
Bruuhn hagersk quinne kiortill 2 st.
Gröenn quinne kiortil 2 st:r.
Rödh leesk timp**

hwadh som böndrene i klöffsiöö haffua tagit, aff samma Egodelar.

Haluardh olsson

sielskin reckie bolster 1 st.
Gambla skinfellar 2 st.
Quarnar mz [med] all tilbehöring tvåå.
höiendh [hufvudkudde] 3 st.
gryta om 14 mkr 1 st.
Slipesteenn mz iernåss 1 st.
Plogh iern 1 st.
kalffskinn 3 st:r.

Jonn Matzson

Gammalt reckie bolster 1 st.
gammal ryia 1 st.
Benkie dyna om 3 alnar 1 st.
Bolster wer [bolstervar] 1
Renskin 1
kalffskins kiortill 1
kalffskin 2 st:r.
Tene iernn 1 skålp.
harffue tinnar 44 st:r.
Skorstens åss 1 st.
Branna kara [eldgaffel] 1 st.
Spiell 1 st.
gamal quarnn 1.

* Denne man omtalas äfven annars. I bref från Stockholm den 20 Mars 1565 skrifver konungen till fogden i Jämtland: "Jon Persson har låtit berätta, att han har hustru, barn och något till boskap, och efter han skall draga ut för rikets fiender och hafver intet hemman, der hans hustru och barn kan hafva tillhåll, därföre har han begärt, att vi honom till något hemman ville förhjälpa, så, efter vi vilja bruka honom såsom profoss ibland vårt krigsfolk, som uti Jämtland är förordnat uti landtvärn, äro vi icke obenägne att hjälpa och förfordra honom och flere, de som sig välvilligen vilja låta bruka sig i vårt och rikets tjenst; vilja fördenskull hafva dig befaldt att förskaffa honom något hemman der uti Jämtland, som honom kan varda tjensligt, det han må behålla skattefritt oss till en behagelig tid och så länge vi förnimma, att han är flitig och trogen i sin befattning". Uti 1568 års räkenskaper säges ock "Jon Persson, prophoss i Jämpteland", hafva en gård *Fåglestada* (ett annat år *Fugelstad*) fritt enl. Kungl. Maj:ts bref d. 20 Mars 1565.

** Enligt Rietz: "hufvudbonad, som ogifta kvinnor fordom nyttjade".

gammal slipesten med iernn åss 1.

Oloff gummunsson

Reckie bolster 1 st.
Ny fårskin fell 1 st.
Släthe kläde om 5 alna 1 st.
Quinne kiortill 1 st.
Iernn feller 3 st.
Smidie tänger 2 st.
hamrar 2 st.
hofftyg 1.

Peder Matzson

Gammal ryia 1 st.
Renskin 1 st.
fässeck [?] 1 st.
kalffskin 2 st.

Lasse Jonsson

kalff skins fellar 3 st.
Semskat tröije 1 st.
kieell om eth skålp. 1.
kalffskin 4 st.
Sielskin 1 st.
Slipestenn 1 st.

Swenn gudzormsson

Gammalt reckie bolster 1.
gammal ryia 1.
gammal rödh lesk quinne kiortill 1 st.
grönn armelöös kraga 1 st.
quinne skin kiortill 1 st.
Renskin 2 st.
kalf skins kiortill 1 st
gammal gryta om 16 mkr. 1 st.
Tene iernn 4 skålp.
Iernn fellor 7 st.
Lijer 3 st.
Smidie hammar 2 st.
harffue tinnar 20 st.
hofftyg 1.
Silier 2.
Naffrar 2.
nätt 9 famn.
noth 3 famn.

Jonn Stensson

Reckie bolster 1 st.
Quinne skinkiörtil 1 st.
Renskin 1 st.
Benkie dyna 2 alna 1 st.
Messing brunn 16 mkr.
Koppar brunn 4 mkr.
Thenn 4 mkr.
Iernn kista 1 st.
Dyne wer 1 st.
Nyt håår kläde 6 alnar
kalff skin 3 st.
Iernn fellor 5 st.
Nebbe städh 1 st.
Skorstens åssar 2 st.
Stolpe 1 st.
Spiell 2 st.
Brankarur 3 st.
Slipestens åss aff iern 1 st.
hanske iernn 1 st.
harffue tinnar 44.
Söme lodh 1 st.
Lädherreep 1 st.
Quarnn 1.
handh quarn 1 st.
Plogiernn 1 st.
Barckat wnskin [?]

Frans persson

Reckie bolster 1 st.
Ny ryia 1 st.
Lithen ny benckie dyna 1 st.
Barkat hudh 1 st.
harffua tinnar 30 st.
Iernn fellor 3 st.
Tene iern 1 skålp.
plog iernn 1 st.
Smidie släggia 1 st.
Kesle iernn [kitteljärn] 1 st.
Iern bismar 1 st.
Smidie Städh 1 st.
Quarnn 1.
hand quarnn 1.

Swenn Morthensson

Skrälass [?] 1 st.
wll kammar 2 st.
hug öxe 1 st.
kiell om 3 mkr. 1 st.

Jonn persson iempt

gammalt reckie bolster 1 st.
Renskin 1 st.
Sielskins höiendh 1 st.
kalff skinn 3 st.
Brannkara 1 st.
Eldh skedh 1 st.

Anders Nilsson

Renskin 1 st.
kiell om 3 mkr. 1 st.
döra iernn 2 st.
koo 1 st.

Nils olsson

Ryia 1 st.
Kiell om 3 mkr. 1 st.
Kista full mz iernn 1 st.
kiesle ringar 1 paar

Jonn persson

kalf skin fell 1 st.
kalff skin kiollar 2 st.
Lijnn kiortill 1 st.
kiell om 3 mkr. 1 st.
harffue tinnar 23 st.
döra iernn 8 st.
Renskin 2 st.
Winde spiell 2 st.
Blester tång 1 st.
Spiell forma 1 st.
Ring åss 1 st.
slip stens weeff 1 st.
Ny noote balck* 1 st.

Oloff Nilsson i Morenn

kiell om 23 mkr. 1 st.
Renskin 1 st.
kieell om 2 mkr. 1 st.
kalff skin 3 st.
sielskin fell 1 st.
spiell 2 st.
stolpar 2 st.
dörr iernn 4 st.
kieslo ringar 1 paar.
kiesle fattann 3 st.
halhaka 1 st.
krijhaka (= ?) mz belthe 1
hugh öxer 2 st.

Jonn skomakare

Reckie bolster 2 st.
Fåårskin fell 1 st.
gammal ryia 1 st.
Blå armelöös kraga 1 st.
gammal grönn dewentyrs manne kiortill 1 st.
gammal brunn hagersk quinne kiortill 1 st.
Benkie dyna 2 alna 1 st.
Örnegåth 1 st.
kalff skins fell 1 st.
Barkat hudh 1 st.
Tysk hamp 6 mkr.
Koprönick [en hufvudbonad] 1 st.
Renskin 1 st.
Lädher reep 1 st.
Rölisk [en skinnvara] 1 st.
ett hornn kanth [at] mz ull tyg.
skorstens åss 1 st.
Stolpa 1 st.
harffue tinnar 15 st.
Lereffpt [lärft] 16 alna
granth lerefft 16 alna
bismar 1 st.
plogiernn 2 st.
Ställh haaka 1 st.
kalffskin 5 st.

---

* Afdelning i en not.

Per Nilsson

Hornn kant[at] mz ull tyg 1
duuck $4^1/_2$ aln 1
Qvarnn 1.
kalskin [så!] 3
hårklede 4 alnar
kalffskins kiörtill 1
dörahiernn 4 paar.
Brandkara 1.

Hinrich oloffsson

Reckie bolster 1.
Grått dyne wer 1.
Ny ryie 1.
Gryta om 9 mkr. 1.
kallffskin 2.
Qwernn 1.
Kösle ring:r 1 Paar.
Noot balck $6^1/_2$ famnar.
Slipstenn 1.

Per Jacopzson

Reckie bolster 1.
Ny skinfell 1.
hyend 2.
Reenn skin 1.
Qwinne luffna 1.
Slipstener 2.
dörahiernn 3.
plogiernn 1.
Quarnn 1.

Siwll Esbiörsson

Reckie bolster 1.
högend 1.
Lätt klede om 6 alnar 1.
Råå huud 1.
kalff skin 3.
noot balck 3 famnar.
Brannekara 1.
Qwernn Grede 1.
plog iernn 1.
hug öxer 2.
hornn boga 1.
Qwerner 3.

Mårthenn halwardsson

Recki bolster 2.
Jernn feller 3.
Jernn stöör 1.
Smidie bälg 1.
Qwerner 2.
kalffskinn 1.
målat fela 1.

Stenn i skålenn

Jernn feller 3.
skwrestedh 1.
skårstens åss 1.
spiell 1.

Mårthenn ibidem

Thene hiernn 4 pund.
spiell 1.
stolpa 1.
noot 7 famnar.
näät 8 famnar.

Enar ibidem

Stedh 1.
Spiell 3.

Nils i Skanneråss

Bolster war 1.
Rennskin 2.
Stöfflar 1 paar.
Bockskin 2.
Tysk hamp 6 marker.

Olof i Roröö

Quarnn 1.

Lisle oloff ibidem

Quarnn 1.

Anders wethwiken

Noth om 4 famnar 1 st.
sleggia 1 st.
Tångh 1 st.
Manne kraga aff dewentyr 1.
kalff skin 3 st.

fårskin 2 st.
Messingz kietill 1 st. 6 mkr.
göläth 1 st.

Jöns Larsson i Berg

Reckie bolster 1 st.
Blåster kåffua 1 st.
Blåster forma 1 st.
Noth 1 st. om 10 famn.
spiell 1 st.

Per Stensson i Bergh

kalffskin 6 st.
Fåårskinn 2 st.
Noth 1 st. om 4 famn.

Oloff i Ostberg

kalffskin 9 st.
Fåårskin 3 st.
Noth 1 st. om 4 famn.
Enn halff iernnstång.

Oloff i Röronn

Gammalt bolster 1 st.
hyiendh 1 st. om 2 alna.
Noth 1 st. om 4 famn.
spiell 1 st.
Lithenn quarnn 1.

Oloff i Tåssåsenn

Ryia 1 st.
handh quarnn 1 st.
Blåster tång 1 st.
Noth 1 st. 9 famn.
hug öxe 1 st.

Jöns olsson i berg

Wäffwind bonat [väfven bonad] 1 st. 6 alna.
Jernn fella 1 st.
Noth 1 st. om 4 famn.
kalff skin 5 st.
Effz [= elgz] kalff skinn 1 st.

Stenn i skålenn

Nott 1 st. om 4 famn.
kalff skinn 3 st.
fåår skinn 2 st.
Gråå marböst manna.
kiortill 1 st.

Stenn Jonsson i berg

bolster 1 st.
Noott 1 st. om 4 famnar.
kalffskinn 4 st.
fåårskinn 2 st.

I förteckningen öfver "sköflingspersedlar", tagna i Jämtland, förekommer följande post:

Af Olof Gummunsson i Kloffzsiöö, som hörde hans syster till Rådgierd, som bodde i Hede S. i Herredal, som rymde åt nörie och var hennes arf, som föll i Ytterhodal.*

penningar . . . . . . 6 mkr.
sölf . . . . 3 lodh.

* * *

Att det svenska väldet i de båda landskapen skulle blifva så kortvarigt, synes hvarken allmogen eller öfverheten hafva anat. Menige man i Härjeådalen hade genom sina bud Peder Mårtensson i Elweross och Nils Halwardsson i Wall begärt af konung Johan III att få åtnjuta och blifva vid sin gamla skatt

* Hörde hela tiden till Helsingland.

och andra utskylder och att blifva förskonade från utskrifning på deras folk till konungens och rikets tjenst. Härpå fingo de svar genom bref, gifvet Stockholms slott den 16 April 1569, och bifölls hvad de hade begärt "oss till en behagelig tid, på det de dess villigare och troligare uti alle måtto skicka och förhålla och med all lydno och hörsamhet alltid emot oss förnimma låta skola, såsom de med deras egen ed lofvat och tillsagt hafva".

Hans Garp, som på de sista åren var fogde i Helsingland och Härjeådalen, skref ett bref, dateradt Forsa den 3 Jan. 1570, till de "gode män, som bygga och bo i herdalarne", och sade dem: "thet är min alwarlige wellie och befallning på K. M. vägnar att I görer väl och låten befinna Eder välvillige till den gäld, som här i hele norlanden utgöras skall både med kor, fatalier och hö, så framt I velen undfly en stor gästning af det krigsfolk, som åt Jämtland förskickadt är af vår nådige herre och konung". — I December samma år slöts freden i Stettin, hvarigenom Jämtland och Härjeådalen återlemnades till danska konungen. Dessförinnan hade emellertid fogden uppburit en del af skatten, näml.

Godhe mordher	2	st.
Sachöris bäffuer	1	„
hermelijnn	16	„
grouerche . . 3 timber	4	„

Om hällmålningar och hällristningar i Jämtland.

Af *P. Olsson.*

(Härtill Tab. 1 och 2).

Förliden sommar gjorde jag med anslag af fornminnesföreningen en resa för antiqvariska undersökningar i vestra Jämtland. Derunder besökte jag äfven, åtföljd af en fotograf, några klipphällar vid stranden af *Hästskotjärn* i Kall socken, hvilka hafva märkliga, uråldriga målningar i röd färg. För att komma dit reser man öfver sjöarne Kallsjön och Jufveln ända till dennas östra ända Jufvelbottnen, hvarifrån man har en kort gångväg till Blanktjärn och sedan kan fortsätta i båt öfver Blanktjärn, genom ett sund mellan denna och Hästskotjärn samt öfver sistnämda lik en hästsko krökta tjärn till platsen för hällmålningarna nära tjärnens nordvestra ända. Belägenheten af stället, som ligger helt nära gränsen till Offerdals socken, är ödslig, dock finnes en mindre stuga vid Jufvelbottnen.

Tab. 1 fig. 1 visar hufvudgruppen af denna hällmålning i $^1/_{20}$ af naturliga storleken i fototypierad pennteckning efter fotografier. Som fotografierna måste tagas från båt under det tjärnens vatten var något upprördt af vinden, blefvo de ej alldeles så goda som önskligt varit och kunde ej omedelbart fototypieras. På en lodrät klippvägg, något skyddad af öfverhängande stenmassor, ser man målade nederst ett däggdjur 22 cm. långt 14 cm. högt, tydligen en björn, öfver denna kanske ännu ett däggdjur och öfverst en orm samt å ömse sidor om dessa djur en mängd linier, som svårligen torde kunna tolkas. *Tab. 2 fig. 3* visar en målning, som förekommer på hällen omedelbart under björnen. Figuren återgifver i fototypi och förminskad en teckning i naturlig storlek. Äfven på hällen nedanför syntes spår af målningar, som blifvit otydliga och

bortnötta af vågsvallet. Det hela har bildat en bergtafla 1 1/2 m. hög och 1 1/2 m. bred. *Tab. 2 fig. 4* visar en målning, som förekommer vester (= till venster) om hufvudgruppen. Äfven denna är återgifven i fototypi och förminskad efter en teckning i naturliga storleken. Något öster om denna figur är en lodrät häll med otydliga målningar på en yta af åtminstone 1,7 m. längd och 0,6 m. höjd. De nå till och med under vattenytan. *Tab. 2 fig. 5* visar i förminskad skala efter en teckning (emedan den tagna fotografien ej återgifver något tydligt) en grupp på en häll, belägen omkring 11 meter öster om hufvudgruppen. Denna målning är skadad af lafvar och derför mindre tydlig. Man tycker sig dock här se bilden af några menniskor och öfverst, 3 1/2 meter öfver vattenytan, hufvudet af ett däggdjur. Den obekanta färg, som blifvit använd för målningarna, är blodröd, eller kanske ännu snarare lik Falu rödfärg. Linierna äro i allmänhet 2 à 3 cm. breda och kunna vara ditsmetade med fingrarne.

Dessa hällmålningar äro de samma, som omtalats i denna tidskrift sid 21. Verkliga hällristningar i trakten äro ej kända.

I Oktober förlidet år erhöll jag i bref från föreningens sockenombud kronojägaren J. Danielsson underrättelse om hällmålningar på en lodrät klippvägg vid stranden af sjön *Skärvången* omkring 1 km. norr om Norra Skärvångens by i Föllinge socken. En blyertsteckning, som han gjort af målningarna, åtföljde brefvet. Äfven dessa målningar äro gjorda med någon outplånlig röd färg på en slät, ljusgrå bergvägg under ett klipputsprång, som hindrat vattnet att rinna öfver målningen och lafvar att der fästa sig. Bilderna äro tolf, näml. tre stycken 10 cm. höga bilder af menniskor, stående i rad och med utbredda armar, under dem tre liknande bilder, dock endast 8 cm. höga, vidare tre tydliga däggdjur, det största 60 cm. långt, de mindre 20 cm. långa och närmast liknande renar, samt tre otydliga figurer, antagligen föreställande liggande eller dödade djur. Det syntes, som om man först tänkt hugga in figurerna men öfvergifvit detta sätt och målat i stället.

Sådana hällmålningar äro icke förut kända från Sverige, icke ens från Europa, men såväl målningarnas material, den röda färgen, som deras innehåll hänvisa på liknande målningar i Sibirien vid stränderna af Jenesej, Buchtarma och Irtisch samt i Ural.* Det är sannolikt, att hällmålningarna i Jämtland härröra från lapparne, hvilka ju anses hafva dit invandrat

---

* Congrès internat. d'anthropol. et d'archéol. VII, Stockholm 1876, I pag. 564. C. G. Brunius, Försök t. förkl. öfver hällristningar Lund 1868, sid 37.

från öster öfver norra Ryssland. Några af bilderna påminna också om figurerna på lapparnes trolltrummor; björnens förekomst kan bero antingen derpå, att han varit föremål för jagt, eller derpå, att han var ett heligt djur.** Hällmålningar i röd färg äro för öfrigt kända från två ställen i Nordamerika, nämligen ett i Nicaragua och ett i Mexiko.

Hällristningar finnas, såsom redan Hülphers omnämner i sitt arbete af år 1775, på hällar i Glösabäcken ofvan byn *Glösa* i Alsen. Allesammans visa konturteckningar af däggdjur, sedda från sidan. Vid mitt besök på stället förliden sommar jämförde jag dem med A. E. Holmbergs fig. 160 i "*Skandinaviens hällristningar*". I den afbildade gruppen vid nuvarande sågen finnas ytterligare åtminstone två djur, alltså tillhopa tretton. Dessutom upptäcktes längre ned på flata klipphällen några hällristningar, föreställande fem däggdjur, samt spår af inknackade linier. Ett af djuren, 26 cm. långt, aftecknades i naturlig storlek och återgifves förminskadt i *Tab. 1 fig. 2.* De öfriga ristningarne föreställa djur af samma art, förmodligen renar, men äro temligen nötta af öfverspolande vatten. Djurens ben och horn afbildas genom $1/2$ till 1 cm. breda rännformiga fåror. Hornen äro uppstående och nästan raka (intet af djuren saknar horn, ett djur i öfre gruppen har kanske greniga horn), kroppen fyrkantig, äggformig eller triangelformig. Äfven hufvudet är alltid afbildadt i konturer, alltså icke helt urgröpt. Somliga af djuren likna mest bockar. Under mitt besök i Glösa hällregnade det oafbrutet, och vattenståndet var mycket högt, hvilket försvårade undersökningen. Hällarne längre ned vid qvarnen voro i följd af den stora vattenmängden för tillfället otillgängliga.

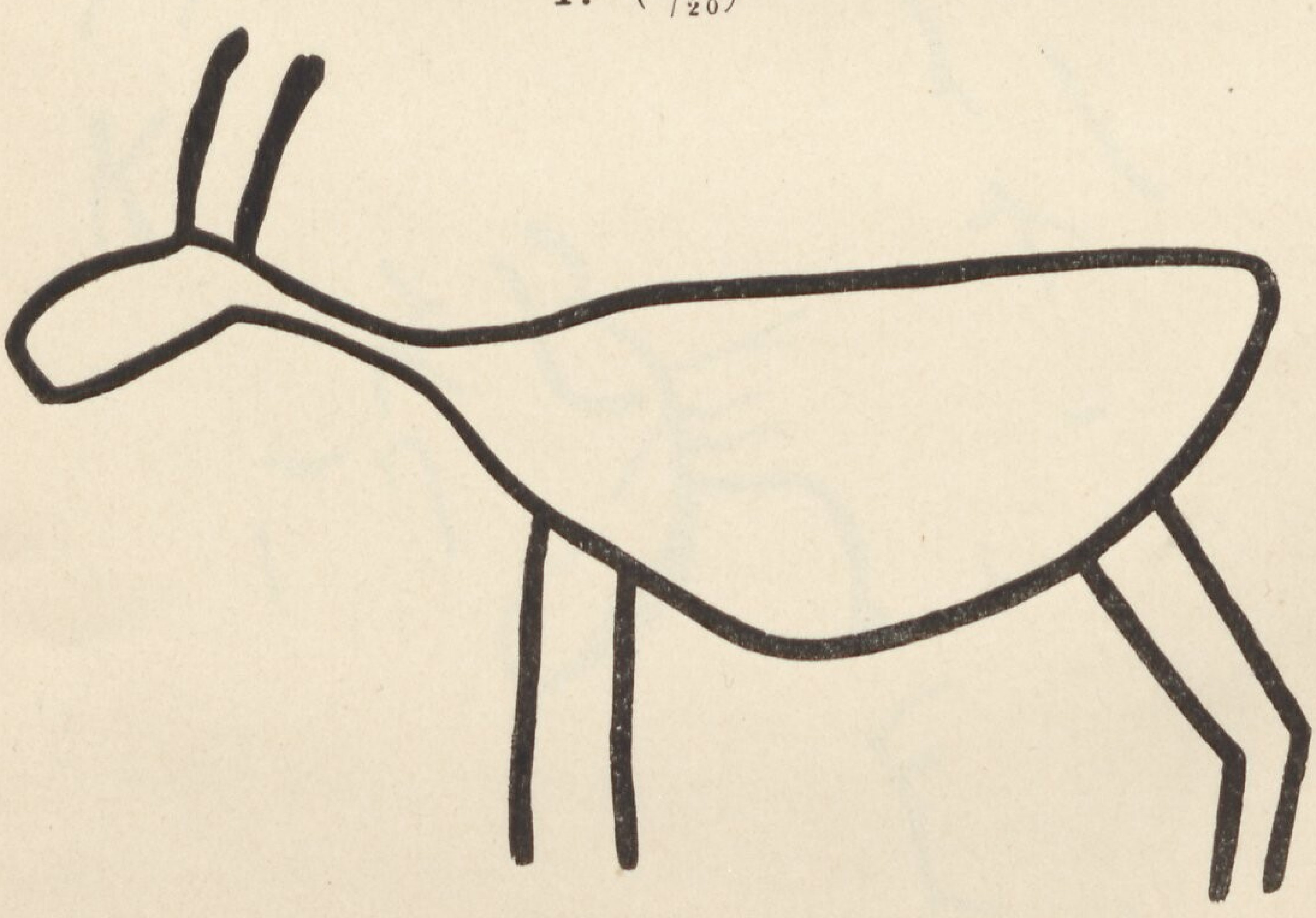
I *Landverk* i vestra delen af Åre socken finnes på en i Ånnsjön utskjutande udde några hällristningar, om hvilka jag nyligen erhöll underrättelse af jägmästare E. Gyllenhammar. Jag har sedermera besökt stället. Ristningarna äro konturteckningar af djur, inknackade och möjligen äfven ingnidna i den lutande, endast få meter höga strandklippan, som är byggd af en glimmerrik, föga hård skiffer. Vid högt vattenstånd ligga de till en del under vattenytan, och de äro temligen mycket nötta, utsatta som de äro äfven för vågsvallet och för stötar af isen under islossningen. Man ser här tydligt en elgko i profil från venstra sidan. Dess längd från nosen till bakersta delen är 1,65 meter, höjden 1,05 till 1,08 m., örats längd 0,23 m. Endast ett framben och ett bakben är tecknadt, tofsen på halsens undre del är tydlig. Dessutom finner man två lodräta

---

* G. v. Düben, Lappland och lapparne, Sth. 1873 s. 278.

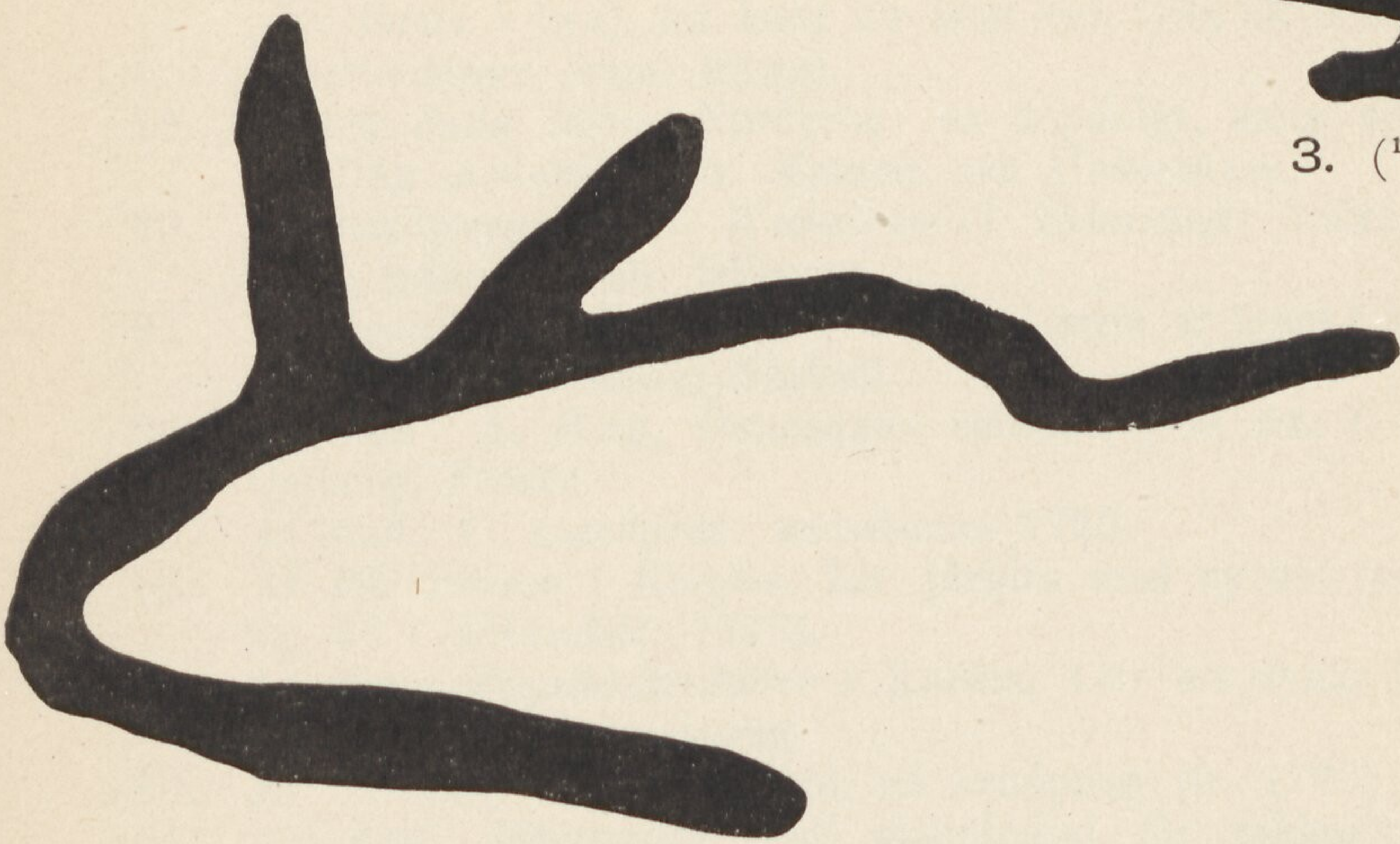
1. ($^1/_{20}$)

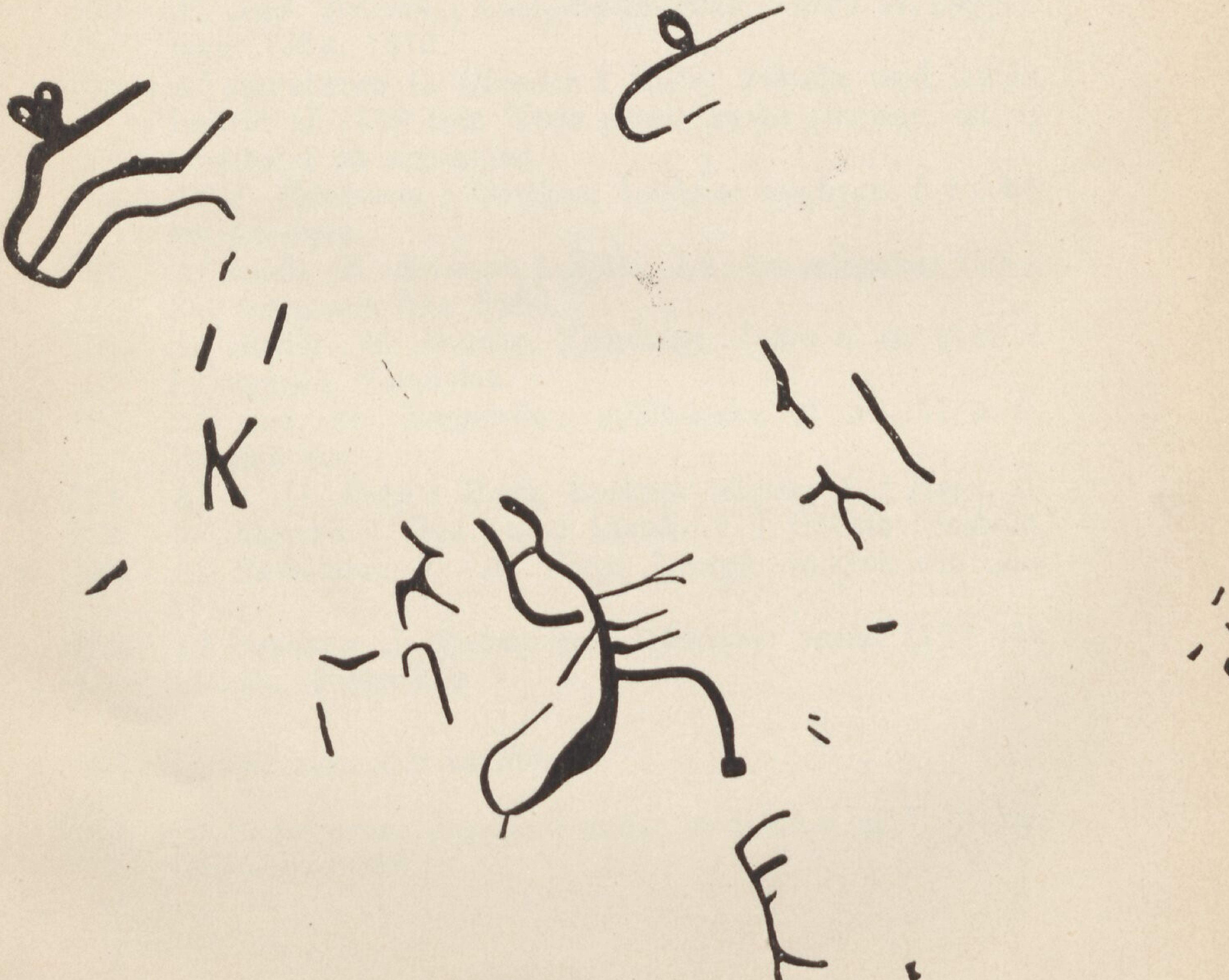
2. ($^1/_4$)

3. ($^{1}/_{4}$)

4. ($^{1}/_{4}$)

5. ($^{1}/_{12}$)

linier öfver midten af kroppen, en linie längs hufvud och hals samt några mindre tydliga, hvilka kunna häntyda på att djuret är användt som dragare. Ryggen är högst öfver frambenet. Horn och svans saknas. Bakom detta djur är ett mindre af samma form, således antagligen en elgkalf. Dess längd från nosspetsen är 1,40 m., örats längd 0,16. Hufvudet är något smalare, men halsen har tofs och kroppen två lodräta linier liksom föregående djur. Konturerna af detta djur äro nu mindre tydliga och framträda bäst omkring kl. 5 e. m. Ännu otydligare är en bild något framför elgkon. Jag tyckte mig der finna profilen af en hund, möjligen dragande en släde.

Hällristningarna i Jämtland torde vara af samma ursprung som hällristningarna vid Nämdforsen i Liden s:n, Ångermanland, de enda som annars äro kända från Norrland. De torde äfven böra jämföras med dem, som finnas på stranden af Onegasjön midtemot Petrosawodsk, och med de sibiriska.

I den vik, *Balviken*, som Storsjön bildar norr om Hofverberget i Bergs socken, ligger nära stranden på Östervigge egor, dock nära gränsen till Bergsbyns, en större sten af grofkornig granit, som på sin öfre sida synes hafva en skrift inhuggen (icke inknackad eller inslipad) nämligen en 1,3 meter lång rad af 5 à 6 cm. höga bokstafslika tecken. Skriften synes redan på afstånd och kan väl svårligen anses vara en naturens lek, dels i anseende till skriftdragens ofta ansenliga djuplek och deras regelbundna anordning, dels emedan ingenting liknande kunde upptäckas på de hundratals stenar af samma bergart, som finnas i trakten. Ristningen kan dock vara jämförelsevis ung. För att kunna bedöma densamma behöfde man en fotografi af stenen. Vid mitt besök der förliden sommar gjorde jag endast en blyertsteckning af inskriften.

Öfversigt af Jämtlands läns fornminnen från hednatiden. Första tillägget.

Af *P. Olsson.*

I samma ordning, som i min förra uppsats, skall jag här omtala de fornminnen från heden tid, som under de båda sistförflutna åren blifvit kända.

I. Norra domsagan.

2. Lits härad. **Hotagen.** Den härofvan sid. 11 omtalade stenyxan från **Lockringån** (hvilken rinner från Rörsjön) är nu skänkt till föreningen. Den är af en hvit, något grönaktig stenart, har skafthålet på midten och mycket trubbig egg, men liknar annars fig. 58 i Montelius *Sveriges forntid*, texten. Skafthålet är åt båda ändar mycket vidare, 40 mm. i tvärlinie, i midten endast 20. Yxans längd 110 mm., bredd 80, höjd 45. Funnen en fot under jordytan. (J. L. F. 197).

Föllinge. Under plöjning har man hösten 1890 vid norra ändan af sjön **Skärvången**, der redan förut så många stenredskap från arktiska stenåldern blifvit anträffade, funnit en *stenhammare* af hård sandsten med rännformig fördjupning rundtom. Den är lofvad föreningen. Om fyndet har föreningens ombud kronojägaren J. Danielsson underrättat. — Om de vid samma sjö funna *hällmålningarna* är redan taladt.

3. Rödöns härad. **Rödön.** I **Sota** fann man 1890 tre *ovala enskaliga spännen*, ett *rundt tvåskaligt spänne*, hälften af ett *rundt enskaligt spänne* samt en smält *bronsklump* från bålet. Alla de ovala spännena hafva hvardera fem symmetriskt stälda knoppar utan hål, midtknoppen rund, de öfriga utåtriktade och spetsiga, samt sex små symmetriskt ställda hål och prydas af linieornament. Af järnnålen funnos endast fragment. L. 105 à 115 mm., B. 75 á 80. (Ett i J. L. F., 167, två i St. M.)

Det runda tvåskaliga spännet har på det öfre skalet, som är genombrutet, vackra drakslingor men ingen knopp och i kanten inga utskjutande partier. En del af järnnålen qvarsitter. Diam. 63 mm. Det runda enskaliga, som icke är genombrutet, har i midten en liten rund knopp, slingor, sneda streck vid kanten och fyra något utskjutande partier. Diam. 53 mm. (Båda i St. M., teckningar i J. L. F., 168).

III. Östra domsagan.

1. Ragunda härad. **Ragunda.** Stenyxan från **Krokvåg** (sid. 16) är af trapp och har skafthål (diam. 25) ofvan midten. Yxans längd 135, bredd 65 mm. enligt meddelad teckning.

I **Kånkbacken** fann man under 1840-talet på Finnsätt en *stenhammare med skafthål* i midten och tvär i båda ändar. Den är nu förkommen. (Meddelande af A. P. Amræus i Hoo).

En *stenyxa med skafthål* har funnits i **Hoo** och begagnats som tyngd å den s. k. skakmannen i en husbehofsqvarn i Hoobäcken men nu förkommit, enligt meddelande af A. P. Amræus i Hoo.

En stenyxa utan skafthål eller en *mejsel* (den skall vara kullrig på ena sidan af eggen) är 1890 funnen under odling vid Försån i **Ammer.** Jag har ännu ej sett den. (Hos enskild person).

En *rund stenskifva med hål i midten*, i början af detta sekel funnen i jorden i **Ammer.** Den liknar Montelius *Sv. forns.* fig. 8 och har sannolikt varit använd som svänghjul på det verktyg, hvarmed stenredskap borrades. Den är af en glimmerrik, skiffrg bergart, numera på ytan mörk. Till omkretsen är den nästan cirkelrund, kanten är rundad, hålet i midten går något snedt imot skifvans ytor, som äro föga konvexa. Skifvans diameter 118, tjockleken högst 25 mm., hålet 23 mm. tvärsöfver i midten, men det blir vidare åt båda hållen. (J. L. F., 238).

En *cirkelrund stenskifva med hål i midten* liknande den nyss omnämnda men bättre arbetad, tjockare i midten och med skarp kant rundtom år för mer än 100 år sedan funnen nära **Köttsjölandet.** Äfven på denna, som skall vara af en lefverbrun, hård stenart, går hålet något snedt och är trångast i midten. Enligt en mig meddelad teckning är diam. 113, tjockleken 34, hålet vid midten 20 mm. Redskapets användning är oviss; måhända har det begagnats som skrapa vid beredning af hudar. (Hos enskild person).

Fors. En väl arbetad liten *stenyxa med skafthål* af trapp, funnen våren 1889 å en nybruten åker i **Åsen**. Yxans ena yta är platt, den andra kullrig, banen är nedtryckt, eggen är skarp, bågböjd och något sned, skafthålet jämnbredt. Liknar mest fig. 59 i Montelius *Sv. forns.*, texten. L. 110, B. 55, största höjd 65, skafthålets diam. 22 mm. (J. L. F., 164).

En stor och tung *stenyxa utan skafthål* nästan blott mot eggen slipad af en grön och tät talkhaltig sten, funnen hösten 1889 under plöjning af en gammal åker i **Böle**. Liknar mycket yxan från Skärvången, omtalad å sid. 12 i denna tidskrift, men har, nu åtminstone, egg endast åt ena ändan. Är i tvärsnitt rektangulär, afsmalnar långsamt mot den skarpa eggen, som sedd från sidan är sned. Andra ändan synes hafva blifvit sönderslagen under redskapets begagnande. Jag räknar den till arktiska stenålderns redskap. L. 238, B. 80, T. 40 mm. (J. L. F., 152).

Följande upplysningar om i socknen funna men nu förkomna stenredskap äro skriftligen meddelade 1890 af garfvare P. G. Lundahl i Ede.

Bondesonen Peter Sahlin i **Åsen** fann der på en äng nere vid elfven för snart 10 år sedan invid en stor sten en mycket stor och tung *stenyxa* af rödaktig sten och försedd *med skafthål*, som gick mycket snedt igenom. Eggen var ställd tvärsför.

Torparen Edmark i **Ede**, som lemnat stenyxan 14 a, egde äfven en *stenyxa utan skafthål*, mycket lång och jämnt tunn, öfverallt slipad och å ena eggen som på en hyfveltand. Den var blå. Nu förkommen.

Torparen Isak Andersson fann för flera år sedan i **Ede** söder om elfven en mörk sten, slipad, bredast på den ändan der eggen var. Han lemnade den till en handlande att säljas i Stockholm. Var säkerligen en *mejsel*.

Torparen Erik Danielsson fann i **Ede** en qvarterslång *yxa utan skafthål* af mörk sten; den var nästan rund och hade egg åt ena ändan (alltså förmodligen lik 14 b.).

2. Refsunds härad. Sundsjö. Nära Sundsjöns strand vid **Thorseng** fanns i jorden en knackad *spjutspets af flinta* ungefär 70 mm. lång, tveeggad och bredast vid midten, men den såldes 1889 till en uppköpande söderländing. Redskapet var af flinta enligt köparens uppgift.

Refsund. På ett torp i **Ammer**, nära ett ställe, der förut en stenyxa blifvit funnen, fann man (1889) en *stenhammare*

med inknackad ränna rundtom. Hammaren, som väger 2,1 kilogram, är af hård, gul qvartsit, slipad, elliptisk och något hoptryckt. Båda ändarne äro lika konvexa och utan spår till nötning. På rännan, som ligger närmare hammarens ena ända och är 30 mm. bred, finnes ett 6 mm. långt afbrott vid hammarens ena kant. L. 170, B. 120, tjocklek 65 mm. (Hos enskild person).

3. Brunflo härad. Brunflo. I Ope har en bonde funnit tre *ovala spännen* och järnsaker enligt meddelande af direktör J. F. Broman derstädes. (Hos enskild person).

I Vestra Odensala finnes en stor *grafhög*. Vid gräfning der 1890 träffades nära utkanten aska och kol, hvarefter på min inrådan gräfningen afbröts.

Lockne. En *stenyxa* (yxhammare) af granit *med påbörjadt skafthål,* funnen 1878 under nyodling i Valne nära stranden af Locknesjön omkring 4 tum under jordytan. Yxan har samma form som yxan från Ansjön (se sid. 18), dock med tydlig köl längs hela yxans ena bredyta. Yxan är fint arbetad och väl slipad. Skafthålet, som saknar tapp, är halffärdigt, diam. 27 mm. Kölen är midtunder skafthålet bortnött. Yxhammaren liknar fig. 180 å tab. VIII i S. Nilsson *Skand. Nordens urinvånare* I Stockholm 1866. Fyndet visar, att stenyxor tillverkats i Jämtland. L. 128, B. 65, T. 45 mm. (J. L. F., 95).

4. Hackås härad. Hackås. *Grafhögar* finnas äfven i Billsta vid qvarnen och i Hof. På förstnämda ställe var ett röse, hvaruti en häll låg på kantställda stenar; under hällen aska, brända ben och spår af metallsaker.

IV. Vestra domsagan.

1. Offerdals härad. Offerdal. I Änge finnes på O. Nords egor en stor cirkelrund *grafhög* med tre fördjupningar i toppen.

Alsen. I Ytterån, som till en del ligger inom Näskott och Rödön, har man för flera år sedan funnit en *stenhammare med inknackad ränna rundtom.* Den är rundad i båda ändar, mer än 13 cm. lång och har märken efter slag. Rännan går mycket närmare ena ändan. (Hos enskild person).

Matmar. Å Norrgårdens egor såg jag tre grafhögar i rad på krönet af en höjd norr om Matmartjärn.

2. Undersåkers härad. Kall. Om hällmålningarna vid Hästskotjärn är taladt härofvan. — På ett från Jufvelns norra strand långt utskjutande näs såg jag mer än ett dussin uteslutande af sten byggda rösen, sam skola vara grafrösen. Somliga kalla dem Bjelkesgrafvar efter näset, andra *lappgrafvar*. Flera af dem äro raserade; man skall i ett af dem ha funnit ett järnredskap. I närheten finnas lagda stenar, som kunna vara spår af bostäder.

Åre. En *stenhammare med inknackad ränna rundtom*, funnen i **Bodsjöedet** vid Tännsjön. Hammaren af ljus qvartsit är i genomskärning elliptisk. Dess ena ända är platt, den andra starkt konvex och båda hafva märken, som visa, att redskapet blifvit användt som hammare. Rännan, som är 24 mm. bred, går såsom vanligt mycket närmare hammarens konvexa ända. L. 108, B. 93, T. 60 mm. (J. L. F., 226).

I **Hamre** är under plöjning funnen en *järnyxa*, som kan vara från heden tid; den har utstående flikar vid ändarne af skafthålet och en flik vid midten af ena kanten. (Hos enskild person).

Hällristningarne vid Landverk äro omnämnda här ofvan.

Undersåker. En *stenyxa med skafthål*, funnen våren 1888 i en kulle nedom **Ristafallet**. Yxan, som är af trapp, liknar mycket fig. 59 i Montelius, *Sveriges forntid*, texten; den har nedtryckt bane och rak egg samt ena bredytan platt. Skafthålet är jämnbredt, diam. 27 mm. L. 145, B. 70, största höjd 48, minsta 24 mm.. Ingen stenyxa är i Jämtland funnen så långt vesterut som denna. (J. L. F., 172).

Mörsil. En *skifferknif* af brun, hvitflammig lerskiffer är funnen våren 1889 under odling i ett potatisland vid torpet Näset ofvan **Storbofallet**. Knifven, hvars handtag (tånge) till största delen är afbrutet, liknar mest fig. 76 i *Månadsbl.* för 1874, dock är knifbladet vida kortare och bredare än på figuren och en smula mera rundadt i spetsen; huruvida ett hak funnits vid eggens slut, kan ej afgöras. Eggen är konvex, slipad från båda sidor, ryggen tvär och rak (i det närmaste), dess tjocklek 3 mm., sidoytorna väl slipade. Bladets längd vid ryggen 50, bredd 35 mm. (Hos enskild person).

En liten *spjutspets af svart skiffer*, funnen nära järnvägen i **Eggen**. Den är nästan jämnbred, på båda sidor väl ryggad, har mothakar och kort tånge med tvär ända samt liknar mycket fig. 62 i *Månadsbladet* för 1874. L. 110, B. 19, T. 8 mm. (J. L. F. 237).

En *bältesten* (s. k. ovalt bryne) af hvit qvarts och från den tidigare järnåldern, i November 1889 funnen i vattenbrynet på S. sidan af elfven i **Myckelgård**, der nya bron byggdes. Den är aflång och liknar tab. V fig. 90 i S. Nilssons "*Urinvånare*", 2:dra uppl. L. 92, B. 35, T. 34 mm. Ytterligare ett fynd, som tyder på (jfr. sid. 7), att den stora stråkvägen till Norge är gammal. (Hos enskild person).

3. Hallens härad. **Hallen.** En *stenyxa med skafthål*, funnen under dikning våren 1890 invid en gård i **Öfverhallen** långt från vatten. Yxan, som är af en mycket mörk trapp, liknar till formen nutidens vedyxor, ty den är ovanligt hög och kort och har större höjd än bredd. Det jämnbreda skafthålet, diam. 25 mm., är i yxans midt. Yxans höjd·är öfverallt lika (banen alltså icke nedtryckt), eggen obetydligt sned och föga hvass, yxhammaren platt såsom på en vedyxa. Ingen liknande figur kan citeras. L. 98, B. 49, höjd (= skafthålets längd) 59 mm. (J. L. F., 177).

4. Sunne härad. **Frösön.** Äfven i Hof finnes ett *grafröse.*

Sunne. Den å sid. 22 omtalade *stenhammaren med ränna* från Digernäs var af en grå, hård sten lik sandsten, öfverallt slät utom på rännan och vid ändarne konvex. Den blef använd som sänksten och förkom under fiske.

5. Ovikens härad. **Oviken.** Den å sid. 22 omtalade i **Dillne** funna *spjutspetsen af flinta*, som alltsedan 1873 varit förkommen, har nu kommit till föreningens samlingar. Den är af hvit flinta, oslipad och liknar *Sv. forns.* fig. 51, dock är största bredden något nedom midten. L. 140, B. 30, T. 10 mm. Den har i nedre ändan en snedt gående, nött fåra, passande till ett fint snöre. (J. L. F., 212).

Från okändt ställe i **Jämtland** är en sedan länge i Östersund förvarad och såsom bryne använd *pilspets* af svart skiffer. Den liknar fig. 71 i *Månadsbl.* för 1874, men har bättre mothakar och är något ryggad. L. 91, B. 18, T. 5 mm., tången 20 mm. (J. L. F. 227).

Några fynd, om hvilka ännu saknas tillräcklig kännedom, förbigås här.

Följande siffror visa antalet fornsaker, som nu äro kända för Jämtlands län: från sydskandinaviska stenåldern 54 (spjutspetsar och dolkar af flinta 9, mejslar och yxor utan hål 8, yxor med skafthål 34, stenskifvor med hål 2, metkrok af ben 1), arktiska stenåldern 71 (yxor och rätmejslar 5, hålmejsel 1,

spjut- och pilspetsar 49, knifvar 4, hammare med ränna 12), tidigare järnåldern 5, yngre järnåldern 75. Antalet kända grafflockar eller enstaka grafvar är 50 (utom lappgrafvarne). Rikast på stenåldersföremål är östra domsagan, fattigast den södra med respective 0,72 och 0,05 föremål pr svensk qvadratmil; medeltalet för hela länet är 0,28. Äfven grafvar äro talrikast i östra, fåtaligast i södra domsagan.

Gåfvor till föreningen.

År 1889.

(Forts. fr. sid. 30).

95. Af handl. *P. Persson* i Walne, Lockne, en stenyxa med påbörjadt skafthål, f. i Valne.

b) föremål från en senare tid:

61. Af länsman *V. Behm* i Näs: en kopparsked fr. medeltiden, med inskrifter, f. i Hof, Hackås.

63. Af stud. *K. F. Hollström* en bulle 1762 från Sällsjö, Mörsil.

64. Af handl. *G. Gisslén*, Böle, Ragunda: ett mangelträ 1664.

65. Af *E. O. Engström*, Fors: en stor järnyxa, f. vid "Hoppmans graf" (en afrättsplats nära Utanede).

66 a—z. Af ryttmästaren *R. Södermark* i Östersund: tenntallrik, ljusstake, hornglas, smörhorn 1757, glasflaska, porslinskanna, thekanna, slantpung 1794, u. å., kyrkpung, kryddskrin, mindre skrin, smörform, dryckeskanna målad, d:o omålad, liten målad kanna, spegel 1730-talet, ask för kaffe, ostfat, 9 trätallrikar, brödkam 1751, kälhyfvel 1715, knifkorg och korg, alla fr. socknar i Jämtland.

67. Af garfvare *P. G. Lnndahl* i Ede, Fors: rotkorg, tunntapp, broderad duk 1761, gräddkanna Rörstrand 1766, kulpung, vril 1716, stålverktyg att tillknacka gevärsflintor (dessa ha tillhört major Gylenberg), hästsko f. i Ede, stort krutborn.

70. Af *J. M. Edholm* i Åsen, Fors: kanonkula af järn f. vid Utanede (minne från kriget 1677), liten stridsyxa af järn, f. vid Hoppmans graf i Utanede.

71. Af bonden *Edv. Johnson* i Näset, Ragunda: stor järnnyckel från ett kapell derstädes.

72. Af *N. Forsgren* i Åsen, Fors: en kernholk 1666.

73. Af torparen *E. Edstedt* i Ede, Fors: snidad klockglasram, förfärdigad i Ede af Joh. Edler omkr. 1750.
74. Af *O. Blixt* i Ede, Fors: ett tråhjul till samma klocka (den första i byn), ett horn för ister och tjära att brukas under slåttern (emot mygg).
76. Af fru *Beda Behm*, Norderön: en dopdrägt, enligt uppgift från medeltiden, fr. Matmar och Undersåker.
80. Af handelsagent *T. Wickström* i Östersund: träkopp 1580, trädosa 1785, träkanna.
83. Af ingeniör *A. Pettersson* i Nälden: gryta af brons f. vid plöjning i Smedsåsen, Nåskott.
84. Af stud. *A. Berg*, Östersund: saltkar (?) af trä, f. på Östberg, Frösön.
85. Af stud. *V. Lundgren:* träbetsman 1759.
88. Af *Pål Ersson* i Ringsta, Lit: järnlås med nyckel (som fig. 56 i *Månadsbl.* 1875).
89. Af *Anna Engelbrektsdotter* i Kallsta, Lit: ett dylikt lås utan nyckel, en brudpung.
90. Af *Christine Hedström* ibid. en brudpung (fr. 1760).
91. Af *And. Mårtensson* ibid. skinnfodral för rakknifvar, fr. 1808.
93. Af *And. Nilsson* i Åsen, Hammerdal: 2 der f. sv. kopparmynt 1654, 1676.
94. Af apotekaren *C. Ölander* i Hede: *trätafla* med latinsk inskrift af 1690 från Hede gamla kyrka (utvisar, att ny predikstol då uppsattes).
96. Af *J. Pettersson* i Döviken, Lockne: stigbygel f. i Hållsta ödesböle.
97. Af handl. *E. Ericsson* i Fjähl, Lit: tre selkrokar 150—250 år gamla från Fjähl.
99. Af skollär. *M. Jonsson*, Vemdalen: 1 öre s. m. 1685, f. i Östgärde, Vemdalen.
100. Af stud. *O. Bergström:* mjölkflaska af trä 1789 fr. Borgsjö s:n.
101. Af *A. O. Borg* i Haga, Lockne: slipsten f. i Haga, li-
102. ten hästsko f. ibid., bred hästsko f. i Hållsta ödesböle.
103. Af förvaltaren *L. A. Flygt*, Ljungå: selkrok och loke 1756.
105. Af inspektor *J. Strömgren* i Gäddede: ostkar 1723 från Blåsjön, Frostviken.

c) dokument och skrifter:

62. Af *författaren:* Jemtland under medeltiden af V. Behm. Östersund 1888.

67, a. Af *P. G. Lundahl* i Ede, Fors: papper 1601, 1603, afskrifter 1477, 1515.
68. Af *J. Forsgren* i Böle, Fors: ett papper 1722.
75. Af *A. P. Amræus* i Hoo: afskrift 1666.
78. Af skollär. *M. Jonsson*, Vemdalen: afskrifter 1461, 80, 80, 1560, 1672, 78, 1705, 19, 33, 37, 55, 58, 60, 63, alla rörande Vemdalen.
98. Af lektor *P. Olsson*: afskrift 1540.
104. Af *J. O. Palmqvist* i Åsen, Sundsjö: papper 1619, 20, 21, 32, 78, 1701.
77. Under året förvärfvades äfven en oval spännbuckla f. i grafhög vid Östnår, Hackås 1888.

År 1890. (N:r 106—197).

a) jordfynd från hednatiden.

152. Af *M. E. Bergman* i Böle, Fors: en stenyxa utan skafthål f. derstädes.
164. Af *Daniel Eriksson* i Åsen, Fors: en stenyxa med skafthål, f. derstädes.
167. Af landshöfding frih. *J. Ericson*: ett ovalt enskaligt spänne från vikingatiden, f. i Sota, Rödön.
168. Af riksantiqvarien *H. Hildebrand*: teckningar af två olika runda spännen från samma fynd som föreg.
172. Af *Olof Olsson Lidström* i Rista, Undersåker: en stenyxa med skafthål, f. nedom Ristafallet.
177. Af *Anders Andersson* i Öfverhallen, Hallen: en stenyxa med skafthål, f. derstädes.
197. Af pastor *J. A. Bjurberg* i Hotagen: en stenyxa med skafthål, f. vid Lockringån derstädes.

b) föremål från en senare tid.

107. Af *A. P. Amræus* i Hoo, Ragunda: gammalmodigt hänglås, järnbetsel f. i Håsjö by, härfskaftsbyfvel 1777, fruntimmersbältpung 1789.
108. Af *A. O. Borg* i Haga, Lockne: slända, nu ej längre i bruk.
109. Af stud. *O. Bergström* i Ånge: selkrok från Grundsjö i Borgsjö s:n.

110. Af *G. Persson* i Rösta, Ås: träbetsman 1735.
111. Af *Olof Jonsson* i Undrom, Rödön: oxsele från Herjeådalen.
112. Af *O. Nordenström* i Kämpensborg, Fors: en kanot af furu, 4 meter lång, jämte öskar från bottnen af Mörtsjön derstädes.
113. Af stud. *A. Hörnfelt* i Tåsjö: selkrok 1709 från Hafsnäs, Alanäset.
115. Af pastor *E. Modin* i Sveg: en "luden brok" af fårskinn
117. från Sörvattnet, Linsell; ett "lyvstykke" (qvinnoväst), grönt och blått, från Linsell.
118. Af *True Olsdotter* och *Märet Ersdotter* i Linsell: en "förstjeluve" (flickmössa), en "moarsluve" för gifta, en "flöijensluve" (sammetsmössa) för gifta vid stora högtider jämte "styttje" dertill.
119. Af *Per Svensson* i Lossdalen, Linsell: "sko'spænn" för fruntimmer fordom brukade i Herjeådalen.
120. Af *Jonas Olofsson* i Lossdalen: en "vinterluvæ" från 1700-talet. Kullen är förfärdigad af tråd, spunnen på "langsnælla".
121. Af *Erik Persson* i Lossdalen: en "förötyttjæl" af älghorn 1846.
Af *Per Svensson* ibidem en dylik af järn från 1700-talet, båda använda vid barktägt. Barken kringskars först med yxa eller knif med c. $1^1/_2$ aln mellan hvarje snitt, derefter uppristades den längsefter medelst ett hörn af yxans eller tykkelns egg (om denna var af järn). Med tykkeln afflåddes nu barken för att sedan "ravlas" med "föröknif".
Af *Jonas Olofsson* ibidem en "föröknif" eller "förösjöv" (furustickare) använd att "ravla" barken, d. v. s. afskala det yttre vedartade af barken (ravle), så att endast den inre barksidan blef qvar till användning.
122. Af *S. Olofsson Ruth* i Lossdalen, Linsell: snusqvarn af sten, äfven begagnad som kaffeqvarn. Säges vara från Idre.
123. Af *Per Svensson* i Lossdalen: ett *ukks-gree* (oxsele) minst hundraårigt.
124. Af *Olof Jönsson* i Glöte, Linsell: "bogræträ" (lokor) och krok för häst samt "krok" till en oxsele 1841.
125. Af *Erik Andersson* i Linsells by: snidade bogræträ" samt
126. "ryggkrok till ett ukksgree och en "ukkskrok" 1747,
130. begagnad i stället för "bogræträ"; "en gökklocka" med träbjul, förfärdigad i Glissjöberg, Sveg.

127. Af *Jon Sjöström* ibid. ett "kavelbräe" 1677 för mangling af linne. "Bulltu" (kafveln) dertill är förkommen.

128. 129. Af *Olle Sjöström* ibid. en "bannsje" 1841, hvarå väfts strumpeband; en "snöklubba" 1835 med inskrifter 1) Snö klu ba för de som skal märka (= köra upp spår) i Glötesvägen från Lin sål 2) Den som denna klu ban har han måtte ut och wäga uttan nämnning (= kallelse) 1835 P. I. S. — N:ris 125—130 skänkta genom faktor Halvar Persson i Linsell.

131. 133. 135. Af *Erik Persson* i Lossdalen, Linsell: ett "flaskfoder" omkring 200 år gammalt. I dylika skrin förvarade husfadern medikaments- och bränvinsflaskor samt (i lönrummet) värdehandlingar; en "nummertavlæ" 1733, brukad vid husandakt (i rummet på baksidan förvarades krita); ett "bæværnæt (björnæt), som spändes öfver bäckar, der bäfvern färdades fram. Det hade ett midtstycke (nu förkommet) af ståltråd med maskor såsom det öfriga nätet. I midten af ståltrådsnätet (som kallades fiskhuset) var en större maska eller ring, hvarigenom bäfvern kunde sticka ut hufvudet. Då han försökte att här komma ut, hopsnördes emellertid nätet genom linor, som gingo genom ringarna vid rälarne, och han blef qvar på platsen. Sista bäfvern fångades här omkring 1830.

132. Af *S. Olofsson Rut* ibid. en träbessman, 150-årig.

134. Af *Per Nilsson* i Linsell en huspostilla ("Praxis evangeliorum") af Martin Mollerus, öfversatt Sthlm 1643, brukad vid andaktsstunder inom byarna å helgdagar.

136. 187. 192. Af *Jon Sjöström* ibid. en "bæver-tånnj" (bäfvertand) f. i Linsell. En sådan användes fordom till att bryna yxeggen, då man gick ut för att rödja skogsslåtter, emedan man trodde, att ungskog ej skulle kunna växa upp, der bäfvern hade rödt; fruntimmersskospännen af stål; en psalmbok 1739.

137. Af *Brita Persdotter* ibid. en snidad matsked af trä 1766, med J. G. D., troligen en fästmans gåfva.

138. Af *Lisa Larsdotter* ibid. en "lang-rokk" (äfven "slånda") från Linsell, här brukad för garnspånad ännu i slutet af 1700-talet, ehuru äfven "jul-rokk" användes.

139. Af *Sigrid Olsdotter* ibid. en "lang-rokk" förfärdigad omkr. 1845, ännu använd för spånad af tagel och hår.

140. Af *Anders Eriksson* ibid. "snushus" af ben 1790, väl snidadt, från Linsell. Genom det öfre, finare hålet utskakades snuset på handen ("i nämdemans dosan"), hvarifrån det indrogs i näsan.

141—145. Af *Sven Olofsson* i Kälosen, Linsell: ett snushus, en "bessl-mila" (stycke ur ett hästbetsel) af horn, minst 150-årigt, sannolikt från Idre, ett "bysslås" med flinta, ett hänglås nästan klotrundt, en "brokknöpp", en "rokkknöpp".

146. Af *Sven Ersson* ibid. ett "ellförpynj" (elddonspung) innehållande eldstål, flinta, fnöske och en låda stickor.

147. Af *O. Andersson* i Åkersjöhöjden, Föllinge: ett snidadt skedkar (från Sörli).

148. 159. 160. Af *E. O. Sundin* i Stafre, Refsund: nummertafla 1751 från Bräcke gamla kyrka; fattigbössa fr. dito; hörnskåp fr. Mordviken, Bräcke, 855.

149 a—m. Af löjtnant *O. E. Jansson* i Östersund: en silfverskål 1751, ett "mjölspjäll" (mjölskopa) 1720, ett fat af lera från början af 1700-talet, prydnader på ett skåp, ett par sellokor från samma tid, en mjöllåda 1720, silträ 1745, större snidad ask 1742, ask u. å., syask 1786, dryckeskanna med qvinnobild, en koksa (lapsk) 1867, allt från Tännäs by.

150 a—h. Af garfvare *P. G. Lundahl* i Ede, Fors: slipsten f. i Lien, Ragunda; stor visare af järn, f. i Österede, Fors; två skospännen af brons, f. i Lien; järnnyckel 1731; en mindre väska.

151. At *D. Sahlin* i Åsen, Fors: en slipsten f. derstädes 1880 under plöjning.

152. Af *O. R. Bergman* i Böle, Fors: järnnafvare, f. derstädes.

153. Af hustru *Bergman* ibid., ett randigt täcke i mönster, brukadt af åtm. 5 generationer.

155 a—y. Af ryttmästaren *R. Södermark* i Östersund: krogskylt "Regale Bränvinsminutering 1786" från Lit; ett skrin med inskrifter 1791 fr. Brunflo; skrin 1762 fr. Aspås; smörform fr. Ås; ask med trälås fr. Lockne (förste egaren född 1580-talet); ask 1741 fr. Lit; skrin med spegelglas fr. Lit; sadelmakareverktyg; hornbägare 1691 fr. Berg; tobakspung af sammet med prydnader af fiskfjäll m. m. (har tillhört major Tigerstedt); knektflaska af trä 1734 fr. Kyrkås; saltställ fr. Lit; mangelbräde 1777 med kafvel fr. Lit; dito dito 1697 fr. Kyrkås; violfodral 1779 fr. Sunne; träbetsman 1775 fr. Lit; dito 1770 fr. Lit; liten betsman fr. Lit; ostform 1784 fr. Offerdal; ljusstake af trä fr. Marieby; trä-stånka att brygga öl i 1656 fr. Kyrkås; klocktaflefoder, snidadt fr. Näskott.

157. Af ingeniör *C. Tisell* i Tännäs: röd brudduk af silke med årtalet 1693 från Funäsdalen.

161. Af direktör *J. F. Broman* i Ope: snidadt saltkar 1708 fr. Gåxsjö.

163. Af vederbörande: fyra äldre tullsigillstampar fr. Ostersund och två fr. Melen.

166. Af stud. *C. Wahrgren* i Sollefteå: väggur med träbjul 1852 fr. Åsele.

169. Af stud. *J. Jonsson* i Östersund: oxbindsle 1734 f. vid fäbodvall nära Skärvången, Föllinge.

170. Af *Ingeborg Persdotter* i Lien, Aspås: lodbetsman.

171. Af vaktmästaren *P. Sundqvist* i Östersund: glasögonfodral af trä och läder, hvari glasögon med kopparbågar, å hvilka läses: "Jonas Schwartz von Hattinfurti 1749", fr. Rödön.

173—175. Af prosten *G. W. Norrman* i Undersåker: en järnspets f. i Blåbärsskansen nära Undersåkers prestgård; en fällknif f. i en bergsskrefva; en lintotte, snidad ur ett stycke och målad. Sådana brukas ej numera.

176. Af *J. Mårtensson* i Nyland, Undersåker: en stor dryckeskanna af trä från början af 1700-talet.

178. Af *A. Hellbom* i Bispgården, Fors: handmangel 1696.

179. Af *Olof Jonsson* i Bergsbyn: järnspjut med bronsholk, ursprungligen fr. Dalarne.

180. 181. 193. Af agenten *Th. Wickström* i Östersund: handmangel 1762 fr. Hackås; Kristusbild och mansbild fr. Hackås gamla kyrka; ölstånka 1699; brödkam 1762; stor järnring från en dörr; järnprydnad fr. en graf.

182. Af stud. *H. Wagenius* i Fors: tång att taga upp kol för tobakspipan fr. Fors.

183. Af häradsdomaren *P. Persson* i Glissjöberg, Sveg: brudskrift i ram 1790.

185. Af *Tolf Olofssons* hustru ibid. "lummasäck" (fruntimmersväska). Bars å kjollinningen på höger sida. Deri förvarades kyrkkryddorna (treaker [lakrits], sockergryn, stinkspiritus) samt fällknifven m. m.

188 a—c. Af f. bonden *Per Persson* ibid. träask 1755; skjortknappar; snösockkedjor.

189. Af *Olof Jönsson* i Glöte, Linsell: kaffebricka af trä, tillverkad i Idre.

191. Af *Halvar Persson* i Dufberg, Sveg: 1 öre s. m. 1679.

184. 186. 190. Af pastor *E. Modin* i Sveg: brudskrift 1831 från Elfros; "horluve" fr. Lillherrdal. Den bars af sådana qvinnor, som "liggji ut mæ sæ"; stor passare af trä 1759 fr. Glöte, Linsell. Genom pastor Modin har föreningen vidare erhållit gåfvorna n:ris 115—124, 183—192.

194. Af stud. *Eskil Berg* i Östersund: lodbetsman u. å. fr. Norderön.

195. Af *O. Magnusson* i Ålsta, Näs: bearbetad sten (qvartsit), lik ett handtag, f. derstädes.
196. Af *H. Olofsson* i Forsåsen, Föllinge: alnmått af järn 1754.
106. Under året förvärfvades genom köp: matspann 1727 be-
114. gagnad under mötestiden, medan jägarne ännu sjelfva höllo sig mat, af jägare vid Jämtlands regementen; en helgdagsrock, mörkblå med fårskinnsfoder och skinnbesättning, som tillhört gamla drägten i Linsell. Nu mer än 100 år gammal.

c) dokument och skrifter:

150, Af garfvaren *P. G. Lundahl* i Ede, Fors: afskrifter
a—b. 1637, 1608, samt div. upplysningar; Sång vid invigning
156. af kungsstenen på Frösön Sthlm 1838.
151. Af *N. O. Salmonsson* i By, Håsjö: odateradt bref med resolution 1682.
158. Af *Hans Jonsson* i Lungre, Kyrkås: afskrifter 1648, 66, 68.
162. Af lektor *P. Olsson*: afskrift 1590.
165. Af *J. Björnson* i Kälarne: arfskifteshandling 1692 fr. Hällesjö.

År 1891 (N:r 198—267).

a) jordfynd från hednatiden:

212. Af *A. Dillner* i Dillne, Oviken, genom jägmästare E. Gyllenhammar: en spjutspets af flinta f. derstädes.
226. Af stud. *G. Englund* i Östersund: stenhammare med ränna rundtom f. vid Tännsjön, Bodsjöedet, Åre s:n.
227. Af stud. *Walter Olsson* i Östersund; pilspets af skiffer f. i Jämtland.
237. Af *Elias Olofsson* i Eggen, Mörsil: spjutspets af skiffer f. i Eggen.
238. Af *J. Amcoff* i Ammer, Ragunda: rund stenskifva med hål i midten (M. fig. 8) f. derstädes.
225. Af *C. A. Ström* i Näset, Ragunda: bältesten (eldsten) från tidigare järnåldern, f. vid forna Ragundasjöns strand.
262. Af *Nils Andersson* i Gastsjö, Hällesjö: spjutspets af skiffer f. derstädes.

b) föremål från en senare tid:

198. Af *Jöns Svensson* i Funäs, Myssjö: en trälåda för rakdon, försedd med fullständig runkalender och årtalet 1610. Inuti ligger en liten värja. Har tillhört en officer.

199. Af *N. Nilsson* i Utgård, Offerdal: saltkar 1777.

200. Af *Ursila Persdotter* i Bredvåg, Lit: snidadt skedkar.

201—207. Af *H. Svensson* ibid. tre selkrokar, tre sellokar, en trespännare näml. sellokar 1753 och tillbehör af elghorn 1705, betsel af renshorn och trä.

208. Af *L. Eliasson* ibid. selkrok af renshorn.

209—211. Af kronojägaren *J. Danielsson* i Föllinge: träbetsman, 1735, lodbetsman, öfre delarne af två brudkuddar från Söre, Lit, af 1780 och 1804.

213. Af *O. J. Gisslén* i Böle, Ragunda: silfvermynt (2 öre 1666) f. derstädes.

214. 215. 219. 241. Af *E. Sundqvist* i Westerstafre, Offerdal: skrufmejsel med krats för flintlåsgevär, matknif begagnad vid bröllop, båda från 1700-talet; en fruntimmerssadel; en selkrok.

216, 217. Af *Per Ersson* i Rise, Offerdal: två selkrokar.

218. Af *Erik Ersson* i Berge, Offerdal: sellokar från 1600-talet.

220, 221. Af *Anna Abrahamsdotter* i Backen, Offerdal: ungkarlsväst från 1820-talet, brudgumsväst 1832.

223. Af stud. *F. Andersson* i Östersund: träbetsman 1722 fr. Ås.

225. Af *J. Sandler* i Bispgården: sellokar och en selkrok.

228—230. 244. Af *Jacob Andersson* i Wålådalen, Undersåker: selkrok fr. 1600-talet, målad selkrok, selkrok af renshorn, en bösspipa f. vid Enaelfven, minne från fälttåget 1719.

231. 232. Af stud. *H. Leyon* i Östersund: svart lufva för qvinnor fr. Östersund, oljetafla framställande en qvinna 1769.

233. Af *H. Hestermann* ibid. lås till fruntimmersväska fr. Offerdal.

234. Af stud. *H. Ouchterlony* i Thorvalla: lappstaf med skopa fr. Frostviken.

235. Af stud. *W. Langéen* i Östersund: lapsk tobakspung fr. Wallbo kapell.

239, a—d. Af *Lisa Olofsdotter* i Berg, Offerdal: sellokar, dryckeskanna 1820, ostfat, instrument att glätta knapphålsgarn.

240. Af *Mats Andersson* ibid. en selkrok.

242. Af häradshöfding *S. Geete:* en fruntimmerssadel 1810 fr. Lien, Offerdal.

243. Af *Simon Ersson* i W. Stafre, Offerdal: två hästskor och 1/6 öre 1682 f. derstädes.

245. Af *J. Strömberg* från Undersåker: ett flintlåsgevär (bösspipan borttagen) fr. Karesuando. Tillverkadt i Junosuando, Pajala sn.

246—252. Af garfvare *P. G. Lundahl* i Ede, Fors: spinnrockshjul fr. Ede; möteskostflaska 1780 fr. Walla, Håsjö; burk af näfver anno 1500 fr. Näset, Ragunda; messingsljusstake fr. Utanede, Fors; näsduk med broderadt krönt O, som tillhört Oscar I; två graverade taflor (marker?) af ben med ryska omskrifter; samt en teckning af s. k. batteriet norr om Fångsjön.

253. Af *N. E. Johnsson* i Walla, Håsjö: kafvelben 1727 (har tillhört carolinen Nils Persson Warg i Walla).

254. Af *Isac Hercules* i Ede, Fors: stenqvarn att mala tobak till snus.

256. Af *Eric Nilsson* i Fångsjöbacken, Fors: skulpterad bräda med latinsk inskrift 1684, från Fors gamla kyrka, som refs 1834.

257. Af *Paulus Egill* i Ede, Fors: ett trästycke med anno 1421, borthugget från en röststock på en hölada derstädes.

258. Af *Sven Bjurström* i Ede, Fors: en järnkula f. vid Graninge, minne från norrmännens påhelsnlng der senast 1677.

261. Af stud. *D. Danielsson* i Föllinge: fruntimmersluve, brun, fr. Föllinge.

263. Af *And. Jönsson* i Gastsjö, Hällesjö: hyfvel 1741 begagnad af första bebyggaren derstädes Anders Jönsson Hanström från Handog 1762.

264. Af *J. Håberg* i Hällesjö: tre elgspjutspetsar af järn i fodral.

265. Af *Nils Olsson* i Storåsen, Hällesjö: broderadt stolsitstyg af ylle 1736.

266. Af *Isak Abrahamsson* i Offerdal: silfveröre 1665 f. derstädes.

267. Af *N. Petersson* i Ansjö, Hällesjö: fisknät 1785.

c) dokument och skrifter:

222. Af lektor *P. Olsson* i Östersund: afskrifter 1597, 1601, 19, 22, 34, 39, 50, 51, 53, 67, 87, 1704.

224. Af landshöfding frih. *J. Ericson:* Carl XI:s bref ang. post t. Ljusnedal 1692.

236, a—c. Af redaktör *V. H. Wickström* i Östersund: pergamentbref 1554; bref 1667, 1774, 1800, 02, 08, 28; afskrifter 1475, 77, 88, 1523, 29, 51, 83, 1643.

259. Af pastor *E. Modin* i Sveg: pergamentbref 1426, 90 och ett odateradt; bref 1574.

260. Af inspektor *H. Crantz* i Sveg: permebref 1532.

År 1892 (N:r 268—348).

a) jordfynd från hednatiden:

271. Af *Magnus Palén* i Lien, Ragunda: nedre delen af en pilspets af skiffer f. vid forna Ragundasjöns strand.

299. Af skollärare *M. Jonsson* i Wemdalen: järnyxa af äldre form f. i Söderhögen, Wemdalen. Sannolikt från hednatiden.

304. Af *J. A. Pettersson* i Öfverammer, Ragunda: pilspets af skiffer f. vid en fors, Flyen, i Ammerån.

325. Af *S. P. Bergman* i Ammer, Ragunda: stor stenyxa utan skafthål f. vid Metedet (vid Ammerelfven) i Ammer.

326. Af *N. E. Amrén* i Ammer, Ragunda: bred mejsel af svartgrön sten f. vid Försåns utlopp i Ammerelfven.

328. Af *Olof Nordenström* i Kämpensborg, Fors: spjutspets af flinta f. vid Fångsjöbacken, Fors, å Gersjöns strand.

329. Af *G. Fahlén* å Ragunda prestbord: spjutspets af skiffer f. i Gevåg, Ragunda 1812.

b) föremål från en senare tid:

268. Af *Sven Jonsson* i Ljungdalen, Storsjö: betsel af järn och elghorn 1788.

273. Af *B. J. Åkerlund* i Lien, Ragunda: öfre stenen af en handqvarn för säd.

274. Af *A. O. Wikström* i Döviken, Ragunda: knif med bronsskaft f. i Bispgården.

275. 276. Af *N. Andersson* i Gastsjö, Hällesjö: lås till fruntimmersväska; dratte af elghorn 1786.

277. Af *J. W. Lindeberg* i Lien, Ragunda: messingdosa 1787 (med runstafven).

278. Af *Per Marks* i Ede, Fors: svarfvad träask fr. 1700-talet.

279. Af *Esbjörn Olsson* i Byn, Fors: snidad trålåda 1699.

280. Af *J. P. Danielsson* i Ede, Fors: tre qvinfolksluver a) mörkblå, b) grön, c) gredelin.

281. Af *M. M. Borin* i Oppåsen, Fors: öfre delen af en grimma.

282. Af *P. Sundin* i Österede, Fors: två fönster med blyinfattning från en mycket gammal s. k. sängstuga derstädes.

283. Af *Wendla Svelander* i Utanede, Fors: oljemålning på trä, framställande en brud.

284. Af *J. P. Almgren* i Krokvåg, Ragunda 2 skill. dansk 1667 f. derstädes.

288. Af redaktör *J. Lindström* i Östersund: vinkelhake af trä, använd i Jämtlands första boktryckeri.

289. Af *Olaus Pålsson* i Gåxsjö: ljusröd flickluve bruklig i Hammerdal, Ström och Alanäset.

291. 292. 301. Af kronojägare *J. Danielsson* i Föllinge: dalkarlstafla, minst 100 år gammal, framställande Eleazar och Rebecka; en liten tryckt tafla Jönköping 1821 till jämförelse; två korgar, den mindre begagnad af lappar vid ystning; linhäckla 1747.

293. Af *Karin Ingelsdotter* i Forsåsen, Föllinge: måladt väggbref (qvinnorna vid Jesu graf) antagl. fr. början af 1800-talet.

294. 295. Af *Per Persson* i Nyland: a) väggbref 1816 b) väggbref (Jesus och kananeiska qvinnan) mer än 100-årigt; spinnrock mer än 100-årig.

296. Af *O. Norrman* i Föllinge: bandknif för timring 17. .

297. Af jägmästaren *J. A. Nyberg* i Berg: träbetsman 1823.

300. Af *Pelle Olleson* i Wemdalen: selkrok fr. Wemdalen (med änglar m. m.)

302. Af *H. Svensson* i Bredvåg Lit: trätallrik, gammalgammalostfat, båda minst 125-åriga.

305—316. Af *C. E. Andersson* i Öfsjö, Refsund: lobetsman, snidad ask 1752, dito omålad u. å., oval snusdosa, rund snusdosa, bläckhus af ben, fickur med kopparboett, större fickur med 6 urtafior och kompass, plånbok af läder, fruntimmersväska, tobakspung fr. Mattmar, trärot, som omfattat en hästsko.

317. 319. 322, a—g. Af *Olof Jonsson* i Fritzhem, Frösön: åkskrinda från Ås; spinnnrock, en dito bristfällig, tre väfskyttlar, skedlåda, mjölktråg, smörform, ostform 1796, kappmått 1737.

318. Af urmakare *C. A. Lundström*: snidad slef med hänglås fr. Refsund.

321. Af *J. P. Bergvall* i Böle, Ragunda: måladt spetsglas 1770.

323. Af stud. *G. Englund* i Östersund: skål l. öskar af björk med bomärke och årtalet 1571, f. i Storsjön vid Walla.

324. Af *J. M. Jonsson* i Ammer, Ragunda: skåp, begagnadt som kassaskåp af en fogde i Ammer 1600-talet.

330. Af *Ivar Lund* i Ede, Fors: skrin från 1600-talet (egaren lefde 1663—1740).

331. Af *Jonas Persson* i Österåsen, Fors: mangelträ („kafvelben") 1682.

332. Af *M. Backman* i Hammarsgård, Ragunda: kruthorn 1740.

333. Af *J. Ocklind* i Byn, Fors: träbetsman 1753.

334. Af *N. Mattsson* i Österede, Fors: selloka med järndrattar.

335. Af *N. E. Forsén* i Ede, Fors: selkrok af renshorn.

336. Af *A. P. Wiklund* i Krångede, Ragunda: en vril anno 1513 från Strömsnäs.

337. Af *P. E. Edfors* i Ede, Fors: träskål 1797, eldstål, fruntimmersväska.

338. Af *E. Edholm* i Utanede, Fors: värjhandtag f. derstädes, minne från norrmännens lågerplats derstädes.

339. Af *H. Borglund* i Lien, Ragunda: järnkula f. derstädes; minne af fienden.

340. Af *S. Svensson* i Åsen, Fors: foten af en altarbygnad fr. Fors gamla kka; fruntimmersväska.

341. Af *J. E. Persson* i Österede, Fors: brudkrona, begagnad i Näset, Ragunda.

342. Af *E. Lindholm* i Westeråsen, Fors: bandspjäll.

343. Af *J. Edblad* i Näset, Ragunda: vinkelmått 1776 från Ansjö, Hällesjö.

344. Af *M. Palén* i Lien, Ragunda: urtafla af bly 1790.

346. 347. Af garfvare *P. G. Lundahl* i Ede, Fors (som dessutom meddelat n:r 270—283 och 327—345) en oljefärgstafla, skadad, framställande Mårtha Tideman († 1820 i Ramsele) dotter till prosten Tideman i Rödön, E. T. pinxit 1754; bandsticka af elgrefben 1770 fr. Krångede, Ragunda.

348. Dessutom förvärfvades en hjärtformad sten f. vid Indalselfven midtför Aspåsnäset.

c) dokument och skrifter:

269. Af stud. *E. Bergvall*, Ragunda: 2 papper 1723.

270. Af *M. Huss* i Thorsgård, Ragunda: papper 1656.
285. Af *P. Nilsson* i Kårgärde, Hackås: papper 1665 med protokoll 1700 och 1708.
286. Af lektor *P. Olsson:* afskrifter 1784; 1679.
320. Af *A. Olander* i Östersund: Almanach för 1771 til Frösö
287. horizont af Joh. Törnsten.
290. Af stud. *F. Bergvall* i Ragunda: bref 1773.
298. Af *C. A. Högvall* i Åflo, Offerdal: pass från Oviken 1837.
303. Af *Bredvågs byamän:* storskifteskarta öfver Bredvåg 1771 med beskrifning.
322 b. Af *O. Jonsson* i Fritzhem, Frösön: J. O. Grimå, Poetiska försök. Östersund 1892.
327. Af *P. G. Lundahl* i Ede, Fors: afskrifter 1593, 1666, 1682.
345. Af *J. Persson* i Österåsen, Fors: qvittensbok 1802.

Några upplysningar om ödesbölen i Jämtlands län.

Föredrag vid föreningens årsmöte 1889 af *P. Olsson.*

Vid ett föregående tillfälle har jag i denna förening lemnat några uppgifter om Jämtlands och Herjeådalens äldsta minnen och om dessa landskaps bebyggande under hednatiden. Befolkningen ökades sedermera temligen hastigt i Jämtland, såsom man kan sluta dels af vissa uppgifter om förhållandena vid kung Sverres tåg genom landet åren 1177 och 1178, dels af uppgifterna om pastorat och socknar i Jämtland i ett dokument från år 1314. Vid först nämnda tid uppställde jämtarne en här af 1450 väpnade män till strid vid Andersön, och vid sist nämnda tidpunkt funnos i Jämtland 20 pastorat och 38 socknar, d. v. s. lika många som nu med undantag af Föllinge, Rätan, Klöfsjö och Stugun, hvilka kommo till under 1500-talet, samt Frostviken, Alanäset, Östersund, Nyhem, Borgvattnet, Laxsjö och Åsarne, hvilka äro af temligen färskt datum.

Men att odlingen och folkmängden icke blott gått framåt utan stundom äfven tillbaka bevisas af talrika s. k. ödesbölen

eller ödeplatser med spår efter forna bostäder och odlingar. En stor del af dessa ödegårdar anses hafva tillkommit under digerdöden, som härjade äfven i Jämtland och Herjeådalen år 1350, men andra och troligen det öfvervägande antalet af nu kända ödegårdar under de förhärjande krigen, särskildt under det nordiska sjuårskriget 1563—70. År 1567 lågo sålunda icke mindre än 315 gårdar eller rättare byar i Jämtland öde i följd af svenskarnes härjningar, och de flesta af dessa lära sedan icke hafva blifvit bebyggda *. Pastoratens antal i Jämtland hade 1570 nedgått till 10.

Under en del af året 1350 till efter påsken vistades konung Magnus Eriksson med gemål och söner i Jämtland i anseende till digerdödens härjningar i södra och mellersta Sverige. Då pesten i början af sommaren kom till Jämtland, hade konungen begifvit sig till Norge. Digerdöden skördade i Jämtland och Herjeådalen hälften af befolkningen, och på åtskilliga ställen fortlefver ännu minnet af denna fasansfulla tid. Sålunda vet man i Hammerdal ännu att berätta, hvarest menniskor begrofvos under denna tid. Då man icke kunde föra liken till kyrkogården eller begrafva dem, lade man dem i rader på jorden med stockar tvärsöfver till skydd för rofdjuren, och på sådana ställen säges det spöka. I Hede by i Herjeådalen skola endast två ynglingar hafva undgått farsoten.

Intressant vore det att känna de ödesgårdar, som funnits och finnas inom länet, hvar de legat eller ligga och vid hvilken tid de blifvit öde. Upplysningar härom kunna vinnas dels genom resor i länets olika delar och meddelanden af personer, som äro förtrogna med trakten, dels genom skriftliga minnen särskildt i de offentliga arkiven, dels äfven i någon mån genom tryckta skrifter.

Jag har derföre påbörjat en förteckning öfver ödesbölen i Jämtlands län, hvilken nu meddelas, under förhoppning att den framdeles kan blifva tillökad, om intresse för saken förefinnes. De källor jag haft att tillgå äro, utom muntliga uppgifter från personer i skilda trakter af länet, skriftliga dokument på pergament eller papper, uppgående till ett antal af några hundraden och tillhörande dels Östersunds allmänna läroverk dels denna fornminnesförening, jordeböcker för åren 1701 och 1731, de i tryck utgifna delarne af "Svenskt diplomatarium" från och med 1348 och "Svenska riksarkivets pergamentbref i kortfattadt sammandrag" samt några småskrifter. Tyvärr har Diplomatarium norvegicum icke varit tillgängligt ej heller de första banden af

---

* *M. Nordström*, Jemtlands kyrkliga ställning, Hernösand 1884, s. 8 enligt utdrag ur fogderäkenskaperna i Kammararkivet.

Svenskt diplomatarium. I riksarkivet, i antiqvitetsakademiens arkiv och i kammararkivet i Stockholm förvaras många dokument rörande Jämtlands län, hvilka ännu icke utgifvits i tryck och hvilka säkerligen skulle kunna i väsentlig mån belysa det i fråga varande ämnet, men de hafva icke varit mig tillgängliga.

Förteckning på ödesbölen i Jämtlands län.

I. Norra domsagan.

1. Hammerdals tingslag.

Ströms s:n. 1) **Risvik** omnämnes 1422, nu okändt.

Hammerdals s:n. 1) **Annås**, ödesböle norr om Bye. 2) I **Andåsen** mellan Mo och Fagerdal finnas ruiner, enligt uppgift ruiner af en kyrka. 3) **Lorås** n:o 2 upptogs af öde 1723 på 8 års frihet. 4) Ödesböle vid **Loffiskets** afradsland enl. Tideman 1750.

Till läget okända men troligtvis tillhörande detta tingslag äro **Deensaas**, **Hamdisgaardh** och **Hamjodaal**, alla omnämnda i ett bref af 1468.

2. Lits tingslag.

Föllinge s:n. 1) **Lien** l. **Lidan** vester om Föllingesjön, ödesböle 1545 och ännu. 2) **Glasett** vester om Föllingesjön, 3) **Bensta**, 4) **Aasom**, ödesbölen enligt hvad man antager från 1400-talet, det sista nu åter bebygdt och kalladt Forsåsen. 5) **Forsåsen** öster om kyrkan, ödesböle från 1300-talet enl. en berättelse. 6) **Österåslägden** 1 kilom. öster om Forsåsen, nu odlad. 7) **Öjbålsbrännan** 2 kilom. söder om Forsåsen, ödesböle med stenrösen efter odlingar.

Häggenås s:n. 1) **Gremmelgård** ödesböle vid Österåsen norr om Nastån. 2) **Labbgård** midtemot Gremmelgård, är nu åter bebygdt. 3) Vester om Rismyrbodar finnas murar efter ett ödesböle eller en kyrka. 4) "**Lungre** i Hegennaas" omnämnes 1600. 5) Ett ödesböle finnes vid Kougsta. 6) **Haugien** (= Högen) ödesböle 1567. (Högen 1611).

Lits s:n. 1) **Ytterboda** ödejord 1474, började åter bebyggas 1534. 2) **Öfverboda** ödesböle började åter bebyggas 1502. 3) **Trychahola** omnämndt 1439, nu okändt. 4) **Flatåsen**,

ödesböle mellan Hölje och Litsbron med spår af gammal odling. 5) **Håxåsen** vid Litselfven nära Fjähl, ödesböle från 1600-talet med grundvalar till byggnad. 6) **Byen**. Ödegårdsskatt betaltes för Mattis i Byen, Lit 1631. 7) **Bergsgården**, nu afradsland under Hökbäck.

Kyrkås s:n. 1) **Budhesvidh** "ett gammalt böle" mellan Kyrkås och Bringåsen, omtaladt 1525, kallas nu Bodasved. 2) **Gunnilsböle** 1/4 mil vester om Bringåsen. 3) **Moar** nu **Moarsved**, öster om Bringåsen. 4) **Brynjelägden** i Bringåsen. 5) **Önet** söder om Bringåsen på tre ställen. 6) **Böle** öster om Kläppe. 7) **Kyrkbyn** vid gamla kyrkan sydvest om nuvarande kyrkan. Torde vara detsamma som **Alfvarsböle** afradsland 1701, nu Elfvensböle. 8) **Lille Rhein** ödesböle 1611. 9) och 10) Två bölen vid Skjör, ett öster, ett vester om byn. Alla ännu öde.

Arnestad, nu okändt men antagligen i detta tingslag, omnämnes 1470.

3. Rödöns tingslag.

Aspås s:n. 1) **Hallagård** i Aspasa socken omtalas 1413. 2) **Gåuthegård** omtalas 1557.

Näskott s:n. 1) **Graf**, ödegods redan 1685, ligger nära Kingsta mo. 2) På Trollsåsens egor i skogen söder om Näldsjön finnas rösen efter ett ödesböle, som saknar namn.

Rödöns s:n. 1) **Tibrandsholm**, ett fäste, nedbröts 1402. 2) **Sund** en by omnämd 1416, nu Sundslägden. 3) **Gautakiel** l. Gowthækiel gård såldes 1403. 4) **Köl**, måhända det n. v. Kälen, omnämnes 1407. 5) **Kornlösä** ödesgods omtalas 1567.

Ås s:n. 1) **Älfven**, ödesböle före 1701 och ännu. 2) **Nifsåsen** eller **Östernifsåsen** var by 1573, 76, 84, 93, 1622, blef ödesböle kort före 1635, liksom de båda under 3:o och 4:o omnämnda i följd af begånget mord *. 3) **Westernifsåsen** var ödesböle 1666 och är det fortfarande. 4) **Kånkbacken** by 1576, 1666, 1750, var för 50 år sedan ödesböle, nu åter bebygdt. 5) **Docksaug** (Docksögat), ödesböle norr om Nifsåsen. 6) **Änne** ödesböle 1611.

II. Östra domsagan.

1. Ragunda tingslag.

Ragunda s:n. 1) **Gitlegård**, ödesböle 1552, åter bebygdt (Gislegård) 1665 och ännu. 2) **Hoo** var skattehemman 1500,

* *H. Tideman*, Jämtelands afradsland, Sthlm 1750, s. 17.

ödelades sannolikt under kriget på 1560-talet, omnämnes såsom ödesböle 1698, 1701, 70, 79 etc. men uppodlades enl. Hülphers af fänrik Arndt före 1775. Man finner der stenrösen och brändt tegel i mur. 3) **Mann**, ödesböle 1515 och ännu, ligger vid järnvågen. 4) En öde jord vid **Kulstad** skänkes 1470. 5) Engesletter med ödegårdsskatt under **Gevåg** omtalas i ett fragment af bref från 1600-talet.

Till läget okända gårdar i tingslaget äro **Flanne** omtalad 1346, **Närda** 1346, **Hvärtsasä** 1346, **Underberga** och **Berga** 1468, **Sanvij** 1478, **Polås** 1596.

Fors s:n. 1) **Tryggieåsen** omtalas 1460-talet, 1531, 1596, 1608, 1637.

Hällesjö s:n. 1) **Mjösjö** omtalas 1478, såldes såsom odelsgods 1631, ödesböle 1708, 34, 47, åter nybygge 1750, säljes 1751 såsom hemman af öde upptaget. 2) **Sioa gård** säljes 1407, nu okändt. 3) **Våge** ödesböle enl. Hülphers.

2. Refsunds tingslag.

Sundsjö s:n. 1) **Gardheyd** i Sundsjö omtalas 1514, nu okändt. 2) **Hanåsen** vid Fanbyn, åfven granne till Anviken, omtalas 1535. 3) **Österbyn** omtalas 1557, var afradsland 1701 och 1731, nu åter by. 4) **Singsjö** (nu i Brunflo) kallas Singxiöö ödesboleye 1474, Singsiö böhle 1696. 5) **Boda**, "Cronones ödesjord", förmedlades 1695. 6) **Digeråsen**, en ängslåtter och uppgifven ödesgård 1632 vid Åsen. — Hülphers omtalar i sin Beskrifning af Jämtland 1775 lemningar af 10 ödeshemman i denna socken. Måhända äro ibland dem de forna afradslanden Gransjö, Börjesjö, Bjurkålen och Fisksjölandet.

Refsund s:n. 1) **Katås** gård omtalas 1446. 2) **Sodzemd** i Refsund 1451. 3) **Andby** 1489. 4) **Berg** i Refsund, bebodt 1517, nu *Bergsböle.* 5) Ett böle vid Anviken, som varit sytegaardh, omtalas 1535. 6) **Nora** ödesbol såldes 1503. 7) Kafåsen eller **Kalfåsen** under Öfsjö, afradsland 1701. 8) **Fjäl** under Förberg, ligger söder om föregående. — Hülphers omtalar i sin beskrifning 12 ödeshemman i denna socken och 6 i Bodsjö s:n.

Till läget okända gårdar i tingslaget äro **Atederwijk** omnämndt 1513, **Karlinge** 1570, **Sueffr'** 1570, **Lindberg** och **Vedby** 1420.

3. Brunflo tingslag.

Brunflo s:n. 1) **Gräfsåsen** var gård 1508 (kallas Gräfftisås), öde afradsland före 1701, blef åter bebygdt vid midten af 1800-talet. 2) **Enge** ödebol (nära Lillviken) såldes 1535

och hade då legat öde i 200 år, var bebygdt 1701. 3) **Löfberget** kallas ödegård 1550 och tillhörde Brunflo kyrka. 4) **Harstadh** tillhörde 1489 Brunflo kyrka. 5) **Hagharsnäset** köptes 1490. 6) **Gokstad** nämnes 1550 (okänd ort). 7) **Bärsta** ödesböle. 8) **Optand** N:o 1 blef öde 1676, upptogs 1690 på nio års frihet; Optand N:o 6 upptogs äfven af öde på frihet. 9) **Grytan** N:o 2 och 3 upptogos 1696 af öde på frihet t. o. m. 1705. 10) **Håkanstad**, alla tre hemmanen upptogos 1696 af öde på frihet t. o. m. 1705. 11) **Hälle** N:o 2, halfva hemmanet har legat öde 1689—91 och dervid blifvit krono-, men upptogs 1692 på frihet t. o. m. 1697. 12) **Bierte** omtalas 1597, var 1666 och 1701 afradsland samt ödesböle (**Bjerteböle**) ännu 1750. 13) **Slåtte**, ödesböle v. om Hornsjön, har talrika rösen, var afradsland 1701 under Gustad. 14) **Hornsjöböle** ännu 1750 ödesböle under Vesteråkre och tillika afradsland, nu bebodt. 15) **Kälen**, mot gränsen till Sundsjö och Kyrkås, ödesböle och afradsland under Håkansta 1701, 1750. 16) **Böle**, ödesböle och afradsland under Viken redan 1701.

Lockne s:n. 1) **Hållsta**, ödesböle vid Hållstasjöns östra ända; här skall fordom ha varit en kyrka. Ödesbölet var redan 1701 afradsland under Döviken, Espnäs och Haga. 2) Ödesbölet **Vestra Berge** köpes 1486 och 1590. 3) Ödesbölet **Berge** säljes 1528, upptages 1665. 4) **Bergböle** under Bleka, mellan Berge och Loke, har talrika rösen och var fordom bebodt, kallas ödesböle och afradsland redan 1701. 5) **Landsumlägden**, ett ödesböle 1/4 mil öster om Berge nära Landsumsjön, fordom Landsum. 6) **Slottlägden**, ödesböle öster om Landsumlägden, fordom Slott; har många stenrösen och jordbankar. 7) **Bredsved**, ödesböle vid Börön. 8) **Mogärde**, ödesböle 1/4 mil sydvest om Byn; omnämnes 1625. 9) **Gråflogärde**, eller **Grafflogärde**, norr om Mogärdet, var ödesböle redan 1553, omtalas äfven 1657. 10) **Korsta**, ödesböle mellan Haga och Valne. 11) **Balsta**, ödesböle vid östra sidan af Hornsjön och Bölesjön (En sägen berättar, att gården sjunkit en juldag). 12) **Löfsåsen**, fordom folkrik bygd och nu åter bebodt, har grundmurar antagligen efter en kyrka. Öster- och Vesterlöfsåsen voro afradsland 1701, 1750. Loffsåsen omtalas 1580, 95, 1630, 52, 56, Sönnerlofzåsen 1645, 54. 13) **Stegen**, ödesböle öster om Rossbol. 14) **Gautu**, ödesböle nära Tand. Gården Goeta l. Gowthathand omtalas 1418. 15) **Höggärde**, ödesböle under Tramsta, har grafhögar och spår efter bostäder. 16) **Tramsta** ödegods, öde före 1628, då ödegårdsskatten upphörde. Tramsta N:o 1 upptogs af öde 1699 på frihet t. o. m. 1711; Tramsta N:o 2 och 3 upptogos af öde 1696 på frihet t. o. m. 1705.

17) **Rosåsen**, ödesböle $^{3}/_{8}$ mil vester om Ångsta med spår efter flera bostäder och åkrar; var ödesböle redan 1578. 18) **Nyckelberg**, ödesböle strax vester om Änge med lemningar efter bostäder. 19) **Öknen**, ödesböle vid Våge. 20) **Långänge** N:o 2 blef öde 1695 för längre tid. 21) **Wåhle** ödesböle, som var afradsland under Våhlbacken och Grytan 1701, 1731 och 1750, är nu bebodt. Waale omtalas 1528 och 1596—1601 såsom bebodt. 22) **Loke** ödesgods eller **Lokeböle** är upptaget som afradsland under Loke i jordeböckerna för 1701, 1731, 1750.

Okända orter äro **Owdha** omnämnd 1410, **Foseta** 1415.

4. Hackås tingslag.

Näs s:n. 1) **Skutsved**, ödesböle öster om Stengärde, har grafvar från hednatiden. **Skute** Yttergården i Näs omtalas 1528, 1572. **Skatuaras**, som omnämnes 1414 och 1445, är måhända samma ställe. 2) **Kläppgiäle**, norr om Håkansgård, ödesböle och afradsland under Grönviken redan 1701. 3) **Andstedt**, ödegård vid Bierme, omtalas 1596. 4) **Biermelägden** hörde förr under Lassbyn i Lockne. 5) **Grubbgärde**, ödesböle med murlemningar, enligt uppgift efter en kyrka. 6) **Klåxåsen** N:o 3 blef öde 1675 men upptogs 1692 till 1700 af öde på frihet. 7) **Slutlägden**, afradsland under Klåxåsen 1731. 8) **Oldberg**, ödegård 1583.

Okända orter troligen från Brunflo tingslag med Näs äro **Oplie** 1489, **Daffwing** (?) 1509, **Fijardha** 1544, **Jacobsaas** 1551.

Hackås s:n. 1) **Dödemannavik** vid Dödre, köpet af 1350 stadfästes 1410. 2) **Gölvallen**, ödesböle öster om Tunvågen. Här funnos byarne Yfr gyöla och Ytr gyöla 1414 och 1445. 3) **Solkastada** före 1438. 4) **Gillesta**, ödesböle mellan Skede och Lågden. Gildestada fanns 1342, öde 1475, 77, 1523; afradsland under Billsta 1701. 5) **Loffdeberga** 1477. 6) **Umboda** 1488, båda nu okända. 7) **Angiom** nu **Bulägden** vid Grubben med lemningar efter en kyrka. 8) **Salomslägden**, ödesböle och afradsland under Lägden 1701, 1731, 1750; Salems lägder säljas 1508, en gård vid Salom utlägges 1584 till kronan. 9) **Tjärnåker**, 1667 förmedladt med Näcksta. 10) **Kälen** under Näcksta. 11) **Fillingen**, sydost om Tunvågen, förmedladt 1695, var gård ännu 1731. 12) **Sanne pantegods**, afradsland under Sanne. 13) **Björnviken**, ödesböle och afradsland under Våhle m. fl. redan 1701. 14) Oppgården i **Billsta** låg öde 1682.

III. Vestra domsagan.

1. Offerdals tingslag.

Offerdals s:n. 1) **Salomslägden**, ödesböle, hvarest en offerlund lär ha funnits. 2) **Råslägden**, ödesböle med spår af åkerrenar. 3) **Skalslägden** på Hällbergets sluttning, der gamla Ängebyn stått. 4) **Rösen**, ödesböle under Änge. 5) **Hallägden**, ödesböle $^{1}/_{8}$ mil norr om Glösa. 6) **Rislägden**. 7) **Sundslägden**, ödesböle under Stafre söder om Nälden; en tredje del af Sund i Offerdal såldes 1345. 8) **Kjönsta**, ödesböle under prestbordet sedan 1654, söder om Sundslägden. 9) **Thorhall**, ödesböle under Bångåsen på Almåsaberget. 10) **Hålla** och 11) **Oxböle** under Åflo och Berge. 12) **Nåutåsen**, ödesböle. Enligt Hülphers fanns det 1775 24 ödesbölen i socknen.

Alsens s:n. 1) **Svedengh**, ödesböle sedan 1350 enligt intyg af vittnen 1551; det ligger inom Åbergs by men tillhör kyrkan. 2) **Svensberg**, ödesböle på prestgårdens egor. 3) **Stenrödning**, ödesböle nära Svensberg. 4) **Rönnåsen**, ödesböle, nu höstbodar under Hof; 5) ett **Böle** i närheten af Rönnåsen. 6) **Fjösåsen**, ödesböle under Hof med rösen. 7) **Porrmyrlägden** nära Fjösåsen. 8) **Myre**, ödesböle norr om Hälleberg, tillhörande Berge och Kjösta. 9) **Tand**, ödesböle öster om Hälleberg tillhörande Berge. 10) **Slöfre**, ődesböle nära Slåtte, som nu åter börjat bebyggas. 11) **Trufbacken**, ödesböle mellan Östbacken och Kougsta, har nu börjat bebyggas. 12) **Fjösböle**, ödesböle nära Trufbacken. 13) **Öfsjöböle**, ödesböle 1 mil vester om Kougsta. 14) **Källåsen**, ödesböle $^{1}/_{2}$ mil vester om Bleckåsen med tomtplatser, hvarå fornfynd gjorts. 15) **Kjettlarböle**, ődesböle s. o. om Getan, afradsland under Nordbyn och Slåtte. 16) **Storrödningen**, ödesböle på Vångens skog nära Stenrödningen. 17) **Nilshallen**, ett $^{1}/_{4}$ mil stort ödesböle norr om Viken, omtalas såsom ődesböle åren 1528, 1595, 1600. 18) **Getingsböle**, som utgőr en del af Nilshallen, är troligen det böle (Bölen) som omtalas 1551 och då beedigades hafva varit ödesböle under kyrkan sedan 1351. 19) **Skråböle**, ödesböle under Valne, der fornfynd gjorts. 20) **Åsböle**, mellan Åse och Ytterån, nu åter bebodt. 21) **Trångsböle**, ödesböle under Trång med odlingsrösen, en byggnadstomt, äldre och yngre åkerrenar, de förstnämnda med grofva granar, nu åter bebygdt. 22) **Garnäsudden**, ödesböle under Finnsäter vid Trångsviken. 23) **Ringsta**, ődesböle, öster om Mo. 24) **Skinnaröne**, ödesböle redan 1565 söder om Alsensjön och tillhörande Mo, Ede och Åberg, kallas 1565 Skinnareåunet. 25) **Sjöböle**, ödesböle söder om Alsensjön på Kjösta egor, det har en hög, antagligen grafhög. 26)

Kårbacken, ödesböle nära föregående, har äfven en hög. 27) **Svedaune** (Svedöne), ödesböle söder om sjön på Kjösta egor, kallas 1567 Svidiåunet. 28) **Högåsen**, ödesböle (sedan 15 år bebygdt) nära Mattmars socken under Kjösta, Glösa m. fl. 29) **Stenrösbränna**, ödesböle mot gränsen till Mattmar. 30) **Hockaas**, ett torp "på skogen mellan Alsen och Mattmar", omtaladt 1634. 31) **Hændla**, nu okändt, såldes 1424.

Okändt är **Winggjeldt**, omnämndt 1603 och antagligen liggande i Rödöns eller Alsens tingslag.

Mattmar s:n. 1) **Åslägden**, ödesböle mot Alsen 1/2 mil norr om kyrkan med rösen. 1) **Stein** eller **Stenvallen**, ödesböle 1/4 mil vester om Åslägden med stenrösen och åkerrenar. 3) **Tafla**, ödesböle mellan Tossberg och Hållbacken. 4) **Drifvelägden**, ödesböle sedan digerdöden.

2. Undersåkers tingslag.

Kalls s:n. 1) **Fävikens** by, der fordom varit kyrka, skall ha blifvit förstörd genom ett snöfall på 1400-talet enl. Hülphers. Nu är der mejeriskola.

Åre s:n. 1) **Kyrkänge**, ödesböle, åtminstone gammal odling, tillhörande kyrkan.

Undersåker s:n. 1) **Öijestad**, ödesgods 1567.

Mörsil s:n. 1) **Rislägden**, Rise forna by med gårdsplaner och brunnar; kallas Riss ödesböle 1505, 44, 1666, Riise ödesböle 1701, 31 (under Myckelgård och Eggen). Rise by omtalas ännu 1505, 44. 2) **Andersböle**, ödesböle vid Semlan, har märken efter odlingar, åkerrenar och odlingsrösen, nu öfvervuxna med stora träd. 3) **Stomskälen**, ödesböle vid Semlan, likaså. Omtalas såsom öde 1505. 4) **Hedböle** eller **Herböle**, ödesböle emellan de båda förut nämnda med murlemningar. Här eller i Stomskälen anses hafva varit en kyrka. 5) **Storrisbränna** (storris = stairs i skånemål), ödesböle nära Semlan, var öde redan 1638. 6) **Semlan**, ödesböle, nu åter bebygdt. 7) **Ågången**, ödesböle vid Semlan. 8) **Ringsta**, ödesböle vid Semlan. 9) **Rockeskafftet**, i vägskälet Alsen—Mattmar, omtalas 1634. Här äro enligt Hülphers spår af åkrar. 10) **Toppen**, ödesböle, nu fåbodvall söder om Lithen. 11) **Åssan**, en by omtalad 1413, 1505, 44.

Till läget okända orter inom Undersåkers eller Offerdals tingslag äro **Ondstadh**, **Willstadh** och **Ullstadh** omtalade 1599.

3. Hallens tingslag.

Hallens s:n. 1) **Kongsböle**, nära Dammån under Öfver-

hallen, redan 1701 afradsland. 2) **Åunet**, ödesböle 1567. 3) **Laglöse**, ödesgods 1567.

Marby s:n. 1) **Svedie** ödegård omtalas 1596. 2) **Grufvan**, ödesböle vid Marby gräns. 3) **Skallböle** vid Rörösjön, utjord under Sunne s:n. 4) **Gauteböle**, ödesböle 1567.

Norderö s:n. 1) **Hof.** 2) **Trusta** N:o 2. 3) **Gälsta** N:o 2. Alla dessa äro enl. jordeboken af 1701 upptagna af öde på frihet.

4. Sunne tingslag.

Frösö s:n. 1) **Böle**, nu ett torp vid Genvalla. 2) **Grissellös**, ödesböle mellan Genvalla och Knytta; är sannolikt gården Grötlösa omtalad 1410, Grötlöse ödesgods omtaladt 1567. 3) **Brattåsen**, ödesböle söder om Knytta. 4) **Skedoms** ödesböle under Kungsgården och Valla. 5) **Myylägden** eller **My** vid Vagled, ödesböle lagdt under Kungsgården. 6) **Kråksta**, ödegård 1687, anslogs till lägerplats. 7) **Eriksgård** var ödegård 1695 enl. jordeboken. Enligt Hülphers funnos 1775 8 öde hemman.

Sunne s:n. 1) **Svindalen**, ödesböle nära Rasten och Bellsta, tillhör Fanbyn. Svinadala omtalas 1414. 2) **Bodlägden**, ödesböle ofvan Fanbyn. 3) **Gillerås***, ödesböle under Digernäs, Målsta och Orrviken. Gilleraas var by 1410. 4) **Storlägden** under Åkeräng, ödesböle med gammal åker. 5) **Kalmarlägden**, ödesböle nära Måläng med murlemningar. 6) **Bensur**, 7) **Stensur** med murlemningar och 8) **Bäcken** (äfven **Böke**), ödesbölen under Hara och Nygård nära Bodlägden eller Benångie, som omtalas under Hackås s:n. 9) **Herkumslägden**, ödesböle vid Storsjön nära Vällviken. 10) **Grimsved**, ödesböle under Sunne prestgård mellan Herkumslägden och Marby sockengräns med spår af åkrar.

5. Ovikens tingslag.

Ovikens s:n. 1) **Kastad** såldes 1376 och igenlöstes 1391, nu okändt. 2) **Kosaböle** gård på 1400-talet, ödesböle (redan 1701) vid Vestnorån, utgods till Lockåsen i Myssiö s:n. Kallas äfven **Böle**. 3) **Vestra Diulo** omtaladt 1426 och 1431 (är måhända nuvarande Dillne). 4) **Kämpedalen** var ödesböle 1520, 29, gård 1554. 4) **Mogård** och 5) **Kingstad** afradsland under prestbordet.

---

* Brattåsen, My, Svindalen och Gilleråsen m. fl. skola ha blifvit öde i följd af något mord eller dråp. Se H. Tideman, Jämtlands afradsland, s. 17.

6) **Kuborgh** kallas ödesböle 1611 (efter Koburgshus, uppfördt omkring 1480).

Myssjö s:n. 1) **Taksbacken**, ödesböle.

IV. Södra domsagan.

1. Bergs tingslag.

Bergs s:n. 1) **Bukvigge**, ödesböle sedan digerdöden, norr om Vestervigge med åkrar och rösen. 2) **Böle**, ödesböle vid Mo alltsedan 1350, då fyra män flyttade till Berg. Böledit omtalas 1620. Här finnas åkrar och rösen. 3) **Börjesten**, ödesböle vester om Lillhallen. Baargilsten omtalas 1523. 4) **Sætra** ödesgård omtalas 1509, Sætra gård 1410. 5) **Böle**, ett ödesböle under Östberg i Berg. 6) **Malås**, ödesböle sedan urminnes tid. Malåsberget (skall ha hetat mördareberget) ligger vester om Galhammar; här finnas åkrar och rösen. 7) **Skanderåsens urfjäll** ofvan Skanderåsen. 8) **Haldänge**, f. d. ödesböle inom Bingsta, nu åter bebygdt. 9) **Eisåsen** och 10) **Högsved**, ödesbölen söder om Bingsta. 11) **Gussmon**, ödesböle vid Mo.

Klöfsjö s:n. 1) **Qvarnsjö** gamla by, byn flyttades efter digerdöden enligt uppgift. I Klöfsjö och Råtan finnas flera "ödesbölen efter fornbyggare".

2. Hede tingslag.

Vemdalens s:n. 1) **Galbergen**, ödesböle 1/2 mil söder om kyrkan med gårdstomter och åkrar.

Storsjö s:n. 1) **Ljungdalen** skall ha blifvit öde efter digerdöden, gamla grafvar och tomtplatser finnas nära nuvarande byn.

Hede s:n. 1) **Husberget** har en "hedningsbrunn", anses ha blifvit öde vid digerdöden. 2) **Enarsberget** och 3) **Röstvallen** äro ödeställen. 4) **Trasenvik** öster om Hedeviken, var fordom tingsställe, omtalas 1461. 5) **Önet**, ödesböle 1/4 mil norr om Rändalen, gammalt svedjeland.

Tännäs s:n. 1) I **Mittådalen** under Vallarne äro några grafhögar ("hedningsvallarne") efter fornbyggare. 2) I **Vallarne** äro talrika grafhögar (hedningshögar) och hustomter. Byn blef åter bebyggd 1688. 3) Vid **Ljusnedalsgärdet** 1/2 mil ofvan bruket finnas lemningar af en "kyrka".

3. Svegs tingslag.

Lillherrdal s:n. 1) **Graffwen** 1570, Graff 1594, Greffte

1621 by i Lillherrdal, nu okänd ort. 2) **Suede** i Lillherrdal omtaladt 1594, nu okänd ort. 3) **Björnhamar** by 1564, 70, nu okänd.

Sveg s:n. 1) **Arnefloo**, gård 1564, nu okänd. **Gerde** eller **Giele**, by nära Herrö 1566—70.

Öfversigt af Jämtlands läns fornminnen från hednatiden. Andra tillägget.

Af *P. Olsson.*

I. Norra domsagan.

1. Hammerdals härad. Ström. Hälften af en *stenyxa*, som gått sönder i skafthålet, funnen i **Stamsele** vid Faxeelfven. Yxan är temligen liten och af grå sten. Den del, som förvaras af upphittaren, har en ej serdeles skarp egg enligt meddelande af länsman J. Gärdin. (Hos enskild person).

III. Östra domsagan.

1. Ragunda härad. Stugun. En *mejsel* af sten, hvilken jag ännu ej fått se, förvaras jemte den der funna borrade stenyxan i **Höglunda** enligt meddelande af E. Holmberg i Stugun.

Ett *domsäte* finnes på **Borglunda** mark enligt Jämtlands Allehanda Jan. 1893.

Ragunda. En *klubba af sten med skafthål* och af finsk typ är funnen i socknen och förvaras i Nordiskt museum i Stockholm sedan 1887. Den är afbildad af P. G. Wistrand i *Sv. Fornm. Tidskr.* VIII (1892) s. 4. Enligt mig lemnad uppgift skall den vara funnen af J. Lindholm vid Rasan, ett hemman tillhörande **Gevåg**. Längd 210, Bredd 140, Tjocklek 45 mm. (Nord. Mus. 54450).

En "*stensåg*" hittades för några år sedan af några bodflickor å s. k. Härbergsnäset i sjön Yttervattnet på **Halasjölandets** skog i socknens norra del. Flickorna slogo sönder den och gjorde deraf grytskrapor. Sågen beskrifves såsom nära 3 qvarter (alltså omkring 40 cm.) lång, tunn och tätt besatt med taggar på ena sidan. Säkerligen var den ett tillknackadt

flintredskap, förmodligen en stor spjutspets af flinta. Här nedan omtalas en liten spjutspets af flinta, som också ansågs vara en "stensåg med taggar utefter hela ena sidan". Meddelanden om fyndet äro gjorda dels af A. P. Amræus i Ragunda 1891, dels af P. G. Lundahl i Fors 1892.

Stenyxan eller mejseln från Ammer (sid. 59) är en stor och tung *stenyxa utan skafthål* af en grön, tät talkhaltig sten. Den är funnen 1890 under potatissättning vid s. k. Metedet vid Ammerselfven i Ammer. Yxan är af samma material och af liknande form som den å sid. 60 omtalade från Böle, men ännu större och tyngre. Yxan är oskadad, endast till nedre hälften slipad, bredast ungefär vid midten; den slipade delen är i tvärsnitt rektangulär-aflång, har ena bredytan konvex, den andra nästan plan, eggen skarp och rak men något sned och slipad nästan som på en rätmejsel (så att man äfven kunde kalla redskapet en mejsel). Redskapets öfre oslipade hälft har oregelbunden form, öfre ändan är kullrig och har icke haft egg. Liknar en finsk yxa, afbildad i *Congrès internat. d'anthrop. et d'archéol. 7:e session* I (1876), 287 fig. 11, men är mycket längre. L. 318, B. 75, T. 52 mm. Vigt 2 kilogram. (J. L. F., 325).

En *bred rätmejsel* af sten, i September 1891 funnen vid Försåns utlopp i Ammerselfven, nära den senare mellan Öfverammer och Ammer. Den är tillverkad af samma gröna stenart som föregående och har den skarpa eggen i fortsättning af ena bredsidan såsom på den arktiska stenålderns mejslar. Den är jämnbred och jämntjock, dock något smalare och tunnare mot eggen, i tvärsnitt nästan rektangulär, helt och hållet slipad på ena bredsidan och ena smalsidan men för öfrigt blott på nedre delen. Från öfre ändan tyckas stycken hafva affallit i följd af slag på densamma. Den är af samma typ som den af A. Lorange i *Samlingen af norske Oldsager i Bergens museum*, Bergen 1875 sid. 26 afbildade, men eggens slipade yta bildar en vida mindre spetsig vinkel mot ena bredsidan. L. 180, B. 57, T. 35 mm. Bredd vid eggen 42 mm. (J. L. F. 326).

En *pilspets* af brun skiffer, f. Aug. 1892 i Flyen, en fors i Ammerelfven 2 mil ofvan Öfverammer på norra stranden, som vid högt vatten är öfversvämmad. Pilspetsen är bredast nedtill, ryggad på båda sidor, försedd med mothakar och en på båda ytorna urgröpt tånge, som nu icke når nedom mothakarne men torde hafva varit längre. Djupa skåror gå på båda sidor mellan mothakarne och tången och sammanträffa vid ryggen. Formen liknar fig. 54 i *Månadsbladet* 1874, men tången är olika. L. 66, B. nedtill 22, T. 8 mm. (J. L. F. 304).

En *spjutspets* af svart skiffer, funnen 1882 vid den **forna Ragundasjöns** strand nära Lien. Nedtill är den tvär utan mothakar eller skåror. Den afsmalnar långsamt uppåt och är trindryggad. Ena ytan har utefter båda kanterna grunda fåror såsom prydnad. Öfre delen, som var mycket spetsig, har sedan fyndet gjordes gått förlorad. Jfr fig. 77 i *Månadsbladet* 1874. L. nu 62 (ursprungligen väl c. 100), B. 16, T. 5 mm. (J. L. F., 271).

En *spjutspets* af svart skiffer, funnen omkring 1812 under odling i **Gevåg**. Den är till formen egendomlig såsom egande alldeles plana ytor; egg har erhållits genom att slipa kanterna från båda sidor. Spjutspetsen är bredast nedtill, saknar mothakar och skåror, men har en bred tånge. Ingen liknande figur kan citeras. L. 135, B. 42, T. 6 mm. Tångens längd 40, bredd 25 mm. (J. L. F., 329).

En *bältesten* (s. k. ovalt bryne men snarare eldsten) från tidigare järnåldern, funnen å en nyodling vid den **forna Ragundasjöns** södra strand nära Näset. Den är aflång-oval af ljus qvarts, har djup kantränna och repor på båda sidor. Liknar S. Nilsson, *Nordens Urinvånare* Sthlm 1866 Tab. V, fig. 92. L. 102, B. 32, T. 27 mm. (J. L. F., 255).

Fors. En *spjutspets af flinta,* funnen för flera år sedan vid stranden af Jerfsjön nära **Fångsjöbacken**. Redskapet, som ansågs vara en stensåg, är slaget af mörk flinta. Det har nedre ändan tvär, afslipad, öfre ändan föga spetsig (sannolikt har ett litet stycke brutits af) och är obetydligt bredare vid midten samt tvåeggadt och temligen tunnt. Det liknar närmast Tab. III, fig. 56 i Nilsson, *Nordens Urinvånare* eller O. Rygh, *Norske Oldsager* fig. 82, hvilken dock föreställer en pilspets af qvarts. L. 63, B. 15, T. 5 mm. (J. L. F., 328).

Håsjö. Nedre delen af en stor *spjutspets* af svart skiffer, f. 29 Maj 1893 under grusning af en damm i **Mörtsjöån** nära Fors sockengräns. Den är väl ryggad, ovanligt tjock och liknar närmast fig. 78 i *Månadsbladet* 1874, men är vida längre. L. nu 107, B. 37, T. 15 mm. (J. L. F. 360).

Hällesjö. En stor *spjutspets* af ljus, gulaktig skiffer, funnen 1881 i en backe norr om Lillsjön invid **Gastsjö** by. Den är på båda sidor ryggad, saknar mothakar och har på hvardera ytan af tången en urgröpt längsfåra. Liknar alldeles fig. 69 i *Månadsbl.* 1874, undantagandes att längsfårorna ej nå ned till tångens ända. Dessa, som visa talrika längsgående repor efter slipningen, hafva säkerligen haft till ändamål att

stadigare fästa spjutspetsen på skaftet. L. 198, B. 33, T. 7 mm. (J. L. F., 262).

3. Brunflo härad. Lockne. *Grafhögar* finnas på flera ställen: 1 mindre i Byn, 6 i Forsta, 2 vid Nordanberg, den ena 72 meter i omkrets och 4 meter hög, 2 vid Höggärde, några vid Änge och vid Stegen i Rossbol. I en af de senare skall ett *ovalt spänne* vara funnet 1877 jämte några menniskoben (V. Behm, *Anteckningar om Lockne socken,* Östersund 1892, sid. 31).

4. Hackås härad. Näs. En *stenyxa med skafthål* f. 1885 på en odling invid sjön Näckten i **Vikens** by. Den liknar fig. 59 hos Montelius, *Sveriges forntid* texten s. 79, har skafthålet vidgadt mot ena ändan och är något mindre än yxan från Handog. (Hos A. J. Hansson i Bringåsen).

IV. Vestra domsagan.

1. Offerdals härad. Offerdal. En *järnyxa*, funnen 1890 vid nyodling i **Tångeråsen**. Yxan, som är af äldre form, kan dock ej med säkerhet föras till hedna tiden. Den har intet fullständigt skafthål, endast en konisk ihålighet för skaftet. (J. L. F., 349).

V. Södra domsagan.

1. Bergs härad. Åsarne. *Yxa af sten med skafthål,* f. i Åsansforsen i Ljungan. L. 125, B. öfver hålet 60, höjd i eggen 25 mm. (Nord. Mus. 45635).

Rätan. *Hacka af sten med skafthål,* afbruten i skafthålet, nedre delen 110 mm. lång, 45 mm. bred öfver skafthålet. Ursprungligen polerad med kullrig framsida och konkav baksida. Spetsig mot eggen, som är något bakåtböjd. Utan närmare angifven fyndort. Inköpt 1885. P. G. Wistrand i *Svenska Fornminnesf. Tidskr.* VIII, 3. (Nord. Mus. 45700).

2. Hede härad. Vemdalen. En *järnyxa* af form som fig. 483 i Montelius, *Sv. forns.*, jämte två andra dylika funnen i Söderhögen af **Vemdalens** by. Synes vara från hedna tiden. Söderhögen är en stor hög, sannolikt en grafhög. (J. L. F., 299).

Fornhandlingar rörande Jämtlands län.

Utgifna af *P. Olsson.*

Anm. De i brefven ofta förekommande förkortningarna återgifvas i allmänhet upplösta. Stor bokstaf begagnas i alla nomina propria och efter punkt; i originalen är bruket af stor bokstaf mycket oregelbundet. Inom klammer förekommande ord äro osäkra.

Bref, som redan äro i tryck utgifna, förbigås här.

1. Odateradt.

Olof Jönsson och Eskil Jonsson utgifva på Laurens' i Lockne vägnar 1 mark guld i mansbot.

Orig. på perg. hos Olof Olofsson i Loke, Lockne. Afskr., gjord af mig, i Östersunds lärov. mus. (= Ö. L. M.)

Ffor alle the gode men theze breff see allr' höra læsas helsa vi Olaff Jensson ok Eskil Jonsson kerlika mz gudh, kunnokth görande mz tesso varo breffue, ath vi vthgiffuith haffue oppa Laffrense vegne i Locn i mark guldh, som ad'nempde Laffrenss bordhe Peder Iussesson vt ath giffua i manbóther epther Iusse Mattisson, ok vilie vi tess ffulleligha thil staa ath swa er i sanningh. Thil ythermere skel her vm bedomss vi beskelika manna insigle, som er Ketil Olsson.

Plats för ett sigill.

2. Odateradt. Sweg.

Sven och Redar Jonssöner sälja till sin syster Anna två brödradelar och sin syster Märits del uti Rismyr vestergården för 40 mark. Anna åtager sig att föda sin faster till döddagar mot erhållande af dennas lilla andel i samma jord.

Origin. på perg. (från Byvallen i Śveg) hos pastor E. Modin. Afskr., gjord af bibliotek. L. Bygdén, i Jämtl. läns fornminnesförening (= J. L. F.)

Bekiennis vi eptherschreffne æidsuårne byretismændt Peder

Halvardsenn och Erick Biórnsson wthi Sueigh sogn met thz:te opne breff at vi haffue seet och hóert thet erlighe mendt Suendt Jonnsen och Redar Jonnsen haffua solth sóester sin Anne Peder Biórnsens wthi Bye æn iordepart som er tuenne bródre dele wti Rismijer i Westergården, end solde the sin soesters Mariths deel wthi samme iorden, huilkit hun selff samtyckte med lutom och lundom som [alt] thilæghit hafuer aff forno och nijo innan gårdh och utan gaardh i fraa sig och sine arffuinger och wnder forscriffne theris sóster Anne och hennis arffuinger til euinnerligit æie. Framdelis gaff Anne forscriffne sine bródre och sóester cxl (40) mark i sólffuer, penge, kopper och wti ryer for forscreffne iordepart. Herudóffuer haffuer Suend och Redher faaet sin sóester Anne theras fadersóster, som aathe ok en liden deel wti same iordt och sagde at hun skulle fóide henne men hun leffde for samme iordepart och beholle siden fornemde iorde deel til euinnerligit æie. Hvilkit Anne Peder Biórnsens giordt haffuer och dannemendt flere wtaff wet, huru hun haffuer handlet mett henne etc. Til thes ijtthermere wisso henghie wi wore indsegle for thz:te breff. Datum Sueigh etc.

Två vidhängande sigill å remsor.

3. Odateradt (c. 1490).

Jon Ivarsson uppbär 16 mark för Margit Gudmundsdotter af hennes son Sigurd i stället för sytning.

Orig. på perg. i Ö. L. M.

Thz skal allom vitherligit vara thz iak Jon Yvarsson [i vmbudi hennis] Margit Gudmunsdotter thilstaar thz hennis son for:de Margits Sigurd Hopson bödh sine modher sytningh ok iordh for sin ego iord ok ville thz ey anama vthan begærade peninga, tha kenniss iak thz iak vpbar aff Sigurdh for:md pa hans modhers vegne XVI mark iemske ok hon thz vpbar thil godo redo thil fullo atnøgio ok allo ok thil takka, ock Olaf a Gwtha var ok ther ner thil vitnes ok Lobas Erik i Tiernas, Esbiørn i Lokas. Thil yther sanningh her vm bidher iak hederlig man her Laffrens i Brunflo ok prest ath hengia sith insigle for thz breff mz Kætil i Gotistad. Scriptum tempore domini bonifacii.

Plats för två sigill.

4. 1420. Norderåsen.

Gunnar Öudsson i Husås säljer sin moders Solveig Sigriksdotters gård halfva Ringstad i Lit för 10 jämtska mark och en ko till Thorgils Enarsson.

Orig. på perg. hos E. Lithander i Klösta, Lit. Afskr., gjord af A. J. Hansson i Bringåsen, i Ö. L. M.

Allom mannom thøm som thetta breff sea eller høra helsar jak Gunnar Oudzsøn biginde j Hwsaasom i Liit sokn kerlica helso mz warom herre. Kungior iak allom thøm som nw ærw ok alla the som æfter konno koma ath iak j fulle ok lagliga ombode Solueigh Sigriksdotter minne modher mz jaa samtykt oc handherbande henner mz godhe wilia ok beradene mood hafuer selt ærlikom manne Thorgels Enarssøne halfua Ringstadh er liginde i for:de sokn for x marker iampska ock een gylle koo j skøtninghe fææ fræssan ok hemulan for hwariom manne vndan mik ok mine modher ok varom arwom ok vndher for:de Thorgels ok hans arwa ok rætta æpterkommendom til alla oodhals ok euerdelika eggho mz wbrigdeliko stadfæsto mz allom thøm løtom ok lønendom som ther til liggir ok lighat hafuir fraa forno ok nyo aker ok ængh mz holt ok hagha mz watn oc wæydestadom nææр byy oc fierre enggho vndhan takno alt thz som bethre ær hafua en aan ath wara thz som ey ær lagligha geffuom giffuet eller salom selth. Kænnis jak ok fornempde Gunnar Øudzsøne mik wp hafwa borith helen penninghe ok halfua ogh alla ther i mellan ær æpter the som i kiøpakort kom, swa ath mik nøghir ok minne modher fulkommelika wæl nøghir; ok later iak ok oftnæmpde Torgels qvitta ok akæreløsa før hwariom mannom. Thesso waro ther fasther til ath kiope thesse som ær først Anders i Hegh, Ollaffuer j Kalpestadom, Clemens j Forna by, Enar Andreson, Olaffuer Boosson, Niclis Andressøne. Till sandhed ok mera skel ok bevinninghe beder iak hedherligha manne insigle, som ær Martein Sluto fogde j Jamptalandh here Gunnar kirkyoprestr j Liit, Hacon Laurensson lagman i Jamtalandh, Hemming j Øsone, Stellogh Tiwatzson, Niclis i Høliom ath the sin insigle henghe for thzta breff som giort war tha som lidt var fraa byrdh vars here . . . . . M.cd.xx vm nyaarsdagh scriuet j Norderaas j Heggenos sokn ar ogh dagh som før sigher.

Plats för 6 sigill.

5. 1426. Kolsätt.

Lagmannen Hakon Laurensson intygar på grund af vittnens utsago, att Thord Enfastasson eger jordegods i Lapsadal.

Orig. på perg. (från Lillherrdal) hos pastor E. Modin. Afskr., gjord af bibliotek. L. Bygdén, i J. L. F.

Firir ollom þeim dondemaanom, som Þtæta (!) bref sea

æddæ høyra kennist ek Hacon Lafransson logman i Iæmtalande ok Heriadal ath ek war aa almenneliko þinge i Suegh sokn þysdaghen næst efter matias messo dagh komo þa firir mik þuou skilrik vitne er so eita Þore Hedhensson ok Olafuer Hallasson bæro vitnisbyrdh ok feste wt eidh sin beskedhelikom manne Þordhe Æunfastassone, suo at fyrnemder Þordher atthe sex marke köpp i Lapsadall* badhe i vatn ok i lande ok i slættom frialst ok heimolt fyrir huariom manne. Þy kænnist ek ok Þoordhe þet fyrnæmda sex marka koupp aa hender ok i friälsa eigho ssakt hefuer þill þess att annat finz sannare. Ok þil sannenda bidher iak ærlikan man ok wælbornan herra Ion kirkio herra i Suegh at han sit insigle henge met mino insigle firir þette bref ær gort var i Kolsæter anno domini m. cd. xxvi.

Plats för två sigill.

6. 1435.

Olof Olofsson i Husås säljer Bringåsen i Kyrkås s:n till Johan Gudiniusson för 16 jämtska mark.

Orig. på perg. hos H. Andersson i Bringåsen. Afskr., gjord af mig, i Ö. L. M.

Alla the som the som (!) thetta breff sse æller høra helsar jak Olaff Olafson j Husass bygians man j Liidz sokn kærlicha mz gudh, thet se allom mannom witherlichit ath jak for:de Olaf mz ja godan vilia beradno modhe oc handabandh minom magh Enare j Brøniom oc mine syster hans hustro Ingefrede nærvarande mik salth oc fulkomelica oplatit hafua beskedelichom manne Joane Gudiniwsson mith godz som Bringasa hether ligiandes j Kyrass met gaardh lwn thomp oc husom akyr æng hult oc haga wanth oc wedestada oc ingo vndan takno som ther liger oc legoth hafuer aff førno oc nyo som ey ær mz salom salth æller gafua gifuith fore XVI jæmska mark fridh oc frælsth fore hwariom manne vndan mik oc minom arffuom oc wnder for:da Joan oc hans arfua til æuerdeliche ægo. Kænnis oc jak Olaf mik opburidh hafua helan pæningh oc hafuan (!) oc alla the ther j millan ærw swa wæl then første som then ytersta æpter minne egno nøgio swa ath mik nøger oc wæl nøger. Var thetta køp giorth arom æpter gudz børd m. cd. xxxv. met twem køpnatom som ær Enar j Brøniwm oc Olaf Brudsson oc mz attha fastwm som ær førist Enar j Bryniwm, Erik slædasmæder, Tørbiørn j Lungre, Clemitther ther samastadz, Laurens Gudiniwsson, Jwar Olaffsson, Joan Clæmitsson, Sten Selafson,

* Raderadt: ok i . . .

oc til ytermera førwarningh oc høgre beuisningh beder jak hederlichen man herre Elian oc beskedelicha mæn som ær Olaf Halgasson oc Joan j Harskawm hængia sin insigle for thetta breff.

Plats för 3 sigill.

7. 1439. Lit.

Enar Torgilson säljer till Lars Gudiniotson en half notgång i Sjö (Mosjön) för 14 svenska öre.

Afskr., gjord af S. M. adj. N. J. Ekdahl 1829, hos And. Olofsson i Kläppe. Häraf afskr. i Ö. L. M.

Alle the som thetta bref se eller høra helsar iak Enar Torgilson kerlika met varum herra. Kiennis iak mz thzta myth nervarande uppet bref ath iak hafver salth beskedelike man Laris Gudenyotson half notegang i Syø for 14 øre suenska. Kiennis iak for:de Enar up hafva borit helan penning ok halfvan efter mine nøgie, ahender iak mik fornemde half notegang ok mina erfvinge ok under fornemde Laris ok hans ervinge til euerdelik ege. Thetta ere vara vitne Bent Olafson, Ion Tomasson. Til ytermere vise ok vitnesbørd bedes vi beskiedelike dandemen insigle Jon Sywerdson, Olaf Helieson for thetta bref, som giort var aar efter waar herra aar m. cd. xxxix. Varo thesa varo faste Thorgills Enarson, Kettil i Kornstad, Ion Iwarson Trychaholom, Per Ionson, Olaf a Bodom, Olaf Olafson, Thorbiørn i Longrom. Hwitsønedag war thetta giort a Lytæ som før er sagt.

8. 1440. Kläppe.

Ivar Olofsson tillbyter sig öfre gården i Bringåsen och halfva Bodesved för vestra gården i Kläppe i Kyrkås, som öfvertages af Johan Gudeniotson. (Jfr n:o 6).

Afskr., gjord af S. M. adj. N. J. Ekdahl 1829, hos And. Olofsson i Kläppe. Häraf afskrift i O. L. M.

Alla the som thetta breff se eller høra helsar jak genom Andris kirkopresten a Lyyt Ioan Sywardson Ollaf Hellieson kerlike mz warum herru. Kiennes wi mz thetta wart nerwarandis uppne bref, at wi warum i Klæppe, som ligger i Kirkos soken, torsdagen efter midfastu anno domini m. cd. xl, hørdom ok sagom a et jordabyte mellem Joan Gudiniotson ok Iwar Olafson, at Iwar bytte til sig owergarden i Bringos ok halft Bodeswede for westergarden i Klæppe met alle tillonende frit

ok frelst for hwarie manne mz holt ok haghe wan ok weydestade nær by oc fierre mz alt thet, som tilligger ok liggit hawer fra forne ok nye, alt thet som ey er frakomet met lagu ok engen aterløsen utan rætte arfwinger a boden siden ahender iak mek fornempde Klæppe ok myne erwinge ok wnder fornemfde Joan ok hans ervinge til ewerdelike ege. Kiendes jak for:de Joan vt hafwa gifwet v mark uti jempske mellem jordebyte. Thetta er ware faste Enar Torgilson, Enar Krokom, Enar Andrison, Olaf Gudfasteson, Olaf Brødson, Bent Person, Isak Wnson, Salæ Ormson. Til ytermere wise ok vitnisbørd henge vi forskrewene dannemen herru Andris kirkioprest i Lyyt, Ioan Sywerdson, Olaf Helieson vara insegel for thetta breff, som giort war a Kleppe ar ok dag som føre siger.

9. 1443. Ösa.

Ivar Olofson och hans hustru sälja öfre gården i Bringåsen till Enar i Brynje för 18 jåmtska mark. (Jfr n:r 8).

Origin. på perg. hos And. Joh. Hansson i Bringåsen. Afskr., gjord af mig, i Ö. L. M.

Allom mannom tøm som thzta breff høre æller see helsær Ywar Olaffson, Gwnnilda Vilkinz dotter eghin kone min kiærlica mz warom herra. Kiennomps vi oc kungiere mz tæssa vpna brewe os hawa salth kiarlica vnth oc afflatit beskiedelicom man Enar j Brøniom goz thz, som hether Bringgasa øfra gardin, ligginde j Kyrkiasæ sokn j Jamtalande, ffor xviij jamzskæ mark mz aker oc æng hwlt oc hagha vatn oc vedhastadher nær by oc fyerre j watu oc j torre oc alth thz, som ther til ligger oc lighat hawer fra fornæ oc nyæ, oc alth thz, som ey ær førr laglica vndan ganget gawom giwit æller salem sælt, vndan os oc varom arwom oc vndher fornempdan Enar oc hans arvæ til allæ odalz oc æværdelica ægha frædet. Kiennomps oc vi ffornempde hion os hawa vp buret fførstæ pæning oc sydhistæ oc allæ ther j mellam til ffwlle nøghie oc alle. Till tæs mer vissæ oc skiæl tha bedoms vi dandemanna jnciglæ for thztæ breff, som ær Pædher Karlsson oc Jon i Hardskagha. Scriptum Øsæn anno domini m. cd. xliij jn die sancte Andree.

Ett sigill qvarhänger, skura för det första finnes.

10. 1445. Hof.

Sex synemän intyga, att Ytter Göla blef senare bebygdt än Öfre Göla, som då redan var öde.

Orig. på perg. i J. L. F. (n:r 20 a).

Allom mannom thom som thzta breff høre eeller se helsom

vi Swen j Hvateem, Jønis a Myr', Pawl a Hara, Olaff a Sandom, Stein a Fezstadom, Pawl a Dydre kiærlica mz var' herra. Oc var' vi laglica nempde j prof mellam Hadh j Twnnevagh oc Sinbergx mannom vm goz thz, som hether yfre Giøla ok ytre Giøla, kvnnom vi ey sannare ffynne oc prøwa mz var' samvizska, en ytre Giøla var sidhare [siot] oc bykt vppa, oc tho har innthe yffre varit oc en siewgurdh, thz villom vi sanne mz var' edh, om swa ffyerr komber. Til tes mer vissa oc skiel hengiom vi ware insagle ffor thza breff. Jønis a Myr' oc jac Sten aa Ffezstadom bidher beskiedelikin man Pæther Karlson oc jac Pawal a Dydre Torgier j Skatuaras vm sich os syelvom inthe insagle egande. Scriptum Hoff anno domini m. cd. xlv. in vigilia ephyffanie.

Plats för tre sigill.

På baksidan: breff om Gijølle.

11. 1447. Refsund.

Kirstin Jonsdotter säljer Björnö och Böle i Refsunds socken och del i Öiasjö fiske till Thore Johansson för 60 jämtska mark.

Orig. på perg. i Ö. L. M.

Alle mæn som thzta breff kan forekoma høra æller see helsar Cirstina Jonsdotter kærlica mz gudh. Kænnis iach och witrlikit gør mz thzta mit opna breff, at jac saalt hafuer skælicom man Tora Joansone mina iordh, som Biørnø heeter, och Bøle, som mit ffædherne war och j Ræffsunda sokn ligger, oc ther mz eeth manz ffar i Øyasyo ffiske ffore sæxtughe iæmpska marker, hwilka pæninga jach kænnis mich til nøghio aff vpnæmdom Thora oc aff hans son Andrissa * vpburit haffua. Och skill iach och skøtrer the fornæmda eghodele vndan mich och minom arffwom och vnder vpnämdan Thora och hans ærffwingia och rätta äpterkomanda mz allom them tillaghom, som ther til ligger och lighat haffuer ffra forno och nyo, holt och hagha aaker och æng skogh och fiskiewatn oc wedhestadha j waato och torro nær by och ffiærre engo vndan takno, som bæter ær hafua æn aan wara, som ey ær laghlica gaffuom gifuit æller salom saalt, till æverdelica egho mz vbrigdelico stadhffæste. Til witnis om thæssa mina widherkænning fførst hedherlikin man man (!) herre Pædher kirkioherre j Ræffsundom, Sigurd j Finnanes, Joan j Oknom, the waro nær mich jach laa vppa mina sotta sæng. Och til ytermere sannind och witnisbyrdh bedher iach hedherlikan man herra Pædher oc laghmannen Pether Olaffson, Olaff j Stafnanes oc Pedher j Mordhwiik om theris incigle for thze

* Tillagdt: oc Joan.

breff. Screffwat j Räfsundom løgherdaghin näst äpter helghona mæsso arom æpter gudz byrd tusanda fyrahundradha fyratughi oc vpa siwande aaret.

Plats för sigillen.

12. 1448.

Sysslomam Ambjörn Björnsson lemnar qvitto på 10 mark, som han emottagit, efter lagsökning, af Johan i Ammer i Ragunda för en fjärding i Ammer.

Orig. i Nordiska museet, Stockholm. Afskr., gjord af mig, i J. L. F. (27 a.)

Thz skalt allom mannom kunnocth wara, som thzta breff höra æller ssee, ath jach Ambiörn Biornson syzloman i Iemptalande laghlika ombudh haffwande aff Eric Raffwe uppa hans hustro wegna uppa een iordha deel j Ambir j Rawnda tha kännis jach thes, ath Ioan j Ambir haffuer mik til nöghio giort, han betaladhe mik tyo march svenske for een ffiärdung j Ambir, hwilkin iach laghsökte undir Eric och hans hustro mz laghom. Och æpter thz ath thenne forstnåmpne Joan haffwir mik tyo march svenske til takka betalath for then iordha delen j Ambir uppa Erics wegne, tha skal han then iordena haffwa ffrij och ffräls och ohindrada och ætalalösa äptr thenne dagh. Thenne witne waro när tha päningana betalades Sigurd Ericsson, Pedher Krakowaagh oc Olaff Tolfson. Och til ytermera witnisbyrd latir jach mit incigle hängie for thesse breff. Scriptum et actum anno domini millesimo cd. xlviij fferia qvarta post dominicam palmarum.

13. 1451. Lungre.

Sigward Brudson säljer en half notagång till Gunnar Haftorsson och hans broder Björn för 2 mark svenska.

Afskr., gjord af S. M. adj. N. J. Ekdahl, hos A. Olofsson i Kläppe. Häraf afskr. i Ö. L. M.

Thetta kennis iak Sigward Brudson, at jak hafver selt Gunnare Haftorsyni ok Biørn hans brodir en halvan notagang ok mellan noden fore ii mark swenske thøm til odals ok æge. Kænnis ok iak Sigworder, ath iak hawer vpborit the for:de ii mark svenske mek til fulle nøgie ok takke, ok giwer jak thum qvitte ok akæreløse for mek ok mine efterkommande. Item ær thet fast æller falt, tha skal thet ingom seljas æller bjudes vtan mek Sigward igen æller minom efterkommandom. Ok til sanning herum ta bedis iak godemanna insigle at hængia fore

thetta bref, som er herre Magnus prester a Rødhno ok Joan Sigvordson, mædin iak ej sjelfver insigle hafver. Scriptum Lungre anno domini M. cd. li.

14. 1461. Hede.

Sunvis Toreson och Olof Gunnarsson beediga gränslinien mellan Toraldeluth och Vemenås.

Orig. i Vemdalens kyrka. Afskr., gjord af M. Jonsson i Vemdalen, i J. L. F. (78).

Tess kennis vi Sunvis Toreson ok Olaf Gunnarson byggiandes men i Jemteland, thet vi vorum a Hede i Herjedall 16 dag julla ar efter vars herra byrd Tusandhe ar firehundret ar ok sextioett ar. Warum vi skreffna till i Trasenvik at [seiglua] eine skogarra, som ligger mellom Toraldeluth ok Vemenes. Gingo tha frem fornemfde Sundvis, Olafver Gunnarson oc sworu fullan bokar eid thet raet gaaer [ae] Rodener i Siniligener ok thætan i Hvianet ok thetan i Attebek som qverna staa i. War thetta theira fuller bokar eid nervarande mangom dandemannom, som först ær herre Torsten kirkiuprester i Sveig, Jusse Siurdsen, Torer Kerdoson, Peder Jonsson, Torder Ketilson, Gudleik Halvardson, sago ok hørde thet the feste eida ut. Til mera visso bedis han beskedeliga manna incigle for thetta bref, som ær herre Torsten, Sven Botulfson, Æluer i Ternes fore thetta bref som giort var i Hede dag ok ar som fore siger.

15. 1460:talet. Rafwundadal.

Utslag i tvistemål angående halfva Böxlafors i Fors socken från skattetinget i Rafwndadal, som hölls af fogden Torsten Mårtenson. Forsen tilldömes Tryggåsen (Trygieåsen).

Afskr. i J. L. F. men ej sådan, att den kan utgifvas utan jämförelse med originalet.

16. 1468. Ragunda.

Rådgerd i Underberga säljer sin och sin sons arfvedel i Ammer till Johan Arfvidsson.

Orig. i Nordiska museum, Stockholm. Afskr., gjord af mig, i J. L. F. (27 b.)

Alle the dandemen som thessa breff höra eller see helsar iak Raadgeerdh j Vnderbergom ok min son såledh venlica ok kerlica mz gud. Kennis iak Raadgerdh ok min son såledh mz tessa nærwarandes breffue, ath wj wnt haffuom biskedelikom manne Iowan Arfwidzson min retta ærffda deel, som er . . . .

Ambreen, hvilka penga han mik til takka beereth haffuir til fullo nögio, ok tilstaar iak at thzta köpp giordes mz beeradhno modhe j waato ok j torro ok i allo ty fornemdo godze til ligat haffuir ok æn tilhöra kan, ok ty affhender iak mik ok vndan minom arffuom tz forn:da godz ok tilegnar iak thz for:da Iowanni ok hans arffuom til æuerdelika æga nærby ok fierra ok engo vndantakno, som aff forno tilhört, oklandrat eptr tenna dagh eptr landzlagom giort mz vitnom ok faastom. Tæssa æro faasta Anders j Vestansio, Bygde i Hamjodaal ok Heming j Deensaas ok hustro Ingeborg j Riislaas: Olaff j Wikom: Baern j Hamdisgaardh: Iowan j Paalsgaardh: Katrid j Haaslo: Anders j Diupawik. Vitnismen Niels j Vestaneed, Lasse j Haslo. Ithem gaff han mik offuer alth kiöp eth bælte, som j mark gaalth oppa jemtamooth, en kætil som wogh viij mark. Skriffuit j Raffundh arom epter gudz byrdh m cd lxviij vndr mino banda incigle Niels j Bergom ok Niels j Vestaneedh.

17. 1470.

Gunnar Hafthorson säljer vestra gården i Kläppe i Kyrkås till Hemming Enarsson för 25 mark jämtska.

Afskr., gjord af S. M. adj. N. J. Ekdahl 1829, hos A. Olofsson i Kläppe. Härafafskr. i Ö. L. M.

Allom mannom som thetta bref høra æller see skall thet witerlikit wera, at iak Gunnar Haftorson solt hafver skelikom manne Heminge Enarsone mina jord liggiandes i Kirkioas sokn then vestra garden i Kleppom fore xxv marker iemska, ok kennis jak mik upburit hafwa af Hemminge første penning ok sidensta ok alla ther emellan til fullo nøgie, ok ty skil iak then for:de gard mz allom sinom tillagom alt for westan longtææd ok halfvan notagang i siøn, som ther af forno tilligat hafver, ok qvernastadet som ther til hører ok mz allom tillagom i vato ok torro watn ok vedestada nær ok fierre engo undantakno vndan mik ok mina arfwom skiøter tet skill vnder Heming ok hans arfva til eværdelika, ok skal iak stua hanom før fullo frelse. Ok komber nakor som ther laglika tilltalan thertil kan hafva, tha skal iak eller mine ærfwa thertil swara, ok Heming skal atalaløs wara om thy iak hanom saalt hafver. Til vitnis godom Bjørn Olafson i Arnestadum, Sten i Alestadom, Sigurd i Magnusås. Ok til thess mere visso bider iak lagmannen Pæder Oloffson ok Jenis Stefanson om teris insegle for thetta bref. Datum anno domini M. cd. lxx. in oktaua epiphanie.

Extrakt. Måns i Heste ok Engelbrikt Elefsons i Backe

qvitto för iiii mark them the upburith af Nils ok Martin i Klæppe mot thet the afsade sig børderätt til næmnde gods. M. d. xxviii.

18. 1470. Jämtland.

Per Larensson fogde öfver Sparabo och Jämtland upplåter på sin drottning Dorotheas wägnar till Jon Akulson en öde jord vid Kullsta i Ragunda emot skatt till kronan.

Orig. på perg. hos arrendator P. Gisslén i Kullsta, Ragunda. Afskr., gjord i sv. riksarchivet, i J. L. F.

Thet bekænnes jek Per Larensson foguth offwer Sparbo oc Jæmpteland met thetta mith oppna breff, ath thenne nærvarende breffuisare Jon Akwlson . . . . haffver jac wnth vppa min frv drottningx vegna en parthh, som øde liggie en øde jordh ligiandes i Raffvundh sokn ligiandes vidh vidh (!) Kulstada, i sa mattho han skal thet vppridia oc kronune rettan skatt aff ath giffva, oc skal for:da Jon for:dh øde jordh nytha brvka behalda oc alle hans ærffuinga æfter hanum. Ty forbivdher jek nakrom manne hanum her vty ath hindra eller hindra latha i nakra handa matto vnder fult breff brvt och vnder min fru hemd oc wrede. Jn Christo valete. Scriptum Jempcie dominica oculi anno domini [m] cd lxx.

Plats för ett sigill.

19. 1472. Ragunda.

Johan Trydjeson säljer sin jord i Åsen till sin måg Peder Olafson och sin syster Margareta för 16 mark.

Afskr., gjord af P. G. Lundahl i Fors, i J. L. F. (32).

Allom mæniskom som thetta bref kan förekomma höra eller se skall thet vitterligit vara, at jak Joan Trydje solt hafver minom mog Peder Olafson och mine syster Margareta swa mycken iord som jak aatte i Aasenom for XVI marker, och hafver iak npbyret the samma peninger af Pædre mig til fullo nöje at mik vel nøjes. Ok ty skiljer jak then forsagde iord i Aasenom vndan mik och minom arwingom och vnder Pedre och min systre och theres arfwa mz allom sinom till lagom, som ther till ligger och liggat hafver och med retto bör tilligge i vato och torro allo ty, som ej ær lagliga vndangangith, fritt och frælst och atalaløst for mik ock mina epterkommande. Till vitnis gode men først herre Daniel kyrkioherra, Paval Aasen, Olaf i Böle, Hemming i Böle, the voro vittna tha lyckta pe-

ninger var bekommen, auch thesse voro kiøpvittna Olaff Kjettilson, Olaf i Biskopsgard, Olof a Ede och Pheder Mortenson. Item befalte jac Pavall i Aasen at bætre omformæle vppa mina vægna thet han sjelfver hafva vill, som ær herre Daniel lagmannen och Jon i Amer theras insegel henge for thetta bref. Scriptum Rawend anno domini M c d lxxij [die bon. pati opti.]

Tre vidhängande sigill.

20. 1473. Levanger.

Halsten Skællufsson säljer en fjärdung i Wij i Näs till Anund Guttormson för 12 jämtska mark.

Orig. på perg. i J. L. F. (20 b.)

Alla mæn som thzta breff kan fforekoma høra æller see helsar jach Halsteen Skælluffsson kærlica mz waarom herra. Kænnis jach oc weterlikit gør mz thzta mit opna breeff, ath iach saalt och vplatet haffuer minom ffrænda Anunde Guttormsoni een fiærdung j iordh the som Wij heeter j Næs sokn j Iemptaland ligger fore tolff iempska marker, hwilka pæninga han mich betalath haffuer til takkac och fulla nøghie. Och thy skil iach then sama iordha vndan mich och minom arffwom och sköter vndir Anund och hans arffua mz allom sinom tillaghom j waato och torro nær och fierre til æwerdelica ægho alzengo vndan takno. Thzta køp war giort j Løffwanger tæssom godha mannom till witnis ær swa heta Pædher Olaffsson j Walla, Magnus Nielsson, Redhar Nielsson, Olaff Nielsson, Joan Benktsson, Anders j Gerdom, Joan Martensson oc Joan Benktsson j Alesta. Och til ytermer visso tha bedher jach ærlikan man Eric Amondsson laghman j Trrondheem och skælik man Mggnus (!) Nielsson atth the late sina jnsigle hængiænde for thesse breeff. Datum et actum anno domini m. cd. lxxiij fferia tercia ante diem ciner'.

Plats för två sigill.

21. 1474.

Hök Olofsson byter bort sin gård i Åsen i Lit mot en gård i Namn, som Asvid Sigurdsson egde.

Orig. på perg. hos And. Joh. Hansson i Bringåsen. Afskr., gjord af mig, i Ö. L. M.

Alla mæn som thzta breff høra æller see helsar jach Høøk Olafsson kerlika mz gudh och gør weterliket mz thzta mit opna breff, ath jach haffuer giort jorda byte mz Asswid Sigurdson. Jach fik aff hanom een gaard a Nampne then som han aatte ther, och iach loot hanom min gaard som Aasen

heeter j Liitz sokn ligger, wi bytte iampno. Och skill iach hanom then sama Aasen frij och atalaløøs for allom mannom vndan mich oc minom arffwom och vnder Aasswid och hans arffwa mz allom sinom tillaghom, som ther mz rætta till ligger och lighath haffuer som qværnastædil thz som iach køpth haffde vnder gaardin thz skill iach hanom, oc een notagang j syø, som lighat haffuer til gaardin, oc een halfvan notagang, som lighat haffde til Nampn, thz skilde han sik siælff, tha vi bytte jordom. Item skill iach hanom halffwan ælghsgaardin aa Ælghs eedhe. Thzta fornæmda mz allom androm tillaghom skil iach hanom mz vbrytelike stadh fæsto giort mz skælom och witnom Olaff a Rast, Magnus Nielsson, Joan a Nampne, Anders Ragwalson, Paul i Slandrunge, Heming ibidem, Pæder a Dall, Fardin a Rast oc Olaff a Moo. Til mer visso tha bidher iach godha mæn Pædher Olaffson laghman, Jenis Staphansson om theris insigle for thzta breff. Scriptum anno domini m. cd. lxxiiii sabbata ante dominicam [r:as aduent].

Två sigill vidhänga.

22. 1475. Jämtland.

Lindorm Nilsson säljer två systerdelar i Gildsta i Hackås till Karl Yriansson för 8 jämtska mark.

Afskr., gjord af S. M. Adj. N. J. Ekdahl 1829, i J. L. F. (236 b.)

Alla män the som thetta bref see ælder höra helsar jak Lindorm Nielson gör viterlig med thetta mit opnæ bref, at med godum vilja oc beradno modhe meg solt hafva beskedligum manne Karl Yrianson tvä systerdela i Gildstadum i Hackås sokn i Jæmtæland liggiendis fore 8 mark jemska, oc hafver jak thetta giort med mine hustru oc henna systres radum oc Cristin Jacobsdotters ja oc samtycke oc god vilje, oc kennis oc jak for:de Lindorm meg hafva upburet af forsagdum Karl alla penninge som i wart köp kom meg till fulle nögio oc alle. Forthy tha skil jak thesse for:de systerdele i Gildestadum undan meg oc for:dom systrom oc varum arfwum oc til ågner thet vnder for:de Karl Yrianson oc hans arfvinge til odels oc everdelika eygner med allo thy, som til the for:de thwa delene nu ligger oc af forne ligget hafver inan gård oc utan när by oc fierre i vato oc i thorro alsinge undantakno. Oc thetta köp var giort med 8 fastum Jens Staffenson, Pæder Erikson, herre Mogens i Rödön, herr Lafrens i Sundum, Erik i Höljom, Pal i Risom, Torbiørn i Foaker, Ifwar i Hestum. Thesse äre vitnesmen Jon Thoreson, Helge i Throngum. Til sannende här vm bider jag hederlige män om theris insigle, som är Pæder Karlson fogde

i Jemteland, herr Mogens provaster ther sammestad, Æsbiörn i Øsan, Biörn i Söre, Erik i Hyliom for thetta bref, som giort är i Jemteland dominica letare anno domini m. cd. lxxv.

23. 1477.

Enkan Margit Jönsdotter säljer sin morgongåfva Gillestade och Lofdeberg i Hackås socken till Karl Yrianson på Hof för 50 mark.

Afskr., gjord af S. M. Adj. N. J. Ekdahl 1829, i J. L. F.

Alle the dandemen som thetta bref se eller höra läsas bekennis jach Margit Jens dotter venlica och kerlika med gud. Thet skal allom dandennemän veterligt vara, at jak fyldelig tilstar med thesse mine närvarande opne brefve, at jak hafver salt beskedelikom manne Karl Yrianson på Hof Gillestade ok Lofdeberg ligiandis i Hackase sokn swa mycket som med rette syning kan mik i samma gozom frelst är, hvilket for:ne goz min herre herr Yrian, Gud hans sjel nåde, mik gaf til rette morgongafver, pa hvilket goz forskrifne Karl Yrianson hafver mik betalat 50 mark, som vel atnögde. Ty afhender jak mig for:ne goz oc unden mik oc mine arfva oc tilegnar forskrifne Karl Yrianson oc hans arfva til everdelika äge med hus oc jord skog oc fiskevattne med alle tillagom när by oc fierre i vato oc thörre, som ther af aller tilliget hafver oc nu med rette tilhöre kan, oklandrat oc ohindrat af hvariom manne efter thenne dag. Til ytermere visse oc högre forvaring bides jak beggis mine söners insigle, som är Knut Person oc Giord Person, hengendis for thetta. Datum et actum anno domini m. cd. lxxvii. feria quarta proxima ante festum Laurencii martiris.

24. 1477. Polunda?

Lagmannen Peder Olofsson öfverlemnar till Helge Olofsson såsom arf efter hans syster hvad hon egt i löst och fast i Jämtland.

Orig. på papper hos A. Edholm i Byn, Fors. Afskr. i J. L. F., men bör jämföras med originalet.

25. 1478. Ragunda.

Dom angående halfva Bagsla fors i Fors s:n; den tilldömes Margaretı Trydjesdotter (jfr N:r 15, 30).

Orig. i Fors. Afskr. i J. L. F., men bör jämföras med originalet.

26. 1480. Qvitsle (i Berg).

Synerättsdom angående gränsen mellan Wemdalen och Jämtland och särdeles om Byrkilsberg.

Afskr., gjord af S. M. Adj. N. J. Ekdahl 1829, i Ö. L. M. (En annan afskr., efter ex. i Vemdalens kyrka i J. L. F.)

Alla män the som thetta bref se heller höra helsom wi som här epter nefnes, som är Jon i Digranæs, Karl Mortensson, Erik Michialson, Sigurd i Quislom, Biornkarl i Silldabacka oc Simon Sigurdson, giörom viterligt med thetta vort opna bref, at anno domini m cdlxxx secunda dominica trinitatis mandagen ther nest efther vorom wi i prof oc skogagango nämfte (næffndha) med lagmannen mellom Mognus oc Olof i Ælvenæ oc Wemedalsmanna at skoda oc ransaka therom, hvad oss sannaste tyckte (thykthæ) om et (eit) skogamerke som i landaskrane står, som heter (heiter) Byrkilsberg, hvilket for:de märke ij vitne, som äre twa gamla män Jösse i Klyfsiö oc Sigurd i Quislom, förr oppa boken sworet hafde. Oc for:de Sigurd gick med oss till et berg, som ligger mellom ij siöar (siöö), som kallas Byrkna, och sagde swa: thetta år thet samma Byrkilsberg, som i landaskrana står, oc lot oss än se et (eit) annat landamerke, som Elgsdal heter (heiter), oc ther vester fra et berg, som heter (heiter) Hundshäug (Hundshauger), hvilke merke(r), som oc standa i landaskråna, nu epter svadana vitnisbyrd tykte oss the merke san oc gild vara och atskilja mago Jemtaland och (oc) Wemedal, utan nokon framdeles annat sannare profva kan. Til sannande herom hengiom vi vore insigler swa mange af oss som insigle hafva for thetta bref, som giort är i Quislom dag och år som förr siger (for sagd ær).

27* 1480. Sproteds lagting.

Dom i tvist om gränsen mellan Herjeådalen och Jämtland.

Orig. i Vemdalens kyrka. Afskr., gjord af M. Jonsson i Vemdalen, i J. L. F. (78).

Alla mæn the som thetta se ældher höra helsom IIII oc xx görom witherleget med thetta wart opna bref, ath anno domini m cd lxxx vppa lagtingena a Sprodeydens sancte Botolfs aptha kom for oss oc fore alla lagræthena skelligen man Swein i Toresass oc clagade vppa allas thæres wägna the dandemän som byggia oc bo i Wemadall, ath nokra af the

* Detta och följande bref lära vara tryckta i Diplomatarium norvegicum.

dandemæn i Owijk Myske oc Bergh oc Swnda socknom gingo fore oc rend in vppa therris skoga oc mark oc giorde them vedespell bade vppa land oc watn, oc tha nemfde Jon i Digranäs, som tha stod i foguta stad, foreskrifna IIII oc xx i dom at ransaka then foreskrifna käramal. Krafde wij tha lagmannen til oss med lagbokena, at han skulde lata oss höra landaskråna, som han oc giorde, som swa byriar: Landamären mellom Jemtalandh oc Helsingalandh först i Wikmarobäck å Foraldiseyda oc i Sothnuren widh Hafra oc i Rödeng oc i Risastein oc i Elgxtiorn[1] oc i Roddovardovarda oc i Redarskarde oc i Hassioarru oc i Birklinas berg[2] oc i Elgxdall oc i Gudzhaugh epter watomfallom oc swa wester i Glee; thetta är the gamla merke mellom Herredall oc synnersta fjordiung, oc swa hafwer waret siden Skule jerle han dog. Nu efter swadan gamal merke äre til, tha dömdom wi med fullom dom, at ingen skal efter thenna dag ganga in på annans nydeler in ofver merken oc gentar[3] utofver forenæmnde merka, utan hoo som ther ofver ganger ytermera sware saktom efter thet, som lagbok wetter. Ytermera herom giör iag Esbiörn Sämundsson lagman i Jemteland min orskiurd vppa forenemnda mål. Til sannande herom henger Jon i Digernäs incigle med lagmanzens oc med domarommom swa manga som insele hafva, som är Olof i Wallom, Morten i Ön, Sigurd i Heglid, Mogens i Miellom fore thetta bref, som giorth war dag oc år som foreskrifvet.

Sex sigill.

28. 1483. Jamptamot (å Frösön).

Dom angående gränsen mellan Herjeådalen och Jämtland.

Orig. på perg. i K. Ant. Arch. Afskr., gjord af S. M. Adj. N. J. Ekdahl 1829, i Ö. L. M. (afskrifven af mig).

For allom mannom som thetta bref se æller höra läsas kånnoms wi XXIV böndher i Jamptaland som härefter nempnoms med tesso waro öpno brefwe, som är Anders i Vigge, Martin i Ö, Mattis i Hoff, Olof i Walla, Jösse i Malinge, Magens i Ås, Sten i Arwik, Bent i Backa, Olaf i Kroka, Jacob i Kläppa, Nils Kætilson, Olof Swenson, Olof i Sanda, Olof i Tunnevag, Tiwar i Ö, Sigurd i Westanå, Erik i Hylja, Truels i Hal, Peder i Longaswida, Jon i Mogensås, Swen i Ås, Henrik i Wigge, Peder i Gärde ok Bertil i Klaxås, at åren æpther guds byrd m cd lxxxiij oppa Jamptamot warom vi for:de nempde ok krafde af vælbornom manne Peder Karlson fogode

---

[1] Elfsiötjärn. [2] Bijrikels berg. [3] geeta (?).

i Jamptaland ok i dom satte emellom Jamptaland ok Dala i swa matto, at the trätade om skogamærke; tha kom for oss for:de XXIV try prof med sin bref ok insigle fore sät, som nu nyliga hafde gangit af Jamptaland, ok all try profven sägia enzs. I första prof war XII men, i annat prof war XXIV men ok i tridje prof war ok XXIV men, ok bönder af Jamtaland hafde sent dalamen bref ok bod, at the skulde hafva möth profwen oppa Hasvarru oppa sättan dag, som Erik lagman i Trondem hafde budit, ok dalamen ey vilde komma til profwen, tha dömdom vi for:de XXIV med fullan dom ok allan med for:de Peder Karlsons råde ok närvaru, at all try profven skuldu wara gil stadugh ok obrytelikin som the gangen waru. Som är fra Hasvarru ok til Birkilsberg, som var landzskra ok utvisar etc. Item kennoms ok wi for:de XXIV, att dalamen woro for oss tha wi såttom domin ok kände sik skogen til eet bärg som heter Borknis bærg, som ligger hart når Bårg sokn i Jamtaland; thet merke dömdom wi for:de XXIV ogilt for lanzmerke, for then skul at var lanzskra ok for:ne try prof gå mot dalamen ok Börknis bårg. Till mere wisso ok bätter forvaring henge vi for:de domsmen var insigle for thetta bref, som år Anders i Wigge, Martin i Ö, Olof i Sanda, Mattis i Hoff, Olof i Walla ok Erik i Hylia oss flera ey insigle ägande oppa thenna tid. Skrifvet oppa Jamptamoth samma år som för är sakt etc.

Item all the merke, som Thore Ille opreste, dömde wi for:de XXIV ogild, for then skuld konungs bref finnas ey for the merke, utan thet skal vara konungs allmenning oppa bada sidor lanzs merken som var lanzskra utvisar. Alt thet som ey är skatta skog skall blifva konungs allmenningh etc.

Remsor till 6 bortfallne sigill.

29. 1485. Qvitsle (i Berg).

Olof Simonsson i Hara säljer $1/6$ i öfre gården i Qvitsle i Bergs socken till sin broder Erik Simonsson i Qvittsle för 10 jämtska mark. Brefvet beseglas främst af Severin kyrkoherre i Oviken.

Orig. på perg. med 3 sigill i Qvitsle i Berg. Afskr., gjord af Eric Olofsson i Vigge i Ö. L. M., men bör jämföras med orig.

30. 1485. Åsen (i Fors).

Barnen till Margareta Trydjesdotter i Åsen sälja sitt möderneárf $1/8$ i Åsen i Fors socken till Jon Pedersson för XVII riks mark.

Orig. på perg. i Fors. Afskr. i J. L. F., men bör jämföras med originalet.

31. 1488.

Alfvild samt Ola, Peder och Bengt Guthormsöner sälja sina arfvedelar i Namn till sin broder Jon Guthormson för 4 jämtska mark till hvar och en af dem.

Orig. på perg. i Nordiska Mus. i Sthlm.
Afskr., gjord af mig, i Ö. L. M.

Alle men the som thette breff see aldher höre helsar iagh Affvild Ola Peder Bencth Gudhormsönir. Görom vitherligit mz vart opna breff, ath vy solt hafwom var' brodher Jon Gudhormsson var retta arffvadel, som vi attom i Naffn i Frösöö sokn liggande, swa ath han haffwer giffuidh huer'om varrom iiij jemska mark i gode betalin, swa ath oss vell atnögher, ok fore thy skiliom vy for:de gard mz allom sinom tillagom vndan os ok allom var' arffwom ok epterkommandom ok vndher fornempd Jon Gudhormsson ok hans arffua ok retta epterkommandom til odal ok æverdeliga eigo mz holth haga vathn ok vedestade aker ok engh vtan gard ok innan i vatho ok i torro alth thz, som bäther är haffua æn mista som ther til ligger ok ligath haffwer fra forno ok nyio. Thetta köph var giort mz thennom skilligom vitnom Olaff i Valla, Moghens i Vallne. Till sannindi therom bediom vy Æsbiorn lagman, Mortin i Øn om terris insagle for thetta breff. Scriptum in cur'a'g' dominica palmarum anno domini m. cd. lxxx octauo.

Plats för tre sigill.

32. 1488. Trondhjem.

Birgitta Pedersdotter i Vesterhus och Ole Jensøn klaga inför ärkebiskop Gauto, att de ej fått sitt fulla fädernearf särskildt i Hof, och att detta förhållits dem af farbrodern Yrian Karlsson och dennes son Karl. Förlikning ingås med svarandens ombud Peder Olsson och stadfästes af domstolen.

Afskr., gjord af S. M. adj. N. J. Ekdahl 1829, i J. L. F. (236 b).

Ollum mannum som thetta bref se eder höra helsa vi Gauto med Gudz nadh erkebiskop i Nideros och pavelig settis legatus, Erik Anundson lagmand i Trondhem, Thomas Jute, Erik Slanke, Sigurd Øffvindson, Bjorn Simonson oc Jon gullsmid radman thersammestedis kerleka med gud oc sancte Olaf konung kunnokt görande, at anno domini m c d lxxxviij beati Mortens afthen kome fore oss i rette uppa erkebiskopsgarden i Trondhem beskedlig qvinna, hustru Birgitte Pæders dotter i Westerhus i Jemptland, oc Ole Jensön a ena halfwa klagendis men, a andra halfve Peder Oleson i umboda Karl

Yriansons barna svarande. Klagade tha for:de hustru Birgitte oc Ole Jensen, at the ej hafde fenget sin fulle faders arf uppa bada sider besynnerliga i thet goz, som Hof heiter liggiendis i Hackås sokn i Jemtaland, som them var forholdet af herr Yrian Karlsson theris faderbroder ok efter honom hans son Karl Yriansson, gud theris begge sjel nade, men for:de Peder Olson svarade, at ther var giort ret byte emellom the bröder i lefvande lifve, oc at Pæder hade takit lösa peninga for sin part i Hof lxxx mark. Ransakade vi tha thet mål granneliga efter theris bref oc bevising pa bade sider ok kunne icke thet finne, at ther hafde nokot lagliget byte eller skipte varet mellan for:de bröder. Men om the 80 mark, som hustru Birgittis fader Peder Karlson hafde upburit, svarade hon, at the ej när tilrekte for thet, som han skulle haft af sinom broder i for:de Hofs godz, och böd thermed at legia the 80 mark igen til bytis, oc inckta bref hafde hun heller ther uppa, kunde vi oc ej helder finne af the brefve som vore framborne, at thet var halfva eller hela peninga, som han skulde haft hafva. Efter tesse vore ransakan och tillagan gjorde for:de Peder Olson ena såmja med hustru Birgitta oc Ole Jensen, som oss oc tyckte skijnsamt oc lagom likt vara, at hustru Birgitta leggier igen the 80 mark, som hennes fader uppebar, oc siden gå for:de hustru Birgitta oc Ole Jensen med sin söskine oc Karl Yriansons skilgetin barn til ret tridiungsbyte efter herr Yrian Karlson, Peder Karlson oc Jens Karlson i allen then arf, som them tillföl efter fader oc moder oc efter tva theris bröder, som var Ole Karlson oc Eric Karlson oc arfven tilföl med them at the tva bröder ingen barn efter seg hafde; skulle oc sammaledis the 80 mark til tridiungsbyte ganga med thet andet goz, som for seger. War thetta theris venliga semje med samtyket och handerbande, som the här giorde fore oss med vore tillaga, hulken fore fullan dom skal holdas. Oc til mere visse oc stadfestilse herom lathe vi vort sekret oc indsigle henges fore thetta. Gefvet i Trondhem år ok dag som for seiger.

33. 1489. Lockne.

Jemtlands lagman Esbjörn Semundsson håller ransakning om Brunflo och Lockne kyrkors egor: Hwads och Forsaviks fisken, Harstad och halfva Gimdalens fiske.

Bestyrkt gammal copia af orig. på perg. i Brunflo kyrka. Afskr. häraf, gjord af mig, i Ö. L. M.

Copia af gamble pergaments breffwet om Brundflodz sn och Lopnes kyrkio äger.

Alle men, thee som thette breff see eller höra, helsar iak Essbiörn Semandsson lagman i Jemtalandh ok witterligh giör iak mædh thetta mitt öpna breef: att epther wyrdeliigh herris erkiebiscops Jacops i Upsala brefs tilskrifvelse, swa att iiii men ok xx mædh mik ransaka skuldhe om eghodhela som Brunflo kyrkiom tilhörde ok Lopne kyrkiobolle tilhörde: hvilket maleffne för mik kom vppa Lopne kyrkioboll, ok loth iak nefna iiii ok xx men i dom, som swa heita: herr Yrian kyrkioprästor i Sundom, Broder Agistinus, Morten Jonson, Moges Nilsson, Jöns Staffanson, Olof Kettilson, Jon Pemtson (Penctson?), Olaf Jngemundsson, Gudsorm i Bynom, Päder Olofsson, Kettil ok Hemmingh Paal söynier, Oloff i Stakkaris, Amondh i Tandh, Jon i Blikom, Päder i Hakasengh, Jon Trondh Påders synier, Sigurdh i Östnohr, Olof i Lunde, Jon i Andbyy, Matz i Walabakka, Jäppa i Blikom, sanct Eskils aptan annno domini MCDLXXXIX kom tha for oss domsmen af ena halfwa hederligen man herr Lafrs Manson, kyrkiopräster i Brunflo och prowest i Jemptalandh, än af andra halfwa Päder ok Mogens i Hagen ok Anders i Flatnohr ok Amund i Skuro ok Edis men, med hwadh skeel the hafde fra hefdatt Lopne' kyrkiobolle sina fiska, hetandis Huadz fiska ok Forsawijk i Boxiöö sokn liggiandis, ok haffde huarketh wittna eller breff, vtan sagde att theris fader for them hafde thet hafft. Ther näst krafde wij fram for:d herr Lafrs medh sin skeel, hwilket han frambaar, ett besiglath bref swa ludande, att for:de Huadz fiska ok Forsawijk gifwet war vnder for:de Lopne kyrkiobole ok prästenom till vphelde. Item ther näst krafde wij for oss for:d Mogns och Päder i Hagen, hwadh skeel the hafda fra hefdath Brunflo kyrkia hennis eghor hetandis Harstada ok thet som ther till hörde, ok haffde huarket wittna eller breff för sina mala, ok swa krafde wij fram for:de herr Lafrs medh sin skeel, huilket han frambar, Brunflo kyrkios messesbok, ok stodh ther skelega inskrefwadh swa at alla Harstada mädh skogh fiskawath quarnasteth medh allomd (!) sinom tillagom hörde Brunflo kyrkio till. Item klagade ok for:de herr Lafrs om en eghodhel som ok stodh beskrifwed i besegladom brefwom swa at halfwa Gimmadal fiska höst ok vårn tock skogh ok uthi halfwa ytmingh i for:d Gimmadal hörer ok til Brunflo kyrkia ok i herr Carls tidh, tha han kyrkiopräster war i Brunflo, Gudh hans seel nade, hafde han ther xij manna dom öfver, ok tha dömdes for:de fiska Gimmadal som forskrefweth [ok] till Brunflo kyrkia, ok nu epter sadana skeel, som for:d herr Lafrs hafde, tha dömdom wij forskrefne domsmen alla tree for:de articula mädh fullom dom for:d Huadz ok Forsawijk fiska frith ok frest (!) vnder Lopna kyrkiobole ock Harstada ok halfwa Gimmadal som for-

skrefwedh står, frith ok frelst till Brunflo kyrkia. Ock for:de Anders, Amundh, Päder, Mogns ok Edismen ok Niels i Sundom dömde wij them ther ifra epther denna dagh, swa att thessom for:d eghodelom skal sigh inghen mädh befatta utan han som kyrkioherdh i Brunflo eller Lopne. Till yttermer wisso ock better forwaringh hengiom wij wore insegel for thesse bref, ok iak Kettil Pålson beder Olof i Sandom om sitt insegle ock Siguth i Östnohr beder Kettil Olofson om sitt insegel ok wij flere som eij insegele hafva bidom Lafrs i Klugsas v. thes breff, som giort är dagh ok åhr som för siges.

Afwittnade Jöns Staffanson, Olof i Oplie oc Jon Benctson i Aker ock svoro, att them witterlig war, att Swarta Tijwadh stodh vppa kyrkiowallen i Brunflo ok gaff Brunflo kyrkio halfwa sina fiska, som heeter Gimmadal, bada land ok vatn medh allom sinom tillegom.

Att dhetta är lijka lydandes medh sielfwa originalet wittna wij vndertecknade

B. Ribbing — E. J. Plantinus
L. S. — P: P: i Offerdahl.
L. S.

Nedan för brefvet hängir fämb signet uti kåda tryckte, behåldne men märke och ruhm synes för fämb til, som bort slettne ähro; bak på brefwet står med tingsskrifvarens Jöns Michelsons egen hand annoterat som föllier.

A:o 1616 d. 16 Jan. är detta bref på Räfsundz Wintertling uthi landzherrens och laagmands närwerilse leest och laagt i rätte, och befindes detta Gimdahls godz att wara kierkens, endog Kiäld Jonson i Sundh (:sogneprestr i Brundflod uwitterligit:) dett af Kongl. May:ts ombudzmand leijatt haf:r me hwis andet gotz detta breff omförmeld:r hörre kierken och så till.

Item A:o 1626 d. 7 Sept. leest på Brundflod Tingh, som holtis vthi Lochne. Adtest som tilfôrene

B. Ribbing. — E. J. Plantinus.

34. 1490. Lillherrdal.

Michel Jonsson lemnar åt sina två döttrar lös och fast egendom och till sin måg Peder Jonson all sin fasta egendom emot underhåll för sig och sin hustru till döddagar.

Orig. hos Jon Andersson i Lillherrdals kyrkby. Afskr., gjord af bibliot. L. Bygdén i Upsala, i J. L. F. 259 afskrifven.

Helsoor i Gudhei allom danda mannum som mit opnæ breff ffore komandher vardher. Thetta kennis iak Michiel Joonson,

Östersund, *Jämtlandspostens Boktryckeri*, 1893.

ath iak görss nw en aldrugher man och kranker arbesslithen och min hwstru tesselikias. Item haffver iak beytath millan minum dijtthren Astha och Byrghittha i leysseyrum och fastum huar sin del, sum them bordhe haffua aff fadhers geordhæ. Item haffver iak lachfore mik och mina hustru alla mina fasther egher in til min magher Pedher Joonson os til forning til brydh och kledhum saa lengia vij lefva maa. Item oc efther min døøth tha vnnar iak minum magher Pedher Joonsson til euerdhelika egher och hans barnum om the gyrra os forning til døther dagga. Item frelser iak honum och hans ervinghum til everdhelikaa egher i vattha och i thyrra fore fødhum och offødhum inggan ath talla efther min døø.. Georth och giffuit i mina soknn i lilla Herdal anno domini mcdlxxxx scriffuit under danda mane incigil, Gunnar Helligiasson och Joon Arneson.

35. 1490.

Halfvar Jonsson säljer vestra gården i Hagharsnäset till kyrkoherden i Brunflo Lars Ivarssen för 3 mark och en sked, värd 2 öre.

Orig. på perg. i Ö· L. M.

Deth skal allom mannom veterliigith vara, ath iak Halffuardh Jensson fulkomligha tilstar mz thette breff, ath mijn fadhr . . . ss. Haghthorsson salt haffver hederlighom man herre Larss Ivarsson kyrkieherra i Brvnfflo en halffwan gardhan i Hagharsnæset then væstra, ok gaff for:de herre Larenss myk en skedh sa god som tva øra ok iij mark. Vilia mijn sysken nakat thala ther oppa, tha skal iak svara ther til ok eyke nakar annar. Thy skyl iak vpnemdhe Halffvardh Jensson then væstra halffva gardhen Hagharsnæset vndan mik och mynom siskenom ok varom arffvom ok vndher herra Larenss Yvarsson ok hans arffva til odhals ok æverheligha eygho mz allom then lwtwm ok lvnendom, som ther vndher ligger ok lighath haffver aff forno ok nyo. Vithnis men til thenna sone herre Pædher i Liidh, Moghens lagman, Hans Karsson, Esbiørn Knvthson, Fasthe Gvdhtormson, Niels Karson ok flerom dande mannom. Til ythermer bevisningh bedher iak for:de Halffvard Jenson godha manna insighle som ær Maghnus Hansson laghman, Hanss Karlsson diekn ok Moghens i Vallom nidhan vnder thz breff. Anno domini mcdxc [in mag. sc. nono]

Plats för 3 sigill.

36. 1494. Westerhus.

Birgitta Persdotter skrifver till sin frände mäster Karl

af Thoten och underrättar honom ibland annat om, att hon sålt sin andel i Westerhus på Frösön till ärkebiskop Jacob i Upsala. (Jfr N:o 32.)

Orig. på papper hos Olof Olofsson i Loke, Lockne s:n. Afskr., gjord af mig, i Ö. L. M.

Ödmiuke och kerlika helso ffor sand mz gud! Maghe I vetha, kere mester Karl, ath iak magh vel, gud lati mik thz sama thil edher ath spøria. Fframdeles vil iak edher vetherlighet gøra, ath tha verdogaste fadher i gudi erkiebiscop Jacob i Vpsalom var her i Jemptheland nv ffor ein are anthvardade iak hanss nadhe the egodelo som sancte Bonifacio thil hørdho ok then del i Vesteruso som iak erffdhe salde iak hans nadhe. Ok then tid varo edhre brødhre Olaff ok Nilss Jenssøner ther oppa i Ødha' nervarand ok ville sik inklagha i en trediungh i halffua Vesterusa. Litheth ther epther ath then godhe herren var aff landhet faren tha varo edhre brødhre oppa Hakass skattingh ok thil talss mz mik. Bar iak tha ffram eth breff som verdogaste fader erchiebiscop Gaute i Trondhem mz flerom godhem mannom insiglat haffdhe, hulkith breff som insatthess i kyrkieherberget i Hakass som breffvith sielv vtvisar huruledis iak ok tee mz retthe vorom atskilde hoppass iak ath i... ... [oreth] ath vethe ffor hulkith min godhe [brodher] thil edher ok teslikess edre faobe syster hu[s]ith ok the troo gotth thil edher ath the ey ok offorätts. Ther mz edher gud befalland ok sancte Olaff kongh Scriptum Vesteruss anno domini Mcdxciv.

Med Bs signet
Birgitta Pedersdoter
edher frank ven.

På baksidan adressen: Hederlik man mester Karl vthaff Tothn kerlika sendess thette breff.

37. 1498. Berg.

Lagman Magnus Hansson med nämd tilldömer Anders i Matnäs Qvittsle egendom i Bergs socken.

Orig. på perg. i Qvittsle, Bergs s:n. Afskr., gjord af mig, i Ö. L. M.

Alle men som thette breff see æller höra helse vi epther skriffne Magnus Hansson lagman i Jempthelandh, Nilss i Sundhe, Pedher i Sandha, Kæthil Olsson, Gudmund Jwthe, Henrik i Hallen, Juan ibidem, Henrik i Skakw, Yuan i Hoff, Bærthil i Klaxass, Olaff ibidem, Kæthil i Asom, Anders Ka-

tilsson svorne lagrettis men kærlika mz gudh och sancte Olaff kunnokth görandhe ath arom effther gudz byrdh mcdxc octauo varom vj i dom nemdhe aff beskedelikom Sven Kæthil Hoghesson Olaff Bagg vndher sog emellom Symon i Qvislem ok hans brodher Olaff i Hara ok Erik paa then eno halffuo paa then anden halffuo Anders i Mateness vm ett godz som Qvislo hether ok ffornemdhe Symon iij resor solth haffdhe ok pæningha vpbwrith. Fförsta reson saldhe fornemdhe Symon Sigurdh Biørsson i Hoodal, vitnissmen ath swa var Henrik i Hallen ok Joan i Hallen. Anden reso ther salth var Sven i Tordsass, vithnismen Kæthil i Asen ok Berthil i Klaxass mz svornom bokar edhe. Thridia reso vpnemdha Anderss i Mateness. Som vi nu satho reth i millom ffwnno vi sva ffor retthe ok ffor fwllan dom giordhe, ath adhnempde (!) Anders skal bliffua mz sith køøp obrutzligha ath halles effther thenne dagh ok ffor:de Symon sina peningha effther thy som iordhen vardher mæthin, vm the kwnno sigh ey annars forlika. Var thenne dom giordher ok sithin i Berg soghn i Jempthelandh som for:de godz Qvisle iliggher, var ok sama godz Qwisla laghligha mz laghom vpbvdhith i ffornemdhe Bergs kyrkio allom socknemannom ahørandhe; hvar thette rivffver eller rivfnn the ffar svare xii mana dom ok lagmanss orski[n]dh her vm. Thil vthermer bevisningh hengiom vj ffornemdhe domsmen som er Magnus Hansson, Nilss i Svndhe, Pedher i Sandha, Gudmudh (!) Jvthe, Bærthil i Klaxas var insigle nedhan vndher thz breff. Skriffuet aar ok dagh som før sigher.

Plats för fem sigill.

38. 1500.

Kyrkoherden Simon Laurensson i Ragunda intygar, att Erik Gullesson i Långsele i Ångermanland haft såsom pant af Olof Eliasson ett fiske i Fors socken, men att han på skattetinget i Ragunda i stället fått 2 öre och 5 mark.

Orig. på perg. i Westeråsen af Fors s:n.
Afskr., gjord af mig; i Ö. L. M.

Thz bekienes iak Symon Laffrensson kirkio prest i Raffwund, at mik är vetterligitt ath Erik Gulleson bygiand i Langgosell soken i Angemannelande haffde eith ffiskie tyll panth aff Olaff Illiasson som är [fforn thime] liggend i Ffos soken i Jempteland, ath thz ffiskie [wun . .] Olaff Elliasson och Olaff Helgesson i [goen] med vi manne doom a retthe skattingh i Raffwund i sa motto, at the gaffuo ffornemda Erik Gullesson ij öre och v mark gilde peningha, ok dher mz

skal thz ffiskie bliffva a talalösth ffór hwa'r mad' (= mader?) effter thenna dagh, och haffuer thz ffiskie ffólth bye mannom aff forno. Til ytermera bevisninge beder iak Mans Hansson lagman i Iemptelandh om sith insegle mz minom nedhan vnder thz breff, som skreffwit ared effther gws bórdh thusand v'c.

Plats för 2 sigill.

På baksidan: Om bye forse.

Om Jämtlands och Härjedalens kyrkors räkenskaper åren 1628—1631.

Af *S. J. Kardell.*

För några år sedan inköptes från afl. studeranden E. A. Selbergs sterbhus till Jämtlands bibliotek en handskrifven kvartvolym med titel »Kiercke Regennskaber aff Jemptland och Herdallenn Beregnitt paa 3 Aars Tidh fraa Philippi och Jacobi dag 1628 och thill Philippi och Jacobi dagh 1631.» Arbetet är utfördt af dåvarande stiftskrifvaren i Trondhjems stift *Jens Michelsen.* Det omfattar alla den tidens socknar i de båda landskapen, utom Ström och Näs; dock är redogörelsen för Ragunda defekt. Med ledning af detta manuskript har följande lilla uppsats tillkommit.

Hufvudkyrkor voro de i Rödön, Sunne, Brunflo, Oviken, Berg*, Undersåker, Offerdal, Lit, Hammerdal, Ragunda, Refsund, Sveg och Hede. Kring dessa grupperade sig dotterkyrkorna eller annexen. Kyrkornas hufvudsakliga inkomst utgjordes af en viss andel i tionden, i Jämtland förmodligen $^1/_6$ (»kyrkornas tertial», d. v. s. $^1/_3$ af halfva tionden), i Härjedalen $^1/_8$. Sådant var åtminstone förhållandet längre fram, sedan dessa provinser återförenats med Sverge. Tionden utgick i Jämtland i korn, i Härjedalen äfven i ost. — I Marby hade kyrkan äfven något afradsjärn. Dessutom hade några kyrkor afradsmedel från fisken, ängar, myrar och dylikt.

Spannmålens mått var tunnan, fördelad i tre spann och tolf fjärdingar. Viktenheten för osten och järnet var vogen,

---

* Enligt Hülphers fick Berg först 1650 egen kyrkoherde, hvilket nog är riktigt, då räkenskaperna blott omnämna en vice pastor för denna socken. Men kyrkan kallas dock i dem uttryckligen för hufvudkyrka.

Sammandrag af Jämtlands och Härjedalens kyrkors räkenskaper åren 1628—1630.

	Behållning från år 1627			Inkomster åren 1628—1630: Tionde -Korn			Tionde -Ost		Afrads- och räntemedel			Hjälp från andra kyrkor			Skuld till år 1631			Summa		
	Daler	ort	sk.	Tunna	sp.	fj.	Voger	p:d	Daler	ort	sk.	Daler	ort	sk.	Daler	ort	sk.	Daler	ort	sk.
Rödens hufvudkyrka				54	—	—												54	—	—
Aspaas annex				19	1	3						7	3	—	17	—	13	44	1	21
Neskott annex				18	2	2½												18	3	12
Aas annex				29	1	—												29	1	8
Sunde hufvudkyrka	5	1	—	41	—	2												46	1	16
Frösö kyrka	1	—	12	48	—	—									1	2	12[1]	50	3	—
Nuorderö annex				12	2	2									—	—	16	13	—	—
Marreby annex i Hallden[2]	2	1	18	8	1	1					[3]							10	3	10
Halldens kyrka				33	1	3[4]												30	2	8
Bröndflodts hufvudkyrka				52	1	3½			—	—	21[5]	38	—	4				90	3	13
Lochne kyrka	21	1	11	54	2	—									4	1	19	80	1	22
Mareby annex	2		8	12	—	1												14	—	16
Ness kyrka				Uppgifter saknas														—	—	—
Ouigs hufvudkyrka				68	1	2												68	2	—
Myske annex	2	—	—	44	2	3												46	3	16
Hackaas ky:ka	55	2	7	41	2	2½												97	1	19
Bergs hufvudkyrka	20	—	—	63	2	2			—	3	8[6]							84	2	16
Klöffzö annex (En träkyrka)				15	—	3												15	1	—
Retten annex (En träkyrka)	—	1	10	14	2	3¾												16	—	8
Underagger hufvudkyrka				14	2	2½			1	—	—[7]							15	3	12
Myrsill annex	4	2	1	7	2	3												12	1	17
Kalld annex	2	2	—	21	—	1									3	1	16	27	—	—
Ore annex	5	—	8	22	1	2												27	2	8
Offerdalls hufvudkyrka	2	—	—	47	2	2[9]			1	3	8[8]							47	2	16
Allsen kyrka	11	—	20	51	—	1									3	—	20	65	2	—
Matmer annex			5	19	1	2												19	2	5
Liidts kyrka			—	62	2	2												62	3	8
Hegennaas annex	1	3	12	22	2	3												24	3	4
Kierckaas annex	—	2	—	9	1	2									4	1	—	14	1	—
Fyllinngs annex	—	—	7	5	1	1												5	1	23
Hammerdalls kyrka				45	—	—[10]												43	2	—
Ströms kyrka				Uppgifter saknas															?	
Ragens kyrka				Uppgifter saknas														21	2	10
Fors annex				10	1	1			2	—	20				4	1	2	16	3	14
Hosiö annex (En träkyrka)				4	2	3			—	1	12[11]							5	1	4
Hellsö annex	1	2	16	5	2	—												7	1	8
Stuun annex	2	—	20	5	2	1									—	1	—	8	—	20
Reffsund hufvudkyrka	3	3	1½	32	2	1			—	2	1	4	—	16				41	—	18½
Breche annex (En träkyrka)	2		2	7	—	—												9	—	2
Bodtsö annex (En träkyrka)	—	2	12	8	2	—									2	1	—	11	2	4
Sundtsö annex	2	3	—	23	1	3												26	1	8
Sueij hufvudkyrka	5	1	16	26	—	—	10	1							12	3	13	52	—	5
Lill Herdalls kyrka	24		19	10	2	—	1	½							8		9	43	3	8
Hoffdalls annex	4		13	3	—	—[12]	1	—							—	1	14	8	2	1
Heiide hufvudkyrka	5	1	16	15	2	—	6	—	2	2	—[13]							28	—	8
Tinnes kapell	—	1	4	1	2	2[13]	1	1½										3	1	—

	Skuld från år 1627			Utgifter åren 1628—1630: Egna utgifter			Hjälp till andra förs.			Behållning till år 1631			Summa		
	Daler	ort	sk.	Daler	ort	sk.	Daler	ort	sk.	Daler	ort	sk.	Daler	ort	sk.
Rödens hufvudkyrka				51	—	—	2	1	—[1]	—	3	—	54	—	—
Aspaas annex				44	1	21							44	1	21
Neskott annex				17	3	16				—	3	20	18	3	12
Aas annex	7	2	12	18	—	—				3	2	20	29	1	8
Sunde hufvudkyrka				31	1	16				15	—	—	46	1	16
Frösö kyrka				50	3	—							50	3	—
Nuorderö annex	1	3	—	11	1	—							13	—	—
Marreby annex i Hallden				8	2	18				2	—	16[2]	10	3	10
Halldens kyrka				25	—	—				5	2	8	30	2	8
Bröndflodts hufvudkyrka				86	2	4				4	1	9	90	3	13
Lochne kyrka				70	2	22	9	3	—[3]				80	1	22
Mareby annex				13	—	—				1	—	16	14	—	16
Ness kyrka				—	?		4	—	8[4]					?	
Ouigs hufvudkyrka	5	—	14	58	3	12				4	1	22	68	2	—
Myske annex				20	2	—	10	—	—[5]	16	1	16	46	3	16
Hackaas kyrka				76	3	—	15	2	2[6]	5	—	17	97	1	19
Bergs hufvudkyrka				67	2	—				17	—	16	84	2	16
Klöffzö annex				13	2	—				1	3	—	15	1	—
Retten annex				14	—	—				2	—	8	16	—	8
Underagger hufvudkyrka	2	—	12	13	2	16				—	—	8	15	3	12
Myrsill annex				10	1	1				2	—	16	12	1	17
Kalld annex				27	—	—							27	—	—
Ore annex				25	3	16				1	2	16	27	2	8
Offerdalls hufvudkyrka				38	3	12				8	3	4	47	2	16
Allsen kyrka				65	2	—							65	2	—
Matmer annex				18	2	—				1	—	5	19	2	5
Liidts kyrka	4	—	—	49	3	8				9	—	—	62	3	8
Heggennaas annex				16	3	20				7	3	8	24	3	4
Kierckaas annex				14	1	—							14	1	—
Fyllinngs annex				3	3	8				1	2	15	5	1	23
Hammerdalls kyrka				37	2	18	3	—	10[7]	2	2	20	43	2	—
Ströms kyrka					?		1	—	8[8]					?	
Ragens kyrka				21	1	—				—	1	10	21	2	10
Fors annex	1	2	14	15	1	—							16	3	14
Hosiö annex				5	—	12				—	—	16	5	1	4
Hellsö annex				5	—	16				2	—	16	7	1	8
Stuun annex				8	—	20							8	—	20
Reffsund hufvudkyrka				31	—	—				10	—	18½	41	—	18½
Breche annex				6	3	8	—	3	8[9]	1	1	10	9	—	2
Bodtsö annex				10	2	20	—	3	8[10]				11	2	4
Sundtsö annex				19	—	8	2	2	—[11]	4	3	—	26	1	8
Sueij hufvudkyrka				52	—	5							52	—	5
Lill Herdalls kyrka				43	3	8							43	3	8
Hoffdalls annex				8	2	1							8	2	1
Heiide hufvudkyrka				24	—	16				3	3	16	28	—	8
Tinnes kapell				3	1	—							3	1	—

[1] Dessutom skuld till Sunne för 2 pund 6 marker klockmalm 6 dlr 3 ort. — [2] Dessutom en behållning af 2 voger järn. — [3] En inkomst af 1 pund afradsjärn är upptagen, dock utan angifvet pris. — [4] En del svagt korn såldes för tre ort tunnan. — [5] För ett fiske och en myr, som prästen arrenderade. — [6] Räntemedel. — [7] Af Öijsteds äng, hvilken uppgifves som ödesgods 1567 (Se denna tidskrift, b:d 1, h:t 3, pag. 85). — [8] Eg. inkomst för sålda materialier. — [9] En del svagt korn såldes för 2½ ort tunnan. — [10] 7 t:or fruset korn såldes för 5½ dlar. — [11] Utgjorde tre års afrad för ett kyrkfiske. — [12] Såldes för 3 dlr 22 sk. — [13] Utgjorde ersättning för forsellön. — [14] År 1630 frös kornet bort.

[1] Till Aspås. — [2] Dessutom en behållning af 2 voger 1 p:d järn. — [3] Till Brunflo. — [4] Till Brunflo. — [5] Till Brunflo. — [6] Till Brunflo 10 dlr 2 sk., till Aspås 5½ dlr. — [7] till Brunflo. — [8] Till Brunflo. — [9] Till Refsund. — [10] Till Refsund. — [11] Till Refsund.

som underafdelades i tre pund. I sammanhang härmed må nämnas, att tjäran, en artikel, som spelade en framstående roll i kyrkornas utgiftsstat, mättes efter tunnor om fyra fjärdingar och tolf askar eller pund. Myntenheten var speciesdalern (= 4 kr.), som delades i fyra ort eller mark och 96 skilling. En tunna korn gällde en sp.-daler, en vog ost tre ort, en tunna tjära $1^1/_2$ sp.-daler. Likviderna lämnades stundom i spannmål, men äro i det följande öfverallt reducerade till penningar. — Det ser ut, som om kornet vid försäljning brukat förvandlas till malt och sedan realiserats genom fogden *Chresten Rasmussön*.

Här införes i sammandrag en orienterande öfversikt öfver samtliga kyrkoräkenskaperna för treårsperioden i fråga. Märkas må emellertid, att i originalräkenskaperna slutsummorna icke alltid stämma, då tillägg eller öfverkorsningar stundom skett, utan att vid alla tillfällen de rättelser gjorts, som bort vidtagas till följd däraf.

På kreditsidan märkas i främsta rummet utgifterna för vin och bröd. De variera från c:a 22 dlr i Sveg och Oviken ända ned till 1 dlr i Tennäs kapell. I Marby saknas denna utgiftspost helt och hållet för de ifrågavarande tre åren. I sammanhang med denna utgift förekommer stundom en annan, uppgående till $^1/_6$ af den förras belopp och kallad »offrmaal som (fogden) Chresten Rasmussön tog».

Klockarelönen utgick i Oviken och Lit med 3 dlr, i Rödön, Näskott, Ås, Sunne, Frösön, Hallen, Brunflo, Lockne, Myssjö, Hackås, Berg, Offerdal, Alsen, Matmar, Refsund och Sundsjö med 1 dlr 2 ort, i Norderön, Klöfsjö, Rätan, Undersåker, Mörsil, Kall, Åre, Hammerdal, Häggenås och Bodsjö med 1 dlr, i Marby med 3 ort, i Marieby, Kyrkås och Bräcke med 2 ort. Den årliga klockarelönen utgjorde således $^1/_3$ af dessa belopp. I Föllinge, Fors, Hosjö, Hellesjö och Stugun samt i Härjedalens församlingar synas inga aflönade klockare ha funnits.

Alla kyrkorna, med undantag af Aspås, visiterades under perioden en gång af prosten hr *Siuor Hanssön* i Oviken [1] eller af dennes medhjälpare hr *Biörn* i Sunne. [2] Den senare nämnes uttryckligen såsom visitator i Brunflo, Lockne, Myssjö och Alsen. I sistnämda församling installerade han äfven, åtföljd af stiftskrifvaren, en kaplan, hvilkens namn icke är uppgifvet. Under perioden installerades ytterligare af prosten kommi-

---

[1] Sigvard Hansson i Nordströms förut nämda arbete. [2] Bero hos Hülphers.

nistrarne *Jens Hemmingssön*[1] i Myssjö och *Hans Nielsen* i Berg. Prostens arvode, som var faststäldt i gällande ordinantia af år 1607, belöpte sig för samtliga hufvudkyrkorna, utom Offerdal, således äfven för Lit, Hammerdal och Ragunda, till 1 dlr, för Offerdal och Alsen till 3 ort samt för alla öfriga kyrkor till 2 ort. Vid installeringar betaltes särskildt arvode.

Stiftskrifvarens lön utgjorde i Brunflo och Lockne 1 dlr 1 ort 8 sk, för de öfriga hufvudkyrkorna samt i Ås, Frösön, Hallen, Hackås, Alsen, Sundsjö jämte Ragunda 1 dlr, i Myssjö, Matmar och Rätan 3 ort, i Näskott, Marieby och Åre 2 ort 16 sk. samt i alla de öfriga socknarna 2 ort, allt för 3 år räknadt.

Enligt befallning af ståthållarne i Norge *Jens Juel* (1618—1629) och *Oluff Pardsberg*, som efterträdde den förre under loppet af år 1629, utgick från alla kyrkorna, utom Hogdals, ett belopp antingen för alla tre åren eller från några kyrkor för blott ett år till kyrkoherden i Hede herr *Anders.*[2] Beloppet utgjorde i regel för de större kyrkorna 2 ort och för de mindre 1 ort om året. Måhända var detta ett tillskott till den antagligen allt för svaga lön, som Hede under Baltzarfejden illa tilltygade[3] socken utgjorde åt sin pastor.

Kyrkorna voro i regel små och understundom af trä. De voro täckta med spån, som tjärades. Ny tjära måste ofta påläggas. Denna vara utgör därför en ofta återkommande post i kyrkornas utgiftskonton. Äfven spånen förnyades litet emellan; man brukade betala $^1/_2$ daler (= 2 kr.) för 100 spån. Spånen fästades med spånspikar, som kostade $1^1/_2$ ort (= 1: 50 kr.) pr 100 st. Bland andra byggnadsmaterialier omtalas för Hede kyrka kalk, som, fraktad $3^1/_2$ mil, kostade 1 ort (1 kr.) pr tunna, samt lera, som med 2 mils frakt äfven betingade ett pris af 1 ort pr lass. I Aspås kostade kalken endast 9 sk. tunnan ($37^1/_2$ öre).

Stundom klagas öfver kyrkornas förfallna skick. Från Ås heter det, att spånen på klocktornet är uppruttnad; från Lockne, att taket är genomruttet på den norra sidan och icke utestänger vare sig vind eller vatten. Dylika klagomål höras äfven från Lit, Näskott, Brunflo, Sunne, Alsen, Marby, Sveg

---

[1] Jöns Hemmingsson (Nordström) eller Joan Hemmingi (Hülphers) var år 1645 kyrkoh. i Oviken och jämte dåvar. prosten Ol. Pedersson Drake i Brunflo det jämtländska prästerskapets ombud till den svenska regeringen (Nordström). Att de båda männen nämda år skickats till Stockholm såsom riksdagsmän, en uppgift, som finnes hos Hülphers, är tydligen ett misstag. [2] För år 1638 nämner Hülphers kyrkoherden Anders Olai i Hede. [3] Se Hülphers: Härjedalen, p. 75 (D:r Wickströms ed.).

m. fl. socknar. Stundom for vinden illa fram med kyrktaken: 1630 på hösten blef Häggenås kyrkas tak »aff den grueligh storm slemelig skamferit», och om Stuguns kyrka heter det, att »storm haffde affslaget gaufflen och börstet». Den mest omfattande reparationen under perioden undergick *Brunflo* kyrka. Kyrkoherde därstädes var då herr *Oluff Pederssen*[1], hvilken synes ha varit en dugande man. Då kyrkan och isynnerhet det gamla tornet, om hvars restaurering för närvarande åter är fråga, voro förfallna, men kostnaden för en ordentlig reparation öfversteg församlingens egna krafter, utverkade han hos ståthållaren i Norge en byggnadshjälp om 38 dlr 4 sk. åt »spisstornit» (spetstornet) att utgå från Myssjö, Hammerdals, Ströms, Näs', Lockne och Hackås kyrkor. Sedan började arbetet. Af räkenskaperna kan ej ses, om någon del af detsamma utgjordes efter s. k. gångled. Kanhända uppkom detta sätt för kyrkarbetens utförande först senare, då kyrkans inkomster minskades. Emellertid inköptes 9 tunnor 2 askar tjära för 13 dlr 3 ort. Smeden *Lass* i Vamsted jämte *Anders Anderssön* och *Oluff* i Toruolld (Torvalla) smidde 2,150 spånspik för 8 dlr 18 sk. Ledare af arbetet voro kyrkbyggarne *Erich Pederssön* i Optand och *Erich* i Giere. De täljde spån i 28 dagar à 1 ort (1 kr.) om dagen. Med »stor lifsfara» uppsatte de byggnadsställningen kring tornet samt fästade och tjärade spånen för tills. 26 dlr 12 sk. Äfven kyrktaket tjärades; i och för detta arbetes utförande köptes en lång stege för 1 $^{1}/_{2}$ ort (1 kr. 50 öre). Reparationerna utsträcktes äfven till kyrkans inre; kyrkoh. Ol. Pedersen hade under tre veckors tid i sin kost två karlar, som voro upptagna med sådant arbete, och uppbar ersättning med tre dlr 2 ort 14 sk. Kosthållet beräknades således till 8 $^{1}/_{3}$ sk. (ung. 34 öre) om dagen för en person. Slutligen inköptes ett nytt rep till den stora kyrkklockan för en dlr; ett rep till den lilla klockan förfärdigades för 12 sk. (50 öre).

Äfven på *Marieby* kyrkas tak utförde den nämde Erich Pederssön åtskilligt arbete. — På *Lockne* kyrka lades 7,000 nya spån, som »röd»tjärades med 4 t:r tjära. — I *Berg* reparerades och tjärades kyrktaket, »väggbanden» lagades och förstärktes med järnbultar och ankare; för detta erhöllo kyrkbyggarne efter (sex) dannemäns värdering 12 dlr. På vapenhuset lades och tjärades 1,100 st. spån. Inalles åtgingo 11 tunnor tjära. — I *Oviken* hade kyrkbyggarne att fordra för

---

[1] Hos Hülphers Ol. P. Drake, hos Nordström Olof Pedersson, sedermera prost, ombud till svenska regeringen 1645, † 1657.

arbete på kyrkan 32 dlr, oberäknadt kostnaderna för 800 st. spånspik och 3 t:r tjära. I kyrkan insattes där ett nytt fönster för $1^1/_2$ ort (1 kr. 50 öre). — I *Myssjö* köptes en stege till kyrktaket för 3 ort (3 kr.) — I *Hackås* fästades taket med 2 järnankare, som kostat 1 dlr (4 kr.); 4 vindskidor jämte den s. k. »börsten» på kyrkan förfärdigades för $2^1/_2$ dlr. Spetstornets, kyrkans, korets och sakristians tak tjärades. — I *Rödön* reparerades koret, golfvet och predikstolen för en kostnad af tills. 13 dlr, förutom kostnaden för »sömb» (spik), som utgjorde $1^1/_2$dlr. Där omtalas en kyrkbyggare *Mogens* i Hested (Häste). — *Aspås* kyrka fick från Rödön och Hackås en hjälp af 7 dlr 3 ort (31 kronor). Kyrkbyggarne *Oluff Anderssön* och *Suend Ollsen* arbetade där i 3 veckors tid med timring på och släthuggning af koret emot ersättning af 1 ort om dagen för hvar. 2,000 spån för 10 dlr och 1,000 spån för $2^1/_2$ dlr förbrukades på kyrktaket. 37 t:r kalk à 9 sk. gingo åt på murarbete. Glasmästaren fick 3 dlr för insättande af ett nytt fönster i kyrkan samt för upptagande på muren i koret af ett hål, hvari ett andra fönster sattes in. — *Sunne* kyrkas tak förstärktes, och nya vindskidor uppsattes; en del nya spån pålades och tjärades två gånger. Ett nytt klockrep förfärdigades af två hudar, som kostade en dlr st.; arbetslönen var 1 dlr; hela repet gick således till tre dlr. Därjämte reparerades stora klockan: *Jon* smed förfärdigade för $1^1/_2$ dlr ett nytt s. k. »söft», i hvilket kläppen skulle hänga, samt förstärkte medels järnband bulten, vid hvilken klockan hängde. — *Frösö* kyrkklocka omgöts; klockgjutaren fick, enligt resolution af ståthåll. Oluff Pardsberg, 7 dlr. *Christopher* i Krogsted sålde 2 pund kopparbruni (? = kopparbrunt) för $2^1/_2$ dlr; därmed färgades trol. klockan. Detta Krogsted, senare Kråksta, var ödegård 1687 och anslogs då till mötesplats för Jämtlands regemente,[1] Möjligen hade nämde Christopher någon handelsbod därstädes. — Kyrkans och vapenhusets tak tjärades; arbetet med tjärandet betalades efter ett pris af 2 ort (2 kr.) famnen. En ny kyrkogårdsport uppsattes i väster för $1^1/_2$ort. — I *Näskott* byggdes ett nytt vapenhus, som »storlig fornöden war»; efter 6 mäns värdering betalades det med 4 dlr. 600 spån lades på kyrktaket; men öfriga reparationer uppskötos i ans. till brist på medel. — I *Refsund*, som från sina tre annexer Bräcke, Bodsjö och Sundsjö fick 4 dlr 16 sk. i hjälp, tjärades en del af kyrktaket. Ett nytt fönster insattes för 1 dlr, sedan det äldre blåst sönder. — Äfven i de

---

[1] Se denna tidskrift, b:d 1, h:t 3, pag. 86.

nämda annexerna förbrukades ej så litet tjära och spån. I *Sundsjö* utfördes arbetet med spåntäckningen och tjärandet af *Olle* i Taffnes och *Suend* i Landsum; hvarjämte *Olle Ollsen* i Staffre utförde något arbete i kyrkan. — I *Marby* byggdes en ny predikstol, som efter sex mäns värdering i samråd med sockenprästen betalades med tre dlr 16 sk. Äfven där, såväl som i *Hallen* och på *Norderön*, tjärades kyrktaket; så jämväl i *Undersåker*. — I *Mörsil* färdigbyggde *Erick* i Eggen den s. k. 'himlen' m. m. i kyrkan för $4^1/_2$ dlr 1 sk. Han gjorde detta i kraft af ett löfte till ståthållaren i Norge Jens Juel, (?) som således synes hafva gjort ett besök i Jämtland vid den tiden. — I *Kall* reparerade socknemännen kyrkan till både tak och väggar för 15 dlr, som enligt räkenskaperna utbetalades till dem af kyrkans tionde. — I *Åre* förstärkte kyrkovärdarna själfva kyrktaket med järn och 30 stora spikar, för hvilket arbete de erhöllo 1 dlr. Äfven byggde de en »lemb» (lucka) i kyrkan för 16 dlr (à 1 ort dagen för hvar). Däraf skulle bönderna betala 5 dlr. — För 45 dagars arbete med spåntäckning och tjärning på *Offerdals* kyrka erhöllo *Oluff Olssön* i Sörås, *Bent* i Eckebergh, *Per Hemingssön*, *Niels Erichssön* i Offnit, *Oluff* i Offlo, *Lass* i Ede och *Helli* i Enge 11 dlr 1 ort. I hyra för en tjärkittel erlades 16 sk. ($66^2/_3$ öre). — På *Alsens* kyrka förbrukades åtskilligt med tjära och spån. En ny port till kyrkogården förfärdigades med tillhörande hängsel (hakar) och »fang» af järn för $1^1/_4$ dlr. — I *Matmar* uppfördes ett nytt vapenhus för 3 dlr. 2 vindskidor till kyrkans tak kostade 2 dlr. — I *Lit* reparerades kyrkans tak och golf samt upphjälptes röstet och sparrverket för en summa af 15 dlr 3 ort 8 sk., som bestämdes genom värdering af 6 män. En del ny spån lades på det af stormen skadade taket. Därmed voro 3 karlar sysselsatta i 10 dagar och fingo såsom vanligt 1 ort om dagen. Däraf beräknades hälften till lön och hälften till kost. Men då kyrkoherden herr *Salomon*[1] skänkte kost åt en karl, uppgick kyrkans egen utgift allenast till 6 dlr 1 ort. — *Häggenås* kyrkas tak tjärades nödtorftigt. *Steen* i Grytten reparerade predikstolen för 2 dlr; betalningen bestämdes af sex män. — På kyrktaket i *Kyrkås* lades 1,200 nya spån, som tjärades. — Hufven på *Hammerdals* kyrktorn fullbordades för 1 dlr; $1^1/_2$ t:a tjära förbrukades på taket. — *Fors, Hosjö, Hellesjö* och *Stuguns* kyrkor fingo alla sina tak tjärade och delvis äfven till nyes spån-

---

[1] Salom. Laur. Blix var kyrkoh. i Lit från 1624 till sin död 1638 (Hülphers).

täckta. — Liknande förbättringar gjordes äfven på *Svegs*, *Lill Härdals* och *Hogdals* kyrkor samt *Tennäs* kapell. *Hede* kyrka omrappades, och kyrkhimmeln förbättrades. Ett nytt klockrep köptes för 2 ort.

Åtskilliga inventarier anskaffades. I *Rödön* köptes en ny mässhake för 17 ½ dlr; beloppet bestämdes af 6 män. — Till *Myssjö* köptes en psalmbok för 3 ½ ort och en altarbok för 3 ort. — I *Hackås* inköptes en ny mässhake för 19 dlr. Till en mässkjorta köptes 16 alnar lärft och till en altarduk 8 alnar d:o, summa 24 aln., som efter 1 ½ ort alnen (1 kr. 50 öre) kostade 9 dlr. En kopparkastrull köptes för 2 ort. — Åt *Klöfsjö* förvärfvades ett altarkläde för 2 ½ dlr och åt *Rätan* en silfverkalk för 6 dlr. — I *Offerdal* köptes ett »grafjärn» för 2 ort. — Till *Häggenås* kyrka sålde *Oluff* i Koustad 20 alnar lärft till en mässkjorta för ½ ort alnen (50 öre). — För *Hammerdals* kyrka köptes en kalk för 8 dlr samt 3 alnar lärft med dubbel bredd till altarduk och en aln att breda öfver disken, tills. 4 alnar à 2 ort (2 kr.) alnen. — I *Refsund* hade svenskarne huserat illa under Baltzarfejden: de hade sålunda bland annat tagit ifrån kyrkan kalken och mässkläderna. Först nu, 15 år efter freden i Knäred, köptes en ny silfverkalk för 4 dlr 3 ort 8 sk., hvarjämte kyrkoh. hr *Knud Pedersen*[1] erhöll omkr. 2 dlr såsom bidrag till inköp af en ny mässkjorta. Med mässklädernas komplettering uppsköts till nästa period. — En mässkjorta köptes åt *Lill Härdals* kyrka för 5 ½ dlr.

På grund af ett kungligt bref inbetalade åtskilliga kyrkor till *Daniel Rasmussön*, skrifvare på Trondhiems gård, större eller mindre belopp att användas till »kristliga verk». På ett ställe förklaras detta uttryck därmed, att medlen skulle utgå till friköpning af kristna, som råkat i turkisk fångenskap. Förmodligen är här fråga om personer, som blifvit bortförda i slafveri af Barbareskstaternas sjöröfvare. För ändamålet betalade år 1630 Sunne 3 dlr 1 ort, Marby 1 ort 10 sk., Marieby 2 ort, Berg 9 dlr, Kall 1 dlr, Offerdal 2 dlr, Alsen 9 dlr 1 ort, Ragunda 1 dlr, Fors 2 ort, Stugun 2 dlr 1 ort 8 sk. samt Sveg 2 dlr 9 sk.

Samtliga i räkenskaperna omtalade präster äro nämda i det föregående, utom kyrkoherden i Hammerdal hr *Erich Erichsen*[2] samt kaplanen i Mörsil herr *Oluff*. — Af länsmän nämnas

---

[1] Kyrkoh. Canutus Petri dog 1643 (Hülphers). — [2] Ericus Er. Blix hos Hülphers.

tre, nämligen *Peder Laursön* i Hammerdal och By, *Åsbiörn* i Ragunda och Kullsted samt *Jon Brodessön* i Refsund.

Kyrkkassorna omhänderhades och förvaltades af »tutores» eller »kierkvergerne», d. v. s. kyrkvärdarne. — Vid periodens slut aflade de räkenskap för sin förvaltning antingen inför kyrkoherden ensam eller inför honom tillsammans med en eller flera af sockenborna, såsom länsmannen och andra myndiga män, eller också inför samtliga sockenmännen. De i räkenskaperna nämda kyrkvärdarne och andra myndiga män äro: för Rödön Niels[1] i Setter och Mickel i Udgård; — för Aspås Eijner Ollssön i Nees och Jon Ollssön i Storgård; — för Näskott Niels i Smidsås och Svend i Kingstad; — för Ås Hennig i Kiennås och Per Iffuerssön i Dille; — för Sunne Oluff Hellisen och Olle Ollsen; — för Frösön Lass Ollssön och Oluff Rickortssön i Berge; — för Norderön Heming Pederssön och Peder Biörnssön; — för Marby Niels Anderssön i Hoge och Oluff Ollssön i Giettås; — för Hallen Jep i Goj och Jon Jonssön i Hommenes; — för Brunflo Carl Anderssön i Vigen och Olle Ollsen i Toruolld, därjämte nämnes Per Iffuersen; — för Lockne Anders i Vallne och Niels i Vordbacken; — för Marieby Erich Kieldssön och Oluff Lauritsen i Byen, äfven omtalas Olle i Öffuerbyen; — för Oviken Poull i Dille och Niels i Silbacken; — för Myssjö Jens i Ångerån och Jörgen i Landsum; — för Hackås Erich Erichssön och Oluff Anderssön, äfven Anders Perssön och Anders i Giere; — för Berg Sundvis i Skocku och Oluff Kieldssön; — för Klöfsjö Svend Ollsen i Klöfsjö och Jens Svendssön i Berge; — för Rätan Kield i Böled och Jon Nielssön i Retten; — för Undersåker Erich i Stamgier och Oluff Gregersön ibidem; — för Mörsil Matts i Myckellgård och Jep i By; — för Kall Hendrich i Westgård och Åge i Mon; — för Åre Oluff i Bratland och Oluff i Wigh; — för Offerdal Oluff Ollssön i Sörås och Helli i Enge; — för Alsen Mogens i Hoff och Erich Lauritsen i Kiösted; — för Matmar Stor Morten i Quitle och Olle Gudmondssön i Ytteråcke; — för Lit Hans i Korstad och Anders i Klöffstad. Dessutom nämnes Jörgen i Hyllie; — för Häggenås Peder Pederssön i Landgård och Peder Carlssön i Hegenås; vidare omnämnes Peder i Nygård; — för Kyrkås Niels i Siwer och Helli i Siwer; — för Hammerdal Joen

---

[1] Vid namns stafning gör sig Jöns Michelsen skyldig till inkonsekvenser. Så skrifver han än Niels, än Niells; än Suend, än Suennd; än Oluff, än Olluff; än Joen, än Joenn; än Carl, än Carll; än Anders, än Annders; än Jens, än Jenns; än Kield, än Kielld; än Erick, än Erich, än Errich o. s. v.

Laurssön på Åssen och Peder Perssön i Vigenn; — för Föllinge Christoffer i Fyllingh; — för Fors Jon Mortenssön och Per Ollsen i Byen; därjämte nämnes Jon Ingemardssön i Bispgård; — för Håsjö Erick Ollsen och Oluff Jonssön; — för Hellesjö Biörn i Horgård och Peder Siursen; — för Stugun Bent Ollsen och Bent Hemingssön; — för Refsund Jon i Ödsö och Anders i Veruig, hvarförutom nämnes Brodde Brodssön och Erich på Åsen; — för Bräcke Oluff Ollsen i Bendsö och Carl i Grönvigen; — för Bodsjö Niels i Sidzö och Anders i Skuren; — för Sundsjö Peder i Löfsted och Jon på Åsen; — för Sveg Halluord Joenssön i Byen och Erick i Herrö; — för Lill Härdal Joen Perssön och Peder Anderssön, Rolf Ollssön och Suend Suendssön; dessutom omtalas Olle Joenssön, Morten Mortenssön, Joen Halluordssön och Kield Hemingssön; — för Hogdal Suend Esbiörnssön och Jens Ollssön; — för Hede Halluord Ingbredtssön och Erich Ollssön i Vigen; — för Tennäs Jens i Tinnes och Inbret Jonssön i Funnisdall.

Räkenskaperna tala i det hela om fattigdom och små förhållanden här i landet på den tiden. Ställningen var också helt viss bekymmersam. Ännu hade icke de sår, som det sista kriget slagit, hunnit läkas, hvarom särskildt Refsunds och Hede kyrkoräkenskaper vittna. Under Baltzarfejden hade svenskarne efter tidens sed hemsökt båda provinserna med plundring och ödeläggelse. Då de genom freden i Knäred 1613 återställts till den danske konungen, lät denne anställa en hård efterräkning med de många, som under krigets lopp svurit konungen af Sverge trohet.[1] Denna omständighet ökade eländet och fördröjde välståndets återkomst. Hvilken inverkan det olyckliga kriget mot kejsaren 1625—1629 hade på förhållandena i dessa bygder, kan ej ses af ifrågavarande räkenskaper; men skadlig måste den naturligtvis ha varit.

Med paternel egenmäktighet förfor regeringen, då den ålade sådana kyrkor, hvilkas ställning var jämförelsevis god, att utgifva belopp antingen till s. k. »kristliga verk» eller till hjälp åt fattigare kyrkor. Ett sådant beskattningssystem stöter litet på kommunism, men finner sin förklaring dels i den rådande nöden, dels i församlingarnes brist på kredit.

Utan fråga inträdde i Jämtlands och Härjedalens ställning en stor förändring till det bättre, då dessa provinser efter Hannibalsfejden genom freden i Brömsebro 1645 återförenades med det land, till hvilket de af naturen höra, med Sverge.

---

[1] Se Nordström, Jemtlands kyrkliga ställning före 1645, pag. 80.

Hällmålningarna vid sjön Skärvången.

Af *P. Olsson.*

(Härtill Tab. III—V).

Förliden sommar gjorde jag med anslag af länets fornminnesförening en resa för antiqvariska undersökningar inom en del af Jämtland, och ett hufvudsyfte med denna resa var att besöka och afteckna de hällmålningar i röd färg vid stranden af sjön Skärvången, om hvilkas tillvaro jag genom föreningens ombud i Föllinge, kronojägaren J. Danielsson, erhållit underrättelse. Jag reste derför med skjuts från Östersund till Föllinge gästgifvaregård men sedermera, emedan väg saknas, ridande till den omkring 2 $^1/_2$ mil derifrån i NW belägna byn Norra Skärvången i Föllinge socken. I sällskap med hr Danielsson begaf jag mig därifrån i båt till de ställen vid sjön Skärvångens strand, där hällmålningar blifvit upptäckta. Dessa ställen äro: 1) Brattberget strax norr om norra Skärvångens by, en lodrätt stupande klipphäll, vid hvars fot vattnet sades vara 15 famnar djupt, och på hvilken hällmålningar upptäcktes 1893; 2) Hällberget, beläget vid sjöstranden längre norrut något mer än en kilometer N. om Norra Skärvången, på hvilket hällmålningar upptäcktes i Oktober 1890, såsom redan är omtaladt i denna tidskrift sid. 55. Bergarten i närheten innehåller glimmer och hornblende och jag fann icke flera hällmålningar i denna trakt af sjön.

De teckningar, som jag här lemnar af hällmålningarna, hafva måst göras på en gungande båt och kunna därföre ej vara fullt trogna i detaljer, icke heller kan storleken för alla bilderna noggrannt uppgifvas, emedan några af dem ej kunde nås och uppmätas. Några bilder, som voro otydliga, hafva måst utelemnas. Kunde man vintertiden, sedan sjön Skärvången lagt sig, besöka platsen för hällmålningarna, skulle man sannolikt hafva bästa tillfället att afteckna dessa.

Målningarna äro gjorda med samma outplånliga röda färg, som användts för målningarna vid Hästskotjärn i Kall.

Några af figurerna äro helröda, men de flesta äro målade i röda, fingersbreda konturer.

Tab. III fig. 6 och 7 återgifva hällmålningen på *Brattberget* i ungefär hälften af naturliga storleken. *Fig. 6* visar en grupp af bilder till venster (= norr om) om det i *fig. 7* afbildade djuret. Förstnämnda figur visar öfverst två liggande eller döda däggdjur, och bredvid dem två och tre streck, tydligen för att beteckna dessa djurs antal. Hvad nedre delen af denna figur betecknar är däremot svårt att säga; den påminner om målningen vid Hästskotjärn och äfven om dem i Sibirien. I *fig. 7* saknas djurets bakre del, emedan den del af klipphällen, på hvilken denna varit målad, fallit bort. Bakom detta djur, alltså mellan fig. 6 och 7, fanns en otydlig figur, som här måst utelemnas.

Fig. 8—13 återgifva hällmålningar på *Hällberget*. De sex bilderna i fig. 8 och 9 bilda jämte några otydliga en öfre rad, och de sju bilderna i fig. 10—13 en nedre. Längst till venster, d. v. s. nordligast i öfre raden, förekomma de fyra menniskobilder, som *fig. 8* framställer i $^1/_3$ af naturliga storleken. De äro allesammans helröda och hafva armar och ben utspärrade. Deras höjd är 11 à 10 cm. En står under de öfriga. Till höger om dessa menniskobilder förekomma två bilder, hvilka såsom otydliga här måst utelemnas.

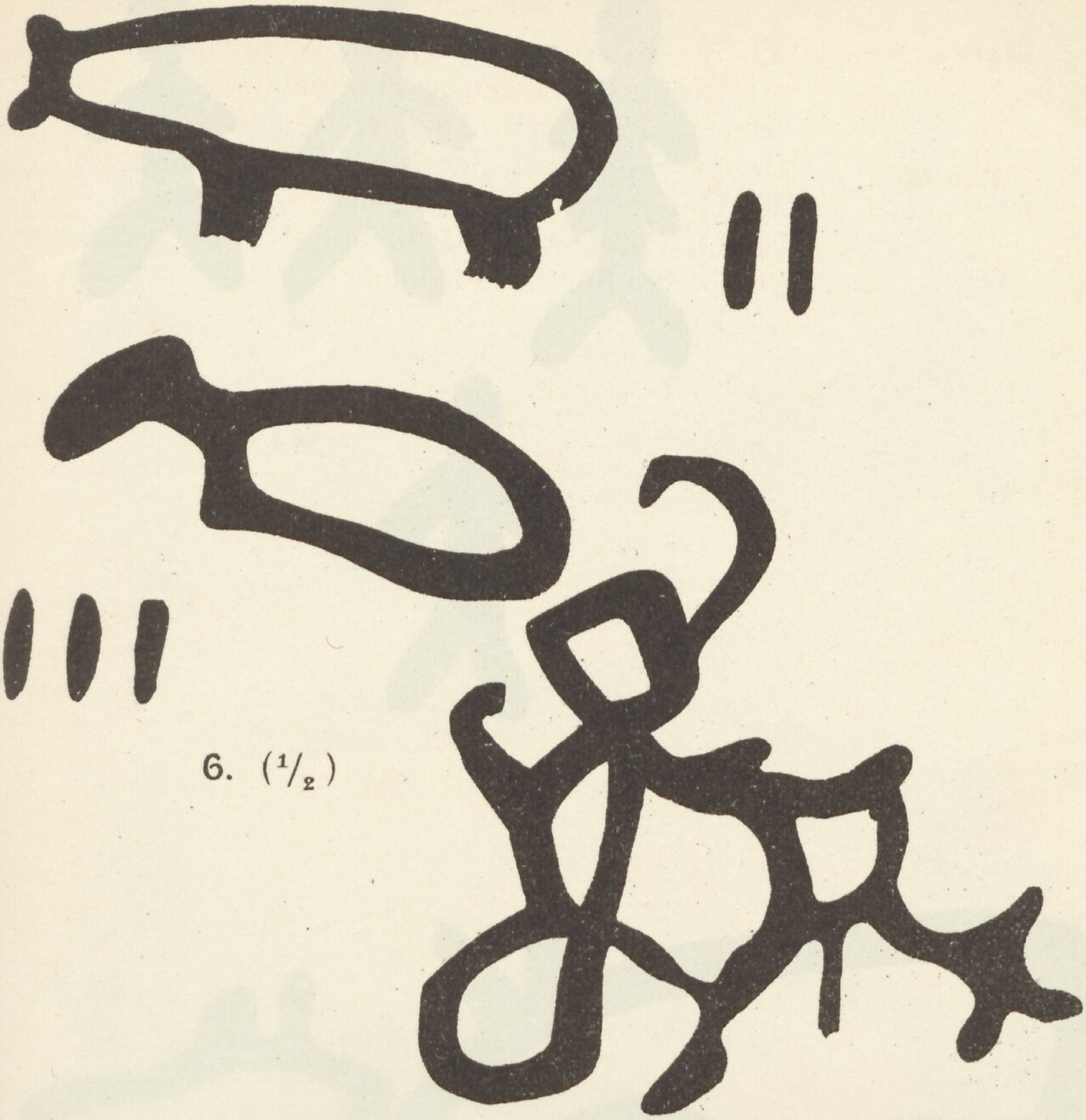
Till höger om de sist nämnda förekomma de båda bilder af mot hvarandra vända däggdjur, som återgifvas i *fig. 9*. Det mindre af dessa är omkr. 14 cm. långt och det större 28 cm. Ofvanför det senare fanns en otydlig bild.

Längst till venster i nedre raden och under de menniskobilder, som fig. 8 visar, förekomma tre menniskobilder med utspärrade armar och ben, i förminskad skala återgifna i *fig. 10*. Alla äro helt röda och 11 à 10 cm. höga. De erinra om några af de konstlösa teckningar, som Henry Hales funnit på kärl från New Mexico och afbildat i *Report of the Smithsonian institution* 1892, Washington 1893. (Jfr sid. 538.)

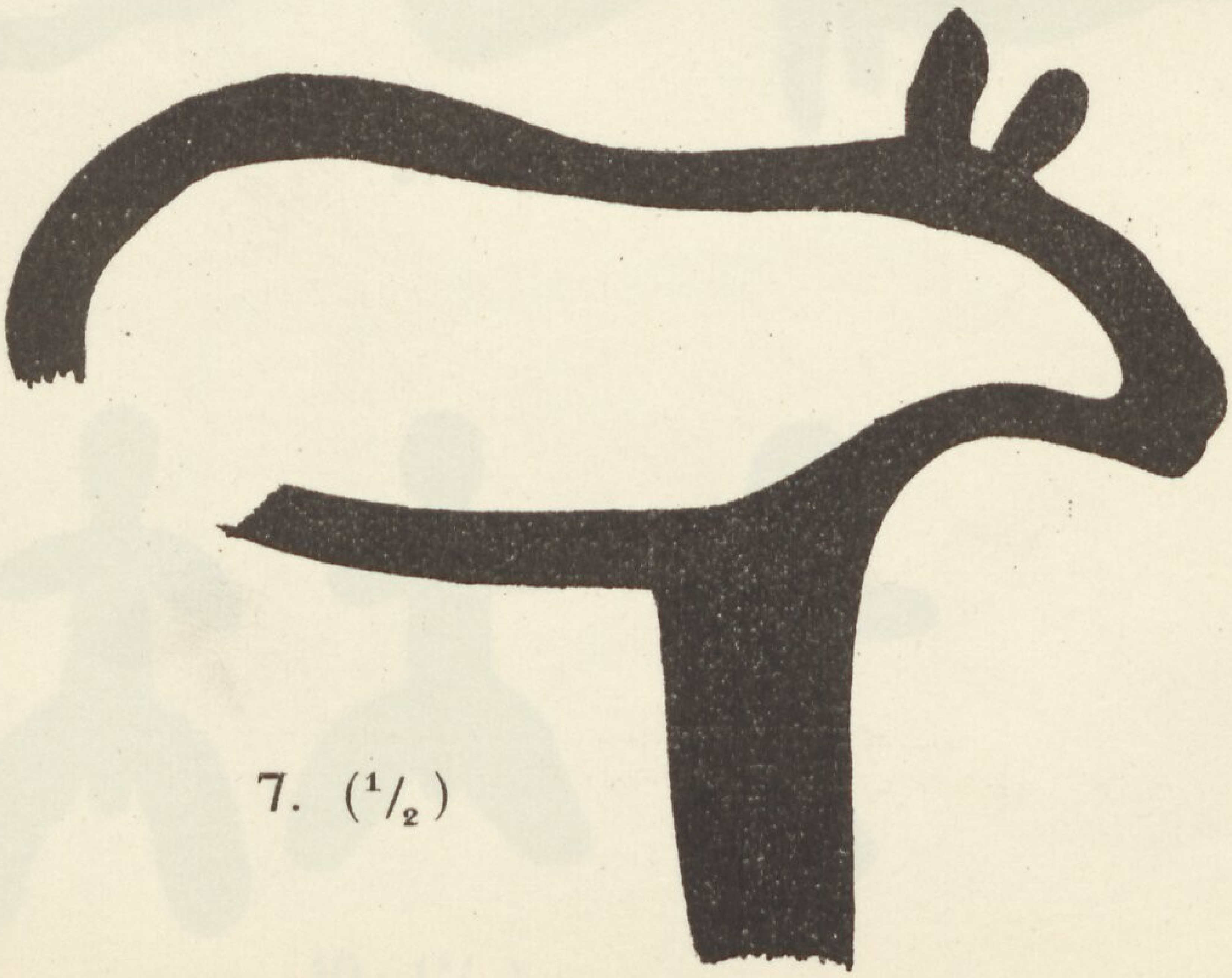
Till höger om dessa menniskobilder förekomma de två bilder, som *fig. 11* återgifver. Den ena af dem synes föreställa en björn, som på sin rygg bär något, och den andra, som varit helt röd, snarast en menniska, men denna sist nämnda bild är mycket otydlig. På originalmålningen är björnens längd 32 cm. och höjden 23 cm.

Derpå följer en djurbild, som *fig. 12* återgifver.. På originalet var längden från nosen till svansroten 38 cm. och höjden 16 cm.

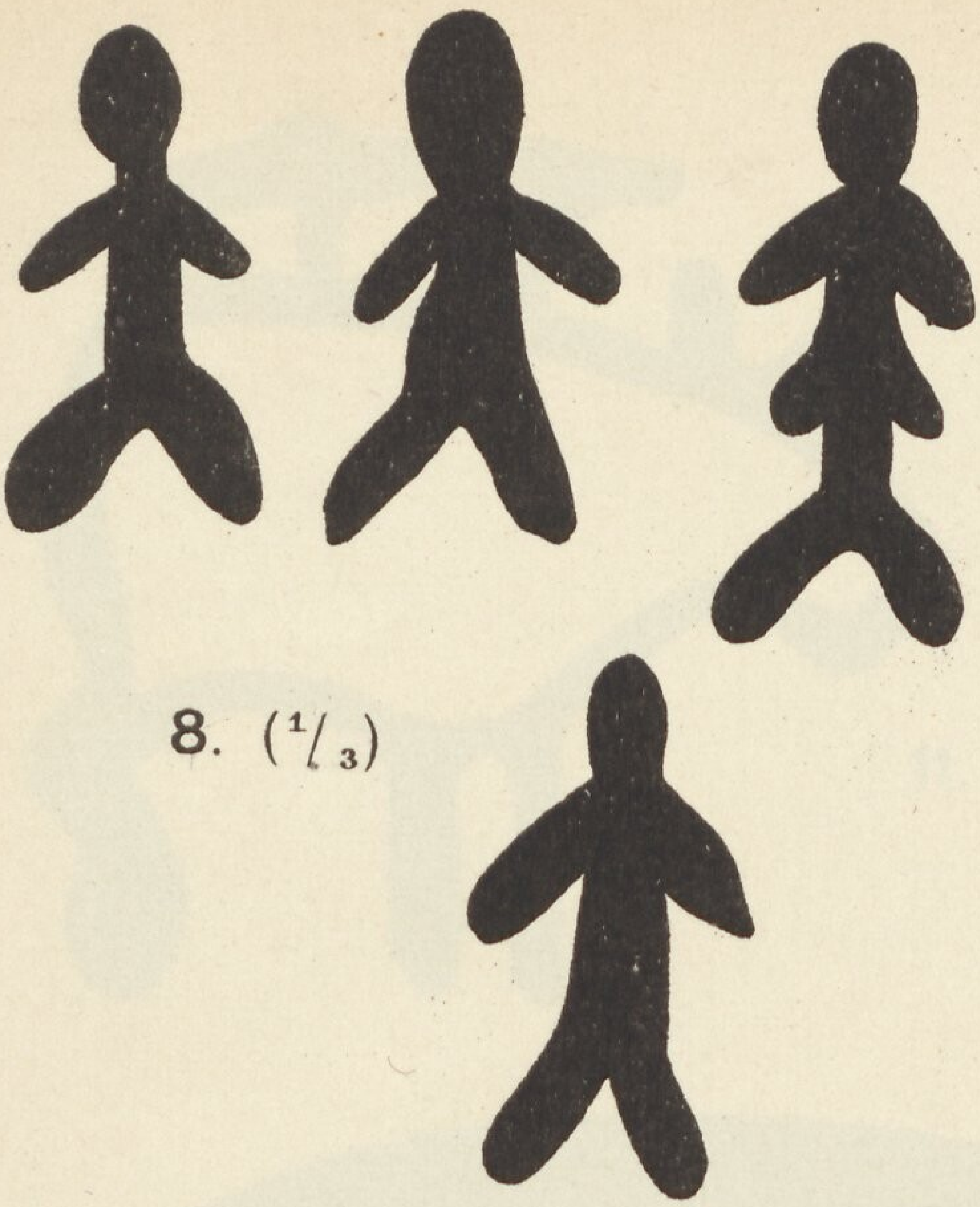
Längst mot söder förekommer slutligen en mycket stor

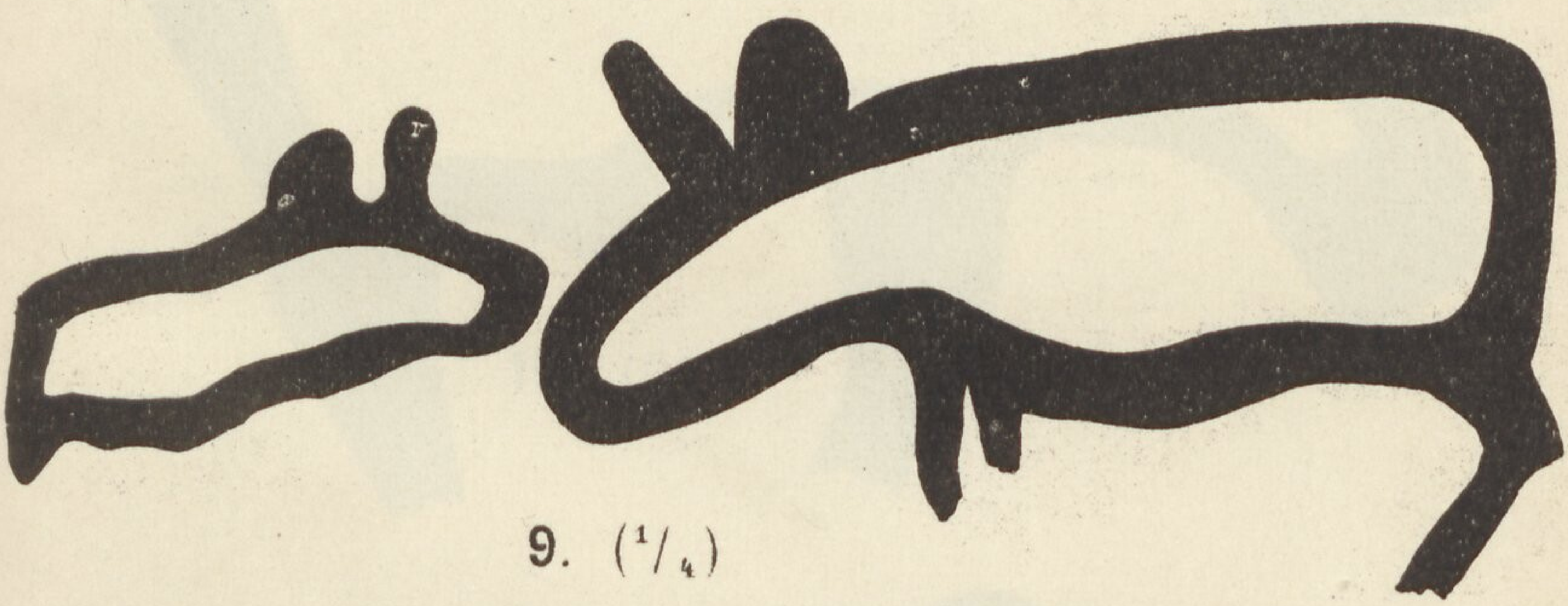
6. ($^{1}/_{2}$)

7. ($^{1}/_{2}$)

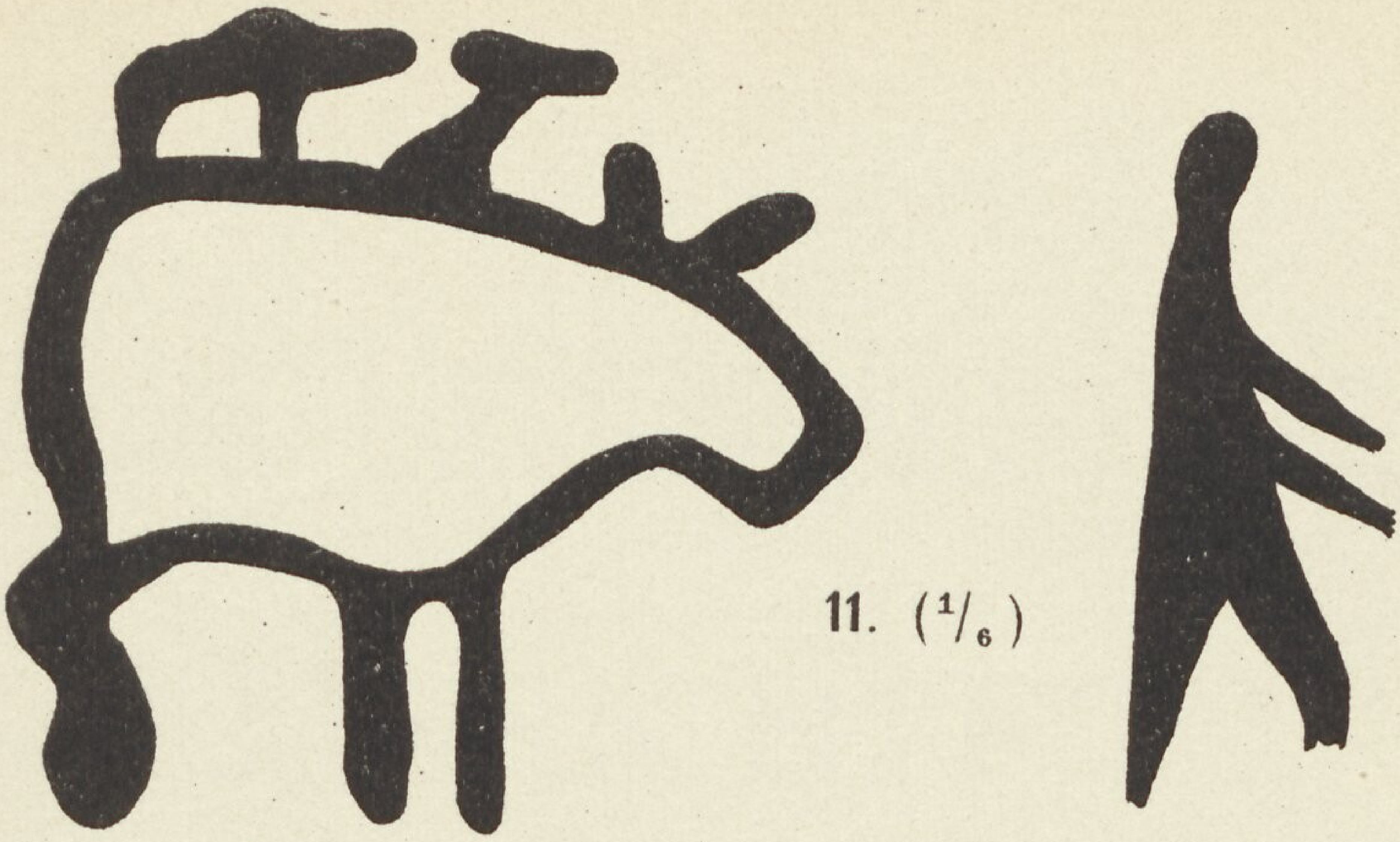
8. (1/3)

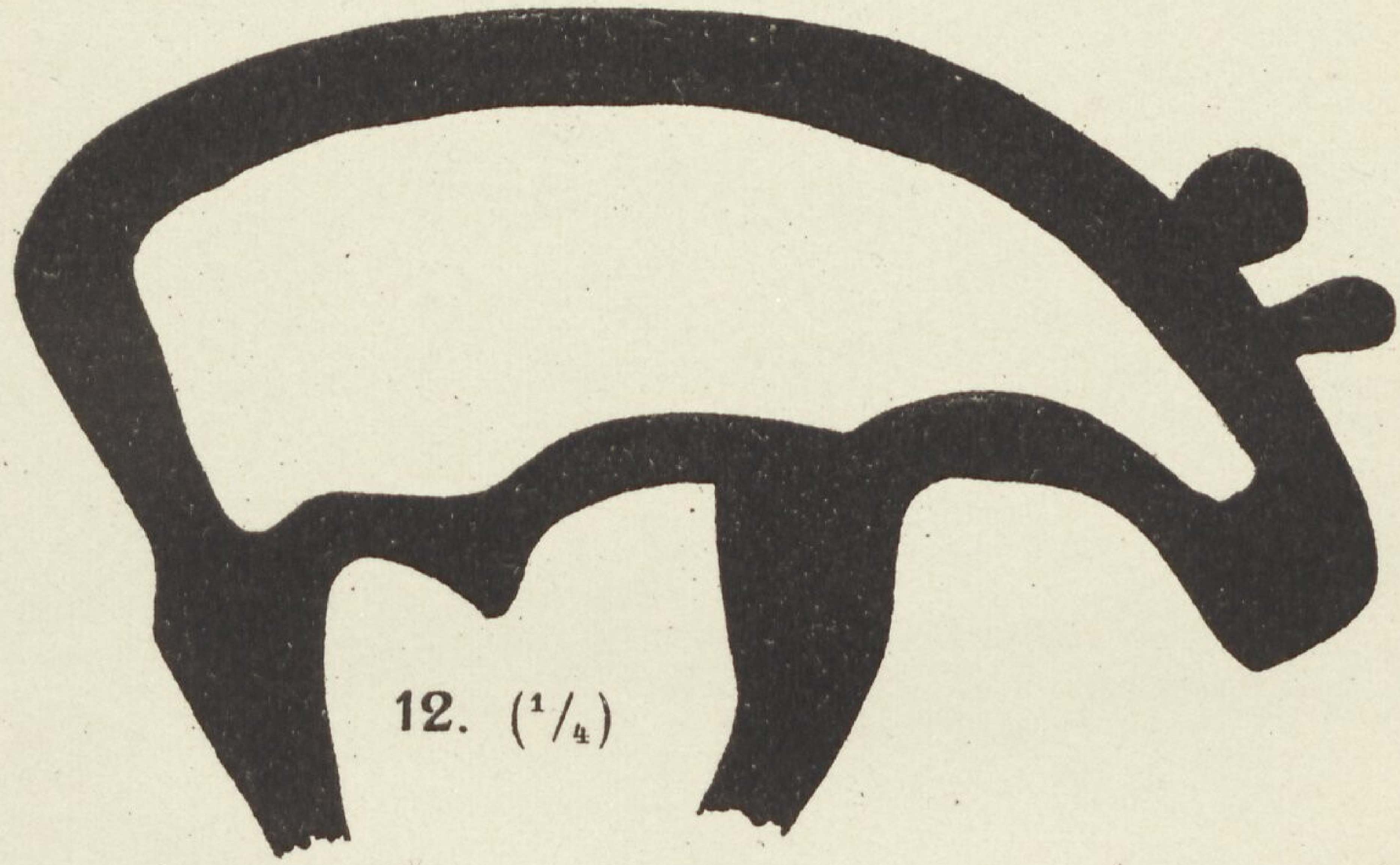
9. (1/4)

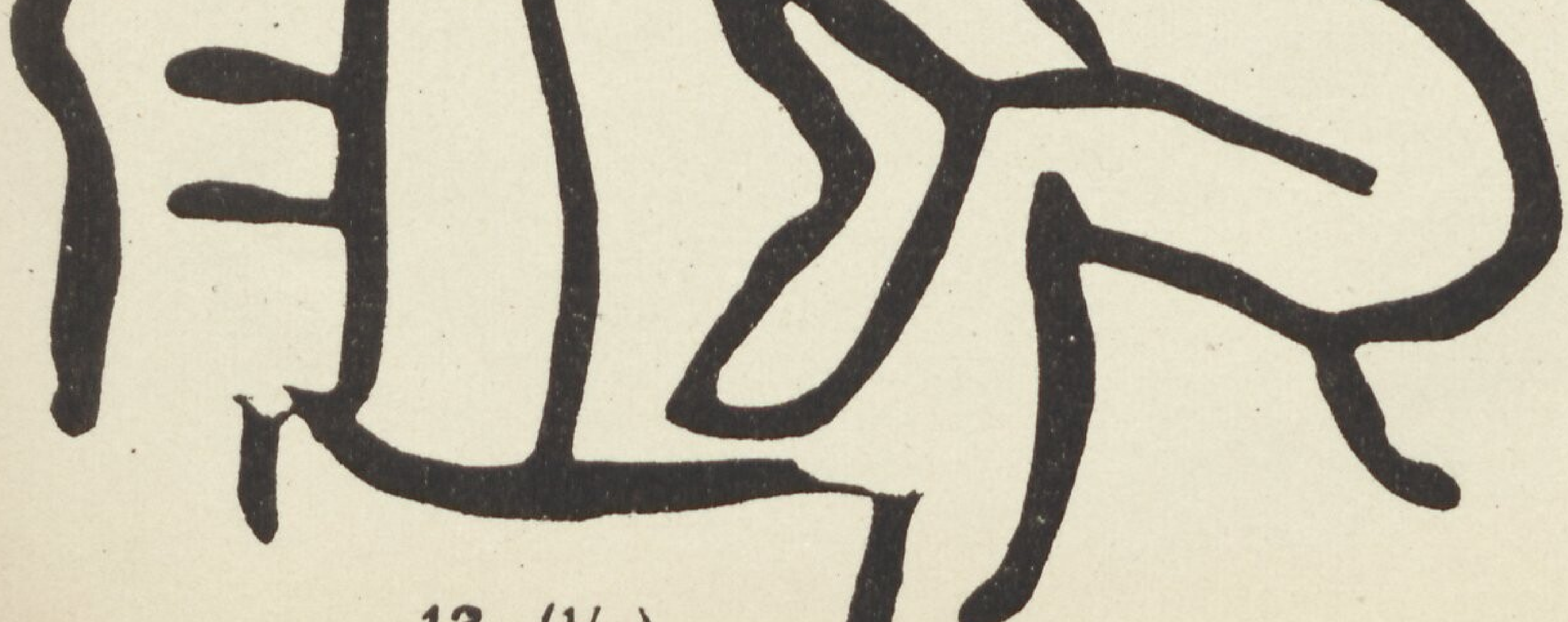
10. (1/3)

11. (1/6)

12. (1/4)

13. (1/7,4)

bild af ett djur, i mycket förminskad skala återgifven i *fig 13*. På originalmålningen är djurets längd 73 cm. Det har på halsens undre sida en tofs och torde därföre föreställa en elgko. De fingersbreda band, som gå tvärs öfver midten af kroppen och längs halsen, antyda måhända därpå, att djuret användts som dragare. Af bakbenen synes icke mycket, och målningen är här mindre tydlig. Djurets konturer äro målade med röda linier, som äro från 2 cm. till nära 4 cm. breda.

De nu behandlade hällmålningarna finnas vid en sjö, på hvars stränder talrika stenredskap från den arktiska stenåldern blifvit funna. Att de härröra från samma folk, som gjort hällmålningarna vid Hästskotjärn, är temligen klart af målningarnas både materia och innehåll, och man hänvisas äfven af dessa bilder till målningarna vid Jenisej i Sibirien, hvilka dock mindre ofta framställa menniskor och djur.[1]

Öfversigt af Jämtlands läns fornminnen från hednatiden. Tredje tillägget.

Af *P. Olsson.*

I. Norra domsagan.

1. Hammerdals härad. **Frostviken.** *En stenyxa med skafthål* är funnen vid **Jormsjön**, enligt hvad skolläraren hr A. Nordfjäll i Frostviken muntligen meddelat mig 1894.

Ström. *Spjutspets af ljus flinta*, väl arbetad, oslipad, funnen 1882 under nyodling i **Bredgård** 1 1/2 à 2 km. från Wattudalen. Den liknar mycket fig. 69 O. Ryghs *Norske Oldsager* men är något mera långspetsad och nedtill tvärhuggen samt tydligt ryggad. Längd 81 mm., bredd 20 mm. (nedtill 12 mm.), tjocklek 8 mm. (J. L. F. 391).

Nedre hälften af en *stenyxa med skafthål* fanns omkring 1890 å **Grönön** och förvaras ännu af upphittaren, enligt meddelande af landstingsmannen O. Olofsson i Åsen. Jag har ännu ej sett den.

---

[1] Congrès intern. d'anthropologie & d'archéologie, 7:e session, Sthlm 1876. Tome I, p. 564.

En *knif af mörk skiffer*, ofullständigt arbetad, funnen vid **Jerilvattnet** i socknens nordliga del före 1889. Knifven har en egendomlig form, som ej liknar någon mig tillgänglig figur. Den är eneggad, men eggen är ingalunda skarp, bladets ena yta är planslipad men den andra kullrig, ryggen är ojämn och blott delvis slipad. Knifven har ett slags handtag med fördjupningar för fingrar och tumme. L. 254, B. 50, T. 18 mm. (J. L. F. 399).

En *spjutspets* af brun skiffer funnen å Risnäset i **Näsets** by. Den är bredast nedtill och på båda sidor ryggad, har, såsom de sneda skårorna nedtill visa, haft mothakar och tånge, hvilka dock saknades, då fyndet gjordes. Den fanns bruten i två delar, som dock passa ihop. Är en mellanform mellan fig. 52 och fig. 54 i *Månadsbladet* för 1874. L. nu 155 mm., B. nedtill 30 mm. (J. L. F. 400).

För föreningens samling har nu förvärfvats den på sid. 11 omtalade *spjutspetsen*, under plöjning funnen på **Svartön** 1876. Hvad som erhållits utgör öfre delen af en spjutspets af brun skiffer med en stor gröngrå rund fläck. Den är ryggad på båda sidor, temligen bred och bredast nedtill. Om den haft tånge och mothakar eller ej, kan omöjligen afgöras. Fragmentets längd 105 mm., bredd nedtill 33 mm. (J. L. F. 402).

Tillsammans med föregående redskap fanns ett afbrutet *bryne* af gråaktig skiffer, nu 105 mm. långt. Ovisst är, från hvilken tid det härstammar. Det kan vara från vikingatiden. Jfr Rygh, *Norske Oldsager* fig. 424. (J. L. F. 403).

Ett *ovalt spänne* från vikingatiden, dubbelskaligt och mycket likt fig. 36 i *Månadsbladet* för 1877, fanns nyligen i en grafhög i vestra delen af **Ströms** by nära postkontoret. Spännet, som varit förgyldt, har fyra upphöjda knoppar, hvilka synas föreställa fogelhufvud. Nålen saknas nu. L. 115, B. 75 mm. (J. L. F. 376).

Sistnämnda fynd bevisar, att bygden under hedna tiden norrut' sträckt sig till Ström. Utom denna *gvaf* från heden tid lära flera finnas eller hafva funnits inom socknen. F. A. Burman omtalar i sin dagbok från 1793—1802 en *ättbacke* i Bye i Ström på udden, och att han beság en ättehög kallad Bedipalln och en dylik på Bågaedet.

2. Liths härad. **Föllinge.** Den sid. 58 omtalade *stenhammaren* med ränna rundtom har nu kommit till föreningens samling. Han är af ljus qvartsit eller fjällsandsten, i båda ändar lika och konvex, har kring midten en 3 cm. bred och

i midten omkring 7 mm. djup inknackad ränna. På ett ställe har vid hammarens begagnande ett stycke affallit. Hammaren, som i genomskärning är elliptisk, är 90 mm. lång, 95—66 mm. bred. Han är funnen under nyodling omkring 1600 fot från NW ändan af sjön **Skärvången.** (J. L. F. 394).

Om hällmålningarna vid samma sjö är taladt här ofvan.

Lith. En *spjutspets* af svart, hvitrandig skiffer, omkring 1885 under plöjning funnen inom byn **Liths-Näset** mindre än 1 km. från Indalselfven. Den är lång och smal, nästan jämnbred, ryggad, i genomskärning nästan rhombisk, har mothakar och en liten tånge, som icke når nedom mothakarne. Han liknar mycket fig. 62 i *Månadsbladet* för 1874. L. 156, B. 20, T. 8 mm. (Hos enskild person).

En *dolklik spjutspets* af svart skiffer, funnen 1857 i en åker invid Sennsjön i **Lillsjöhögen** i socknens sydöstligaste hörn. Den liknar fig. 57 i *Månadsbladet* för 1874, är ovanligt lång och tjock, öfre hälften är starkt ryggad, nedre delen i genomskärning som en bikonvex lins och saknar hullingar. Nedersta delen, som nu saknas, hade i ändan en skåra på midten. Största bredden ungefär vid midten. L. nu 205 mm., B. 26, T. 12 mm. (J. L. F. 415).

Grafvar från heden tid finnas i närheten af kyrkan. F. A. Burman omtalar i sin ofvan anförda dagbok en ättehög S. om kyrkan vid vägskälet och fem rösen vid Gryttorpet, S. om elfven midt emot Liths prestgård. I ett af dem, som uppkastades, fann man »en grönt emaljerad kopparnål och många obrända menniskoben».

Jag besökte i sommar *Mjärthögen*, en grafhög på en udde af Indalselfvens norra strand midtför Fjälån. Den var omkr. 4 meter i tvärsnitt med fotkedja, men genomgräfd. Man fann endast ben. Några ben syntes nu ofvan jord. Udden utgör ändan af en tallbevuxen sandås.

Likaledes besökte jag platsen för det s. k. domsätet, omtaladt redan af Hülphers och här ofvan sid. 14. Den ligger vid Indalselfvens södra strand midtför nedre delen af Midskogsforsen, den mellersta af de tre forsarne mellan Lith och Stugun. Jag fann der på berget 4 (ha varit 5) *ringformiga rösen* liggande nästan i en rad, de båda sydligaste illa medfarna. Yttre diametern af ett röse var 6,3 meter (21 fot) och höjden 1 à 2 meter (3 à 6 fot). Tre af dem hade i rösets midt stubben af en tall, som vuxit der. Enligt Hülphers har man vid bottnen i ett af dessa rösen funnit brända kol och vid rösena ben af ovanlig storlek. — Öster om dessa fann

jag spår af två *ringar* af på berget resta granitstenar, temligen små. Hülphers omtalar stenar i en rundel af 6 alnars diameter. — Omkring 100 meter öster om rösena fann jag en *rest sten* (granit), spetsig och flat, omgifven af smärre stenar och hvilande på klippan. Stenens höjd 1 meter 30 cm. — På 1850-talet fanns enligt ögonvittnen längre i SE en stor, på ett ställe öppen, cirkel af dylika resta stenar och af stenar att sitta på, utgörande det s. k. *domsätet*. Nu såg jag blott en sittsten, bestående af en stor sten hvilande vågrätt på två små stenar. Domsätet sades hafva varit utsatt för åvärkan af flottningsmanskap.* Äfven har en äldre person, som, bosatt i Fjähl, väl kände till trakten, berättat för mig, att här funnits en sten med inskrift, hvilken sten dock blifvit bortförd under något af åren 1852—55.

På *Halåsbergets* södra sida å ett brant ställe ej långt från ett torp finnas i kalkstenen inhuggna rätt djupa 7 à 10 cm. höga streck, af hvilka några likna runor. Strecken äro ordnade i tre långa, parallela rader. Dessutom fann jag ytterligare några rader i närheten. Deras betydelse eller ålder känner jag ej. Måhända äro de gränsmärken. I äldre gränseurkunder talas nämligen stundom om »runor huggna i hällen» såsom gränsemärken.

Ett löst kalkstensblock, som har liknande streck och runor inhuggna, ehuru ej så regelbundet ordnade, och som i tidningar omtalats såsom en ny runsten, såg jag å *Hökbäcks* mark vid nya utfartsvägen till Lithsbron vester om vägen.

III. Östra domsagan.

1. Ragunda härad. **Stugun.** Den sid. 16 omtalade *stenyxan*, funnen på Skiftesnäset i **Höglunda** omkring 1867, aftecknade jag i somras vid mitt besök på platsen. Yxan, som är af diorit, liknar alldeles den af Montelius i *Sveriges forntid* texten, fig. 59 afbildade. Den har en kullrig mycket låg bane men en hög, blott i hörnen afrundad egg. Skafthålet af 20 mm. diameter går parallelt med eggen. L. 112 mm., B. 53, H. (nära eggen) 40, vid hålet 33 mm.

Den sid. 88 omtalade *mejseln* är af grå skiffer och fanns 1887 i Backåkern å Skiftesnäset i **Höglunda.** Eggen, som bildar fortsättning af ena bredsidan, är skarp och rak. Mejseln liknar fig. 15 i O. Rygh, *Norske Oldsager*. Den har två bredare och två smalare ytor, af de senare är den ena plan den andra konvex. Sedd ofvanifrån är den elliptisk, platt.

L. 86 mm., B. upptill 44, i eggen 44, T. upptill i midten 22 mm. men minskas nedåt. (Hos enskild person med föreg.)

Domsätet i Borglunda kunde jag ej besöka, då de personer, som skulle kunna lemna upplysningar om dess läge, ej voro hemma vid mitt besök i trakten.

Ragunda. *Stenyxan* funnen vid **Krokvåg** (sid. 16) är af diorit och liknar mycket den här ofvan omtalade från Höglunda, men har skafthålet något närmare midten. Skafthålet är något vidgadt framåt, diam. 22—18 mm., främre bredytan är mera kullrig än den bakre, af smalytorna är nedre delen på den ena kullrig men på den andra platt, eggen är något bågböjd men i det hela nästan parallel med skafthålet. L. 130 mm., B. 60, höjd högst 47, vid hålet 40 mm.

Den sid. 59 omtalade runda *stenskifvan med hål* från **Köttsjölandet** såg jag tillika med föregående i somras. Den är gjord af en brun, hård lerskiffer, cirkelformig med hål i midten och någorlunda skarp egg vid periferien. I genomskärning är den som en bikonvex lins, dock mera konvex på den sidan, som har hålets öppning vidgad. Hålets diameter 38—20 mm., skifvans diameter 108, tjocklek 37 mm. Något dylikt redskap synes ej förut vara funnet. Det måste anses tillhöra den arktiska stenåldern.

Fors. En *stenyxa* utan skafthål, funnen hösten 1893 under plöjning på **prestbordet** i Fors. Yxan, som är af en tung stenart, sannolikt trapp, liknar närmast *Sv. forns.* fig. 15 eller *Sveriges forntid* texten fig. 50. Yxan, hvars egg är svagt bågböjd, afsmalnar uppåt, dock ej så mycket som fig. 15, och är i genomskärning elliptisk. L. 210, B. 60, T. 45 mm. Är tjockast ungefär vid midten. (J. L. F. 410).

En *spjutspets* af svart skiffer, funnen juli 1893 i en grusgrop norr om Gedungsen (= döda fallet) i **Ede.** Den lilla spjutspetsen är på båda sidorna planslipad, icke ryggad, jämnbred, kortspetsad, har mothakar och en kort tånge, som dock synes hafva varit längre. Ingen liknande figur kan citeras; men här ofvan sid. 90 är omtalad en spjutspets med plana ytor, dock af annan form. L. 85 mm. hvaraf tången 12, B. 20, T. 4 à 5 mm. (J. L. F. 367).

Spjutspets af brun skiffer, funnen hösten 1893 i Indalselfvens gamla strömfåra nedanför Gedungsen i **Ede.** Den saknar mothakar och liknar fig. 53 i *Månadsbladet* för 1874 (= fig. 87 i Ryghs *Norske Oldsager*) men är på båda sidor trind-

ryggad och dessutom osymmetrisk, emedan ena kanten är mera böjd. L. 135, B. 27, T. 9 mm. (J. L. F. 380).

Håsjö. Enligt skriftligt meddelande af O. Nordenström i Kämpenborg är det sid. 18 omtalade *ovala brynet* funnet 1858 under nyodling vid s. k. Barntjärn i **Westanede** af nu aflidne Anders Salomonsson derstädes.

IV. Vestra domsagan.

Sunne härad. **Frösön.** En större *stenyxa med skafthål,* funnen hösten 1894 under brunnsgräfning å Frösön. Den liknar *Sv. forns.* fig. 33 men med fullbordadt skafthål, är gjord af en tung gråsten, har främre ytan plan men bakre och sidoytorna konvexa, eggen föga bågböjd. L. 195, B. 60, H. 52 nedanför skafthålet, uppåt lägre, hålets diam. 26 mm. (J. L. F. 405).

V. Södra domsagan.

Herjeådalen. Hede härad. **Tännäs.** En *stenyxa med skafthål* är för några år sedan funnen i Tännån strax söder om Hammarfjället i **Tänndalen,** två mil vester om Funäsdalen, af Gustaf Mickelsson i Tänndalen. Upphittaren har tyvärr sålt yxan, som är den enda hittills kända fornsak från heden tid i Herjeådalen, för 50 öre till en jude, men genom handlanden E. Fundin i Funäsdalen har jag erhållit en af upphittaren ur minnet gjord teckning af yxan. Enligt denna liknade yxan fig. 32 i Ryghs *Norske Oldsager,* hade dock en mera konvex bane. Flera personer i Tännäs hafva sett denna yxa.

Enligt meddelande af samme E. Fundin har Olof Elfberg vid brytning af väg i en gammal grafhög å **Bruksvallarne** funnit en liten järnsax, lik den nu brukliga fårsaxen, en tveeggad dolk och några fina brynstenar, allt inlagdt i näfver, som skyddat järnet för rost. Endast saxen finnes nu i behåll (i Vestra Herjeådalens fornminnesförening i Funäsdalen). Fyndet kan vara från heden tid.

Öfversigt af fornsaker från hednatiden, funna i Jämtlands län.

	Norra	Östra	Vestra	Södra	Obest.	Summa
	d o m s a g a n					
Yta i qvadratnymil à 100 km². .	143	74	123	168	—	508
A. *Sydskandinaviska stenåldern.*						
Spjutspetsar och dolkar af flinta	4	4	3	1	—	12
Rätmejslar och yxor utan skafthål	—	7	—	—	—	7
Hålmejslar	—	1	—	—	—	1
Yxor med skafthål	12	18	3	6	—	39
Hammare med skafthål	—	3	—	—	—	3
Hacka med skafthål	—	—	—	1	—	1
Stenskifva med hål	—	1	—	—	—	1
Metkrok af ben	—	1	—	—	—	1
Summa	16	35	6	8	—	65
B. *Arktiska stenåldern.*						
Rätmejslar och yxor	2	6	—	—	—	8
Hålmejslar	1	—	—	—	—	1
Spjut- och pilspetsar	33	17	6	—	3	59
Knifvar och dolkar	2	1	1	1	—	5
Stenskifva med hål (skrapa?)	—	1	—	—	—	1
Hammare med ränna rundtom	7	1	3	1	—	12
Summa	45	26	10	2	3	86
Af samtliga stenåldersredskap på hvarje qvadratnymil	0,43	0,82	0,13	0,06	—	0,30
C. *Äldre järnåldern.*						
Ovala brynen (bältestenar)	1	3	1	—	—	5
Glaskärl	—	1	—	—	—	1
D. *Yngre järnåldern.*						
Ovala spännbucklor	10	7	6	—	1	24
Andra arbetade föremål	44	7	6	5	—	62
C. + D. Summa	55	18	13	5	1	92
Summa summarum	116	79	29	15	4	243

Härtill komma de fasta fornminnena, bestående af hällmålningar, hällristningar, rösen, stenkretsar, domsäten, grafhögar och en runsten.

Af den här lemnade öfversigten af jordfynd från stenåldern, kända 1895, framgår, att fynden från denna period äro talrikast i östra domsagan men fåtaligast i södra och vestra domsagorna. Då man utmärker fynden på en karta, visar sig tydligt, huru fynden äro hopade vid Indalselfvens nedre del (inom Fors socken 18, inom Ragunda 15 fynd, af hvilka 18 äro från sydskandinaviska stenåldern), hvaröfver alltså med all sannolikhet hufvudströmmen af invandringen gått under denna aflägsna tid. Smärre invandringar synas derjämte hafva gått utmed Gimån (från Hällesjö socken äro 10 stenåldersfynd, af hvilka 5 sydskandinaviska) och Ångermanelfven vid Ström. Deremot hafva vid Ljungan och Ljusnan inom Jämtlands län funnits endast obetydliga spår efter en befolkning, som nyttjat verktyg och vapen af sten.

Gåfvor till föreningen.

År 1893 (N:r 349—373).

a) jordfynd från hednatiden:

349. Af *Göran Jonsson* i Tångeråsen, Offerdal: en järnyxa af äldre form f. derstädes af gifvaren 1890.
360. Af *E. H. Lindström* vid Kälsön genom *O. Nordenström* i Kämpensborg, Fors: nedre delen af en spjutspets af svart skiffer f. i Mörtsjöån 29 maj 1893.
367. Af garfvaren *P. G. Lundahl* i Ede, Fors: en spjutspets af svart skiffer, f. nära Gedungsen, Fors.

b) föremål från en senare tid:

350. Af *Göran Jonsson* i Tångeråsen, Offerdal: en snöplogskafvel 1774 från Tångeråsen och Gärde. Har inskrift: »Den såm hafver dene kafvel han skal siöre me snöplo».
353. Af *Olof Bergvall* i Backen, Ragunda: ett söndrigt alnmått af trä 1741.
354. Af häradsdomaren *A. Rosenberg* i Ström: en metalltupp fr. någon kyrka. (?)
355. Af stud. *I. Sundeman* i Alanäset: en snidad och målad träsked från Alanäset.
356. Af stud. *E. Sundin* i Stafre: en dylik.

358. Af stud. *A. Brolin* i Lit: en penningpung af kalfskinn.
361. Af *Erik Lemon* i Bensjö, Bräcke: två omaka sellokar u. å.
362. Af *Ingrid M. Catharina Nordenström* i Kämpenborg, Fors: en märkeduk »anno 1719 den 20 nov.» från Fors.
363. Af herr *J. Farup* å Ljusnedals bruk: en större samling gamla gjutformar från Ljusnedals masugn.
365. Af *Anna Hamberg* i Forsta, Lockne: formar för tryckning af kattun och schalar, gjorda i Näs 1833.
366. Af *Per Nilsson* i Kårgärde, Hackås: ett väggur 1769 med fodral 1770.
368. Af *O. Jonsson* i Fritzhem, Frösön: 1 öre s. m. 1669, jordfynd.
370. Af *A. P. Amræus* i Hoo, Ragunda: en s. k. katt (penningpung) från Ragunda 1700-talet.
371. Af *D. Wikström* ibidem: krok till en bältesväska för fruntimmer från 1700-talet.
372. Af herr *P. Pålsson* i Östersund: slida till en slidknif
373. från Jämtland; en ostform 1762.

c) dokument och skrifter:

351, 357. Af lektor *P. Olsson* i Östersund: afskrifter 1515,
359. 1470, 1573, 1607.
352. Af *H. Andersson* i Åskott, Täng: blyertsteckning af en ristning på Halåsberget i Lit, upptäckt 1892.
364. Af *K. H. Holm* i Östersund: ett bref af Samuel Perman dat. 1812.
369. Af stud. *H. Wagenius* i Berg: afskrift 1648.

År 1894. (N:r 374—403).

a) jordfynd från hednatiden.

376. Af stud. *P. Pettersson* i Ström: en oval spännbuckla från vikingatiden f. i Ströms by af H. Arnell.
380. Af garfvare *P. G. Lundahl* i Ede, Fors: en spjutspets af skiffer f. 1893 vid Indalselfvens gamla fåra nedanför Storforsfallet.
391. Af bonden *Erik Nilsson* i Bredgård, Ström: en spjutspets af flinta f. 1882 å hans egor i Bredgård.
394. Af *Nils Peter Isaksson* i Norra Skärvången, Föllinge:

en stenhammare med ränna rundtom, f. vid sjön Skärvången.

399—403. Genom köp förvärfvades: en knif af skiffer f. i Jerilvattnet, Ström; en spjutspets af skiffer f. på Risnäset (Näset), Ström; en järnknif f. derstädes; en spjutspets af skiffer, f. på Svartön, Ström; ett bryne af skiffer, f. med föregående.

b) föremål från en senare tid:

374. 375. Af stud. *M. Andrén* i Öijaren, Ström: ett bultlås med skrufnyckel från Renålandet, Ström; ett bultlås med ringnyckel från Renålandet (men för mer än 200 år sedan kommet från Norge.

377. 378. Af inspektor *A. J. Forsberg* i Stafre, Refsund: en snidad, målad selkrok och ett par sellokar u. å; ett laggkärl 1727, användt såsom tratt vid öltunnors fyllande och äfven såsom rost vid brygd.

381. Af garfvare *P. G. Lundahl* i Ede, Fors: en stigbygel f. i jorden vid Ede.

384. Af *Anna Margar. Katrina Backman* i Hammarsgård, Ragunda: ett bandspjäll 1778.

385. Af *C. J. Edstedt* i Krångede, Ragunda: en malmmortel, f. i jorden på Strömsnäs, Stugun.

386. 387. Af *Ingeborg Kristina Nilsson* i Strömsnäs, Stugun: ett ostkar 1735; en grön qvinnolufva.

388. Af *Brita Lind* i Ede, Fors: en qvinnolufva med stycke.

389. Af herr *P. Pålsson* i Östersund: en målad porslinskopp.

392. Af stud. *F. Färnlöf* i Ramsele: en snidad selkrok u. å. från Ångermanland.

393. Af stud. *O. Göransson* i Lit: en messingsdosa för tobak 1787, från Lit.

396. Af *Jonas Johansson d. y.* i Tångeråsen, Offerdal: en järnyxa f. i jorden derstädes.

397. Af *Bertil Ouchterlony* i Thorvalla, Brunflo: en mindre stenqvarn, f. derstädes i en myr.

c) dokument och skrifter:

379. Af inspektor *A. J. Forsberg* i Stafre: öfversättning af ett permebref 1548.

382. 383. Af garfvare *P. G. Lundahl* i Ede, Fors: afskrifter 1503, 05, 50, 96, gjorda 1781 af lektor C. G. Nordin i Hernösand efter pergamentbref; afskrifter 1604, 30, 43, 48, 65, 66, 67, 1703, 36 och utan årtal.

390. Af herr *M. Wik* i Önsvede, Sunne: originalbref 1655, 57, 1703, 29, 29, 40, 56, 56, 56, 61, 62, 67, 75, 77, 78, 82, 84, 84, 89, 89, 91, 99 samt en odaterad copia.
395. Af *A. J. Harsson* i Bringåsen, Kyrkås: afskrift 1441 jämförd med originalet af lektor P. Olsson.
398. Af *P. G. Wall* i Ånge, Lockne: bref, rapporter etc. till landshöfding A. Wasell rörande kriget med Norge näml. 26 af 1808, 5 af 1809, 1 af 1810, 1 kungabref 1811, 2 deraf 1 kungabref af 1812, 8 af 1813, 6 deraf 2 kongl. bref af 1814, 1 af 1815, 1 af 1816, 1 af 1824, tre blad anteckningar och en berättelse om tilldragelserna hos H. Maj:t efter slaget vid Pultava 1709.

P. Olsson.

Förteckning på föredrag,

hållna vid föreningens årsmöten.

1888 af lektor P. Olsson: Om Jämtlands och Herjeådalens forntid och forntidsminnen.

1889 af densamme: Om ödesbölen i Jämtlands län.

1890 af densamme: Om verkstadsplatser i Skandinavien för tillverkning af stenredskap under stenåldern. Dervid förevisades verkstadsfynd från Skåne, Bohuslän och Ångermanland.

1891 af densamme: Om hällristningar och hällmålningar samt bildskrift.

1892 af densamme: Om byars ålder och bygdens ututsträckning vid olika tider i östra Jämtland intill år 1731.

1893 af densamme: Om byars ålder och bygdens utsträckning vid olika tider i vestra Jämtland intill år 1731.

1894 af densamme: Om byars ålder och bygdens utsträckning i norra Jämtland intill år 1731.

1895 af densamme: Om byars ålder och bygdens utbredning under olika tider i södra

1895 af lektor P. Olsson: Jämtland och Herjeådalen. Dervid förevisades två kartor öfver länet: en mindre, utvisande alla nu kända stenåldersfynd, en större i $^1/_{200000}$, visande genom tecken af olika färg och form byarnes ålder och bygdens utsträckning under hednatiden och för hvarje sekel under 1300—1800-talet.

Sammandrag af föreningens räkenskaper för 1894.

Behållning från 1893:	Årskassan	368: 82	
	Sparkassan ...	300: —	
	Hyreskassan ...	894: 52	
	Kontant i kassan	60: 67	
Inkomster:	4 årsafgifter för 1893 ...	4: —	
	97 d:o » 1894 ...	97: —	
	19 hyresafgifter för 1893	95: —	
	34 d:o » 1894	170: —	
	För sålda ex. af tidskriften	4: 13	
	Räntor	67: 85	Kr. 2,061: 99
Utgifter:	Hyra	100: —	
	Reseanslag	150: —	
	Provision å uppbörd	32: 50	
	Försäkringspremie	7: —	
	Annonser och diverse	11: 90	
Behållning till 1895:	Kontant i kassan	85: 65	
	Årskassan	285: 45	
	Sparkassan	300: —	
	Hyreskassan	1,089: 49	Kr. 2,061: 99

jämte 10 aktier i Jämtlands telefonaktiebolag.

1894 års räkenskaper jemte tillhörande verifikationer hafva undertecknade, utsedde revisorer, denna dag granskat och befunnit utan anmärkning, betygas. Östersund den 9 Mars 1895.

H. F. Cederberg. *Erik Rosengren.*

Jämtlands läns fornminnesförenings styrelse och ledamöter.

Styrelsen:

Landshöfdingen friherre John Ericson, K. st. K. N. O., Ordförande.
Häradshöfdingen Sten Geete, R. N. O., Vice ordförande och skattmästare.
Lektorn S. J. Kardell, R. N. O., Sekreterare.
Lektorn P. Olsson, R. N. O., Intendent.
Löjtnanten H. Westin.

Suppleanter i styrelsen:

Borgmästaren I. v. Stapelmohr, R. V. O.
Folkskoleinspektören J. Kjellin.

Ständiga ledamöter:

Aspgren, N., Kapten.
Behm, Fl., Kommissionslandtmätare.
Ericson, J. Ph., Friherre, Landshöfding m. m.
Geete, S., Häradshöfding.
Hammarström, C., Godsegare.
Henriksson, P., Hemmansegare i Ammer, Stafre.
Näs, N. O., Grosshandlare.
Olsson, P., Lektor.
Sahlin, S., Kamrer.
Skytte, C. G., Kapten.
Stapelmohr, I. C. v., Borgmästare.
Södermark, R., Major.
Tigerhielm, F., Öfverjägmästare, Gefle.

Ledamöter som erlägga årsafgift:

a) boende i Östersund.

Alström, O. C., e. o. Landskanslist.
Anderson, E. M., Handlande.
Andersson, K., Urmakare.
Ankarsvärd, A., Landtbruksingeniör.
Banck, F. W„ Ångbåtsbefälhafvare.
Barthell, J., Handlande.
Behm, Sigfrid, Löjtnant.
Bengtsson, P., Bankkassör.
Blix, Thorsten, Häradshöfding.
Borggren, E., Disponent.
Burman, A., Redaktör af Östersunds-Posten.
Byström, O. A., Handlande.
Carlsson, K. Axel, Handlande.
Carlsson, O., Handlande.
Cederberg, H. F., Kronofogde.
Claréus, O. W., Bagare.
Dahlin, O., Handlande.
Dillner, J. S., i Qvittsle, Sågverksegare.
Engström, Th., Förrådsförvaltare.
Ericson, O., Bankdirektör.
Essen R. von, Major.
Forssell, E. L., Häradsskrifvare.
Geete, A., Fru.
Gillberg, A., Läroverksadjunkt.
Gustafsson, E., Handlande.
Hansson, Herman, Källarmästare.
Hartman, C., vice Häradshöfding.
Holmberg, Ax., Handlande.
Holmqvist, Carl, Körsnär.
Hägglund, C. A., Rektor.
Höglund, A., Handlande.
Jacobson, L. Th., Landssekreterare.
Johansson, Gunno, Handlande.
Kahn, L. A., Handlande.
Kardell, S. J., Lektor.
Karlsson, J. G., Handlande.
Kjellin, J., Folkskoleinspektör.
Kjellin, P. A., Civilingeniör.
Klinghammer, V., Landskamrer.
Kuylenstierna, C. G., Kommissionslantmätare.
Landby, P. A., Handlande.

Larsson, Olof, Bankdirektör.
Landén, O. V., Kronofogde.
Levin, E. P., Konditor.
Lindqvist, N. Handlande.
Lundqvist, H., Inspektor.
Lindström, O. E., Läroverksadjunkt.
Lithander, L. E., Grosshandlare.
Liljefelt, O., Hamnfogde.
Lundbeck, O., Handlande.
Lundholm, Gustaf, Handlande.
Lindström, J., Redaktör.
Malmborg, A., Jägmästare.
Norélius, H., Skräddare.
Näsström, N., Kamrerare.
Ocklind, O. E., Auditör.
Ohlsson, N. Skräddare.
Olsén, A., Auditör.
Olsson, Paul, Handlande.
Olsson, O., Fanjunkare.
Olson, J. O. Rådman.
Paulsson, P. J., Handelsföreståndare.
Pettersson, C. F., Maskindirektör.
Pettersson, J. A., Bokhållare.
Pettersson, J., Grosshandlare.
Rissler, P. G., Landssekreterare.
Rosengren, E., Lektor.
Runeberg, E., Stadsingeniör.
Ruuth, H., Kommissionslandtmätare.
Ruuth, Leo, v. Kommissionlandtmätare.
Rydén, J. N., Handlande.
Schmaltz, L. von, Löjtnant.
Swensson, Fr., Stadsfiskal.
Sjöberg, Caspar, Källarmästare.
Sjöbäck, C., Postmästare.
Sjöling, A., Doktor.
Sundeqvist, S. Kamrerare.
Sundgren, O., v. Kommissionslandtmätare.
Sundgren, Pär, Redaktionssekreterare.
Svedmark, G., Postexpeditör.
Tannlund, F. O., Handlande.
Thomson, J., Häradshöfding.
Thorstensson, O., Inspektor.
Warodell, E., Fördelningsläkare.
Werner, Emil, Handlande.

Westin, H., Löjtnant.
Wickström, M., v. häradshöfding och rådman.
Wickström, V. H., Redaktör.
Widén, J. O., f. d. Källarmästare.
Wikander, E. H., Apotekare.
Wiklund, O., Postiljon.
Wisén, G., Bokhandlare.
Åström, N., Handlande.
Örtendahl, I. A., Trafikdirektör.

b) boende utom Östersund.

Alsen	E. Gyllenhammar, Jägmästare.
»	Fru A. Gyllenhammar.
Berg,	P. Wagenius, Kyrkoherde.
Bispgården,	E. O. Engström, Inspektor.
»	P. G. Lundahl i Ede, Garfvare.
»	P. P. Näs, Handlande.
»	P. J. Strindberg, Kyrkoherde.
ø	N. J. Wizelius, Kronolänsman.
Brunflo,	J. F. Broman å Ope, Direktör.
»	P. O. Frändén, Kontraktsprost.
Eksjö,	O. G. Nordenskiöld, Öfverste.
Frösön,	W. Brandelius, Major.
»	G. Engberg, f. d. Bruksförvaltare.
Gällö,	C. E. Andersson i Öfsjö, Häradsdomare.
»	Eskil Jonsson, Herr.
»	P. A. Persson, Gästgifvare.
Föllinge,	J. Danielsson, Kronojägare.
Hackås,	V. Behm i Näs, Kronolänsman.
»	J. Bromée i Billsta, Riksdagsman.
»	E. Gärdin i Näs och Wij, Nämdeman.
»	A. Johansson i Näs och Wij, Handlande.
Hammerdal,	And. Hansson i Gåxsjö, Hemmansegare.
»	Abr. Öhrberg i Gåxsjö, Nämdeman.
Hede,	A. A. Amnéus i Lundbacka, Inspektor.
»	O. Berglund, Bokhållare.
»	Mårten Svensson, Hemmannsegare.
»	D. Yngve, Skogvaktare.
»	C. Ölander, Apotekare.
Hjerpen,	G. Nilsson i Undersåker, Kyrkovärd.
»	G. W. Norrman i Undersåker, Kontraktprost.
Kall,	N. C. Jörgensen, Faktor.
Kyrkås,	Hans Andersson i Bringåsen, f. Riksdagsman.

Kyrkås, H. Bengtsson i Kläppe.
» Hans Jonsson i Lungre. Hemmansegare.
Kälarne, Per Andersson, Hemmansegare.
» J. Björnsson, Handlande.
» Sv. Hellman, Hemmansegare i Thomasgård.
» N. E. Hellström, Hemmansegare.
» Fr. Teglund, Kassör.
Lillherrdal, A. O. Lindh, Kronolänsman.
» Per Mårtensson, Handlande.
» R. Nauclér, Inspektor, Nordanhån.
» O. P. Påle, Fjerdingsman.
» C. Sjöman, Bokhållare.
Linsell, E. Modin, Komminister.
Lit, G. Byström, Skollärare.
» J. Genberg, Kyrkoherde.
» Erik Jönsson i Hölje.
Lockne, adr. Brunflo, A. O. Borg i Haga, Landtbrukare.
» Paul Persson i Walne, d:o.
» Jöns Pettersson i Döviken, Hemmansegare.
» P. E. Pettersson i Stensjö, Urmakare.
Marieby adr. Brunflo, Jöns Olsson i Fugelsta, Kyrkovärd.
Luleå, C. G. Brinck, Stationsinspektor.
» C. F. Sundberg, Bandirektör.
Mattmar, E. Olsson, Skolläeare.
Offerdal, O. A. Staff, Kyrkoherde.
Orrviken, E. Arbman i Sunne, Kontraktsprost.
Oviken, M. Bergman, Kyrkoherde.
» P. Gärdvall i Bölåsen, Hemmansegare.
» J. G. Hermansson i Borgen, Hemmansegare.
» Jon Jonsson i Myre, f. d. Häradsdomare.
» E. E. Livén, Kronolänsman.
» Johan Persson i Norrgård, Kyrkovärd.
» A. Svelander i Svensåsen, Komm.-ordförande.
Pilgrimsta, P. Söderman, Kronofogde.
Pålgård, A. P. Amræus i Hoo, Hemmansegare.
» Olof Hammar i Backen.
» E. Edström i Munsåker, Fjerdingsman.
Rätansbyn, H. Amneus, Kassör.
» P. Jonsson, Bagare.
» L. Larsson, Kronolänsman.
» J. Lovén, Handlande.
Stafre, And. Andersson, Bokhållare.
» A. J. Forsberg, Faktor.
» Hallvar Jonsson i Grimnäs, Hemmansegare.

Stafre,	O. M. Jonsson i Mälgåsen, Nämdeman.
»	M. Nordin i Grimnäs, Handlande.
»	Henrik Persson i Ammer, Nämdeman.
Stugun,	Jonas Hansson i Borglunda, Hemmansegare.
»	E. Holmberg, Landstingsman.
»	N. O. Pettersson, Handlande.
»	N. O. Sahlin, Häradsdomare.
Sveg,	E. Eriksson i Byvallen, Faktor.
»	G. Lilliesköld, Kyrkoherde.
»	O. Jonsson i Dufberg, Hemmansegare.
»	E. G. Olsson i Kyrkbyn, Kassör.
»	Tur. Ol. Olsson i Öfverberg, Hemmansegare.
»	J. O. Sjögren i Elfros, Skollärare.
»	Joh. Svensson i Kyrkbyn, Skogvaktare.
»	Joh. Vestberg i Remmen, Hemmansegare.
Upsala,	Mårten Elfstrand, Med d:r. (Norrländing.)
»	Aug. Edvall, f. d. Länsveterinär.
Ystad,	Hugo Larsson, Fil. D:r, t. f. Lektor.
Ytterhogdal,	P. O. Källström, Kyrkoherde.
»	O. W. Medin, Kronolänsman.
»	A. M. Svedmark, Inspektor.
Örnsköldsvik,	Olaus Lindström, Bankkassör.

Östersund, Jämtlandspostens Boktryckeri, 1895.

JÄMTLANDS LÄNS FORNMINNESFÖRENINGS

TIDSKRIFT

FÖRSTA BANDET

FÖRSTA HÄFTET

ÖSTERSUND
TRYCKT Å JÄMTLANDSPOSTENS BOKTRYCKERI
1889

Uti ***Kongl. Förordningen den 29 November 1867*** *stadgas ibland annat:*

att en hvar, som utan dertill erhållet tillstånd rubbar, förstör eller på annat sätt ofredar fast fornlemning, straffas med böter från 5 till 500 kronor, om det befinnes, att han känt eller bort känna, att det var en fornlemning, och vare pligtig att, såvidt möjligt är, återställa densamma; tredskas han, må återställandet verkställas på hans bekostnad; samt

att den som undandöljer, nedsmälter, förskingrar, bortskänker eller föryttrar fynd af guld, silfver eller koppar, innan det varit staten hembjudet, mister utan lösen, hvad han af fyndet eger qvar, och böter dubbla värdet af hvad han deraf nedsmält, förskingrat, bortskänkt eller föryttrat.

Pris 50 öre.

Särskildt titelblad kommer att medfölja sista häftet i bandet.

JÄMTLANDS LÄNS FORNMINNESFÖRENINGS

TIDSKRIFT

FÖRSTA BANDET

ANDRA HÄFTET

ÖSTERSUND
TRYCKT Å JÄMTLANDSPOSTENS BOKTRYCKERI
1891.

Pris 75 öre.

Särskildt titelblad kommer att medfölja sista häftet i bandet.

JÄMTLANDS LÄNS FORNMINNESFÖRENINGS

TIDSKRIFT

FÖRSTA BANDET

TREDJE HÄFTET

ÖSTERSUND
TRYCKT Å JÄMTLANDSPOSTENS BOKTRYCKERI
1893.

Pris 75 öre.

Särskildt titelblad kommer att medfölja sista häftet i bandet.

JÄMTLANDS LÄNS FORNMINNESFÖRENINGS TIDSKRIFT

FÖRSTA BANDET

FJERDE HÄFTET

ÖSTERSUND
TRYCKT Å JÄMTLANDSPOSTENS BOKTRYCKERI
1895

Pris: 80 öre